

**T.C. İSTANBUL T CARET
ÜNİVERSİTESİ**

FEN B LİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İSTANBUL SURİÇİ BÖLGESİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN
KORUNMASINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME İLE OLUŞAN
SORUNLAR**

Ay e Gül TURANLI

**Danışman
Dr.   r. Üyesi Burhan SATICI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
M MARLIK ANAB LİM DALI
İSTANBUL - 2022**

KABUL VE ONAY SAYFASI

Ayşe Gül TURANLI tarafından hazırlanan "**İstanbul Suriçi Bölgesindeki Tarihi Yapıların Korunmasında Yeniden İşlevlendirme ile Oluşan Sorunlar**" adlı tez çalışması 03/02/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri önünde başarı ile savunularak, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Mimarlık Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Dr. Öğr. Üyesi. Burhan SATICI İstanbul Ticaret Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Doç.Dr. Özdemir SÖNMEZ İstanbul Ticaret Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Alp SUNALP Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	

Onay Tarihi : 10.02.2022

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsünün 10.02.2022 tarih ve 2022/339 numaralı Yönetim Kurulu Kararının 2. maddesi gereğince, ders yüklerini ve tez yükümlülüğünü yerine getirdiği belirlenen “Ayşe Gül TURANLI” adlı öğrencinin mezun olmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Necip ŞİMŞEK
Enstitü Müdürü

AKADEMİK VE ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

10.02.2022

Ayşe Gül TURANLI

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç	2
1.2. Kapsam	3
1.3. Yöntem.....	4
2. LİTERATÜR ÖZETİ.....	6
3. TARİHİ YAPILARDA KORUMA VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME	8
3.1. Koruma Kavramı.....	8
3.1.1. Tarihi yapıların değer niteliği.....	11
3.1.1.1. Tarihsel değerler	12
3.1.1.2. Belgesel değerler	13
3.1.1.3. İşlevsel / Kullanıma ait değerler	14
3.1.1.4. Ekonomik değerler	15
3.1.1.5. Mimari / Özgün değerler.....	17
3.1.2. Tarihi yapılarda koruma yöntemleri	18
3.1.2.1. Yapısal yaşatma	20
3.1.2.2. İşlevsel yaşatma.....	23
3.1.2.3. Yasal düzenlemeler	24
3.2. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilerek Korunması.....	30
3.2.1. Yeniden işlevlendirme kavramı	31
3.2.2. Yeniden işlevlendirmeyi gerektiren nedenler.	33
3.2.2.1. Tarihsel ve kültürel nedenler	34
3.2.2.2. Ekonomik nedenler	34
3.2.2.3. Çevresel nedenler.....	35
3.3. Yeniden İşlevlendirmeye İlgili Yasal Düzenlemeler	35
3.3.1. Dünya'daki yasal düzenlemeler	36
3.3.2. Türkiye'deki yasal düzenlemeler.	38
4. İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİ SEÇİMİNDE YÖNTEMLER	41
4.1. Yeniden İşlevlendirilen Yapılarda Uygun İşlevin Belirlenmesi	41
4.1.1. Yapının konumu.....	42
4.1.2. Yapının mekânsal oluşumu.....	43
4.1.3. Sosyal ve kültürel kavramlar	44
4.1.4. Ekonomik etkenler.....	45
4.1.5. Yasal zorunluluklar.....	45
4.1.6. Müdahale ilkeleri ve geriye dönülebilirlik.....	46
4.2. Yeni İşlev Sonrası Yapılan Müdahaleler.....	46
4.2.1. Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler	48
4.2.2. Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler	48
4.2.3. Tesisat sistemlerine yapılan müdahaleler	49
4.2.4. Yapı cephesine yapılan müdahaleler	50

4.2.5. Yakın çevreye yapılan müdahaleler	51
4.3. Yeniden İşlevlendirme İlkeleri	52
4.3.1. Yapı ölçeğinde işlev değişikliği ilkeleri	52
4.3.1.1. Mekân organizasyonu	52
4.3.1.2. Yeni işlevin mekânsal kurgusunun gereksinimleri.....	53
4.3.2. Alan Ölçeğinde işlev değişikliği ilkeleri	54
5. YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMININ İSTANBUL SURİÇİ BÖLGESİNDEKİ TARİHİ YAPILAR ÜZERİNDE İNCELENMESİ	55
5.1. İstanbul Suriçi Kent Tarihi	55
5.2. İstanbul Suriçi'nin Konumu ve Önemi.....	56
5.3. İstanbul Suriçi Bölgesindeki Konut Alanlarında Değişim Süreci	59
5.4. Çalışma Alanının Seçim Nedeni.....	64
5.4.1. Erten Konak Hotel.....	65
5.4.1.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi	65
5.4.1.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi	67
5.4.1.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi	74
5.4.1.4. Yapının değerlendirme sonuçları	79
5.4.2. Nuray Hotel.....	80
5.4.2.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi	80
5.4.2.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi	81
5.4.2.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi	90
5.4.2.4. Yapının değerlendirme sonuçları	95
5.4.3. Hayriye Hanım Konağı.....	95
5.4.3.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi	95
5.4.3.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi	98
5.4.3.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi	107
5.4.3.4. Yapının değerlendirme sonuçları	118
5.4.4. İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı ofisi.....	121
5.4.4.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi	121
5.4.4.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi	121
5.4.4.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi	130
5.4.4.4. Yapının değerlendirme sonuçları	135
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	137
KAYNAKLAR	140
ÖZGEÇMİŞ.....	145

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İSTANBUL SURIÇİ BÖLGESİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN KORUNMASINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME İLE OLUŞAN SORUNLAR

Ayşe Gül TURANLI

**İstanbul Ticaret Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Burhan SATICI

2022, 145 sayfa

Tarihi yapıların ayakta kalabilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için çeşitli koruma yöntemleri kullanılmaktadır ve bu yöntemlerden biri de yeniden işlevlendirme ile koruma yöntemidir. Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi, terk edilmiş yapılara mekânsal ve yapısal özellikleriyle uyumlu, yeni kullanım fırsatları sunar. Yeniden işlevlendirme koruma yöntemi sayesinde toplumun, geçmişiyile etkileşime girmesini sağlayarak tekrardan tarihi değer canlandırılır. Tarihi yapıya verilecek yeni işlevler, tarihi yapının; mimari, sosyal ve kültürel değerleri korunarak ve çevresel faktörler göz önünde bulundurularak belirlenmelidir.

Bu görüş doğrultusunda düşünülerek hazırlanan tez, altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; çalışmanın amacı, kapsamı ve yönteminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde; tarihi yapıların korunarak yeniden işlevlendirilmesi konusu üzerine daha önce hazırlanmış olan çalışmalar incelenerek, literatür taramasının sonuçlarını özetlemektedir. Üçüncü bölümde, tarihi yapılarda koruma ve yeniden işlevlendirme başlığı altında korunmanın gereği ve koruma yöntemleri ele alınarak tanımlanmıştır. Dördüncü bölümde; yapıya uygun işlev seçimini belirleyen kavramlar, yeni işlev sonrası yapılan müdahaleler, yeniden işlevlendirme ilkeleri, “İşlev değişikliği seçiminde izlenen yöntemler.” başlığı altında tanımları yapılarak anlatılmıştır. Beşinci bölümde; İstanbul’un dünya ölçeğinde öne çıkmasında önemli bir rolü olan ve kentin kimliğinin oluşmasında etkin rol oynayan, söz konusu kültürel birikimin varlığının yoğun olarak bir arada yer aldığı en önemli kentsel mekân olan Suriçi bölgesinin tarihi ve konumu anlatılarak, o bölgedeki işlev değişikliğine uğramış 4 yapı üzerinden restorasyon öncesi ve sonrası yapılan müdahalelerin değerlendirmelerini oluşturmaktadır. Son bölümde, sonuçlar ve öneriler ile bu çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Suriçi, işlev değişikliği, koruma kavramı, tarihi yapılar, yeni işlevin değerlendirilmesi.

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

PROBLEMS OCCURRING BY RE-FUNCTIONING IN THE CONSERVATION OF HISTORIC BUILDINGS IN ISTANBUL SURICI REGION

Ayşe Gül TURANLI

**İstanbul Commerce University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture**

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Burhan SATICI

2022, 145 pages

Various preservation methods are used in order for historical buildings to survive and transfer them to future generations. One of these methods is preservation with re-functioning. Preservation with re-functioning of historical buildings offers new usage opportunities to these buildings that are compatible with their spatial and structural features. As a result of the preservation with re-functioning method, the historical value is revived by enabling the society to interact with its past. The new functions given to the historical structures should be determined by preserving its architectural, social and cultural values and taking into account societal and environmental factors.

The current thesis, which was prepared using the aforementioned approach, consists of six chapters. In the first chapter, the aim, scope and method of the study are explained. In the second part, previous studies on the preservation and re-functioning of historical buildings are reviewed and the results of the literature review are summarized. In the third chapter, under the heading of “preservation and re-functioning in historical buildings”, the need for preservation and preservation methods are discussed. In the fourth chapter, under the heading "Methods followed for determining suitable functions “concepts related to determining suitable functions for the structure, the interventions made after the new function, and the re-functioning principles are discussed. In the fifth chapter, the history and importance of the Suriçi region which is one of the most important regions in the city playing a significant role in the formation of the identity of the city as a result of cultural accumulation in the region and leads the emergence of Istanbul as a world scale city is explained. Then evaluation of interventions before and after functional changes in 4 structures in that region are explained. In the last section, conclusions and recommendations were provided.

Keywords: Istanbul Surici, change in functions, preservation, historical structures, evaluation of the new function.

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım sorunlarda bilgi ve tecrübesi ile yol gösteren ve literatür araştırmalarımnda yardımcı olan değerli Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi. Burhan SATICI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın yürütülmesinde yardımlarını gördüğüm İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve Fatih Belediyesi Kurumuna teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan aileme sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Ayşe Gül TURANLI
İSTANBUL, 2022

ŞEKİLLER

	Sayfa
Şekil 5.1. İstanbul-Byzantion	56
Şekil 5.2. İstanbul Suriçi 1995 yılı arazi kullanımı	62
Şekil 5.3. Erten Konak Hotel konumu	65
Şekil 5.4. 92 ada, 14 parsel imar planı ve silüeti.....	67
Şekil 5.5. Kuzey cephesi, 1997	68
Şekil 5.6. Zemin kat, oda 1997	69
Şekil 5.7. Birinci kat merdiveni 1997	69
Şekil 5.8. İkinci kat, mutfak 1997	70
Şekil 5.9. İkinci kat, sofa 1997	70
Şekil 5.10. Küçük yapı cephesi 1997	71
Şekil 5.11. Küçük yapı, zemin kat	71
Şekil 5.12. Tavan örnekleri	72
Şekil 5.13. İşlev değişikliği öncesi yapının planları.....	73
Şekil 5.14. İşlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	75
Şekil 5.15. İşlev değişikliği sonrası	76
Şekil 5.16. İşlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	76
Şekil 5.17. İşlev değişikliği sonrası	76
Şekil 5.18. 92 ada, 14 parsel ek bina	77
Şekil 5.19. Küçük yapıya sonradan açılan kapı	77
Şekil 5.20. Küçük yapı, zemin kat	77
Şekil 5.21. İşlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	78
Şekil 5.22. Büyük yapı kuzey cephesi, işlev değişikliği öncesi ve sonrası	78
Şekil 5.23. Küçük yapı cephesi, işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	79
Şekil 5.24. Nuray Hotel konumu	80
Şekil 5.25. 92 ada, 28 parsel imar planı ve silüeti.....	82
Şekil 5.26. Bodrum kat 2011	83
Şekil 5.27. Zemin kat ahşap bölümü, 2011	84
Şekil 5.28. Zemin kat betonarme bölümü, 2011	84
Şekil 5.29. Birinci kat, 2011	85
Şekil 5.30. Birinci kat, 2011	85
Şekil 5.31. İkinci kat, 2011	86
Şekil 5.32. İkinci kat, 2011	86
Şekil 5.33. Ön cephe, 2011	87
Şekil 5.34. Arka cephe, 2011	87
Şekil 5.35. Ahşap merdiven	88
Şekil 5.36. Birinci kat, tavan kaplamaları	89
Şekil 5.37. Bodrum kat, kahvaltı salonu.....	90
Şekil 5.38. Zemin kat, işlev değişikliği öncesi ve sonrası	91
Şekil 5.39. Birinci kat.....	92
Şekil 5.40. İkinci kat.....	92
Şekil 5.41. Ön cephe, işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	93
Şekil 5.42. Arka cephe, İşlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	93
Şekil 5.43. Hayriye Hanım Konağı, konumu	95
Şekil 5.44. Ayrancı Sokak silüeti	96
Şekil 5.45. 494 ada, 28 parsel imar planı.....	98
Şekil 5.46. 494 ada, 28 parsel İşlev değişikliği öncesi planları	99

Şekil 5.47. 494 ada 28 parsel işlev değişikliği öncesi	100
Şekil 5.48. 494 ada 28 parsel işlev değişikliği öncesi salon	100
Şekil 5.49. 494 ada 28 parsel işlev değişikliği öncesi	100
Şekil 5.50. 494 ada 28 parsel güneybatı cephesi, 2008	101
Şekil 5.51. 494 ada 28 parsel kuzeydoğu cephesi, 2008	102
Şekil 5.52. 494 ada 28 parsel güneybatı cephesi, 1997	103
Şekil 5.53. 494 ada 29 parsel, imar planı.....	104
Şekil 5.54. 494 ada 29 parsel, rölöve planları.....	105
Şekil 5.55. 494 ada 29 parsel, eski fotoğraf	106
Şekil 5.56. İşlev değişikliği sonrası bahçe kapısı.....	107
Şekil 5.57. 28 parsel işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	108
Şekil 5.58. 28 parsel işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	109
Şekil 5.59. 28 parsel işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	105
Şekil 5.60. 28 parsel işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	110
Şekil 5.61. 28 parsel işlev değişikliği sonrası.....	111
Şekil 5.62. 29 parsel işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	113
Şekil 5.63. 29 parsel işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	113
Şekil 5.64. 29 parsel 106 hol işlev değişikliği öncesi ve sonrası	115
Şekil 5.65. 29 parsel 201 hol işlev değişikliği öncesi ve sonrası	116
Şekil 5.66. 29 parsel 202 oda işlev değişikliği sonrası	116
Şekil 5.67. 29 parsel işlev değişikliği sonrası cephe görünümü	118
Şekil 5.68. 571 ada, 6 parsel konumu	121
Şekil 5.69. 571 ada, 6 parsel imar planı ve silueti.....	122
Şekil 5.70. 2 katlı niteliksiz kagir yapı	123
Şekil 5.71. 571 ada, 6 parsel zemin kat giriş holü	123
Şekil 5.72. 571 ada, 6 parsel birinci kat işlev değişikliği öncesi	124
Şekil 5.73. 571 ada, 6 parsel ikinci kat işlev değişikliği öncesi	124
Şekil 5.74. 571 ada, 6 parsel ikinci kat hela ve banyo işlev değişikliği öncesi	125
Şekil 5.75. İki katlı kagir ek yapı zemin kat	125
Şekil 5.76. İki katlı kagir ek yapı birinci kat	125
Şekil 5.77. 4 katlı ahşap ek yapı	126
Şekil 5.78. 571 ada, 6 parsel güney ve batı cephesi.....	127
Şekil 5.79. İki katlı kagir ek yapı batı ve doğu cephesi.....	127
Şekil 5.80. Ayşe Kadın Hamamı Sokağı üzerinde yer alan ek yapı cephesi...	128
Şekil 5.81. Çatı görünümü	128
Şekil 5.82. Güney ve batı cephesi dönem analizi	129
Şekil 5.83. Batı cephesindeki çıkma	130
Şekil 5.84. 2 katlı niteliksiz kagir bina yıkılmıştır	131
Şekil 5.85. Muhdes dökme mozaik merdiven işlev değişikliği öncesi ve sonrası.....	132
Şekil 5.86. Zemin kata indirilen ahşap merdiven işlev değişikliği öncesi ve sonrası	132
Şekil 5.87. Tavan kaplamaları işlev değişikliği öncesi ve sonrası	133
Şekil 5.88. Güney cephesi işlev değişikliği öncesi ve sonrası	133
Şekil 5.89. İki bina arasında geçişi sağlayan kapı.....	134
Şekil 5.90. Batı cephesi işlev değişikliği öncesi ve sonrası	134

ÇİZELGELER

	Sayfa
Çizelge 5.1. 92 ada, 28 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler	94
Çizelge 5.2. 494 ada, 28 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler	119
Çizelge 5.3. 494 ada, 29 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler	120
Çizelge 5.4. 571 ada, 6 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler	136

SİMGELER VE KISALTMALAR

A.Ş.	Anonim Şirketi
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
ICOMOS	Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
KUDEB	Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu
K.M.K.M.	Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü
K.V.T.K.K.	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
m	Metre
m ²	Metre kare
M.Ö.	Milattan önce
M.S.	Milattan sonra
s.	Sayfa
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
Vb.	Ve Benzeri
Yy.	Yüzyıl
WC	Water Closet

1. GİRİŞ

Tarihi yapılar, zaman içinde edindikleri kültürel değerler ve bilgi birikimiyle günümüzde varlığını devam ettirmektedir. Kentin hızlı değişim ve dönüşümü, kentin ticari bölgelerinde konut olarak kullanılan tarihi yapıları geride bırakmıştır. Bundan dolayı çoğu konut, işlev değişikliğine uğrayarak kentsel yaşamın bir parçası olmaya devam etmektedir. Tarihi ve kültürel değerlere sahip olan yapılar; ihtiyaçların değişmesi ve gelişmesi ile beraber işlevsel değişikliklere uğrarken, bu süreçte yapıların da çağın ihtiyaçlarına göre kullanılması ve süreç içerisinde özgünlüklerinin korunması gereklidir (Tapan, 2007).

Tarih boyunca sosyal, kültürel ve ekonomik hayatı önemli bir şekilde etkileyen veya değiştiren noktalar vardır. Geçmişe dönüp bakıldığında bu noktalar, 15. ve 16. yüzyıllarda meydana gelen Rönesans ve Reform hareketleri, 18. yüzyıl endüstri devrimi oluşması ve günümüzde önemli bir sorun haline gelen küreselleşme dönemi olarak düşünülebilir. Bu dönemlerde ya da kırılma noktaları olarak adlandırdığımız bu önemli zaman dilimlerinde aile yaşantısı, toplumun sosyal yaşamı, kültürel etkinlikleri, inançları ve ekonomik düzeyi değişime uğradı. Bu değişiklikler, tarihi alanların karşılamış olduğu ihtiyaçlardan ayrı olarak gereksinimlere ihtiyaç duyulmasına yol açmaktadır. Belli bir süre içerisinde, tarihi alanların işlevini yitirmesiyle beraber yeni gereksinimlere ihtiyaç duyulan yapılanmalara gerek duyulmuştur. İhtiyaçlarını karşılayamadığı için terk edilen yapılar zamanla yıpranmış, mekânsal ve görsel kalitelerini yitirmiş, sıradanlaşmış ve köhneleşmiştir.

Bu tür yapısal güncellemelerin mevcut ihtiyaçlar doğrultusunda yapılması önemli bir konudur. Sürekli değişen ihtiyaçlara göre oluşan mekânsal program ile yapının özgün işlevi ve yapısal özellikleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı yeni sorunları doğurmaktadır.

Tarihi yapılarda, yapının yıkılmadan kullanılması esas alınır. Tarihi bir yapının yıkılıp yeniden inşa edilmesi (Rekonstrüksiyon) yöntemi, restorasyonda

mecbur kalınmadıkça tercih edilen bir yöntem değildir. Ancak “Mail-i inhidam (yıkılmaya eğilimli)” durumunda olduğu tespit edilen bir tarihi yapının yıkımı konusunda karara varılmadan evvel, yapının ayakta tutulması için gerekli tüm müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Yapının yıkılması zorunluysa fotoğraflanarak belgelenmesi, mevcut halinin rölövesinin çıkarılması ve daha sonra özgün haline uygun şekilde rekonstrüksiyon çalışması yapılmasına dikkat edilmelidir. İstanbul Suriçi bölgesinde bulunan birçok tarihi yapı âtıl ve terk edilmiş durumda olduğundan bakımsızlaşmıştır. Yenilenemeyecek halde olan bu yapılar, rekonstrüksiyon yöntemi ile restorasyonları yapılmıştır.

Son yıllarda ülkenin genelinde artan çeşitli restorasyon çalışmaları içinde rekonstrüksiyon çalışmaları dikkat çekmeye başlamıştır. Ancak, kavramsal çerçevesi tam çizilemeyen bu yöntemin sıklıkla uygulanmasında şüphesiz bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Genellikle sivil mimarlık örneklerinde karşılaşılan yeniden yapımlarda yapıtların özgün dokusunun kaybolduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, İstanbul’un kent merkezini oluşturan Suriçi bölgesinde yer alan, işlev değişikliğine uğramış dört tarihi yapı örneği ele alınmıştır. Tez kapsamında incelenen bazı yapılarda yapılan müdahalelerin geriye dönebilir şekilde olmadığı, tarihi izlere istenildiğinde ulaşılabilecek uygulamaların yapılmadığı, tarihi dokuyu korumak için gereken önlemlerin alınmadığı, özgün malzeme ile yeni malzemenin birbirinden ayırt edilebilir olması gerektiğine dikkat edilmediği gözlemlenmiştir.

1.1. Amaç

Zamanla, yaşam tarzındaki ve gereksinim duyulan ihtiyaçlardaki değişiklikler, işlevini sürdüremeyen yapı türlerinin işlevini yitirmesine sebep olmuştur. Bu durum, tarihi yapı türlerinin özgünlüğünü korumayı zorlaştırmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, köklü geçmişiyle önemli bir konuma sahip olan; İstanbul ili Suriçi bölgesinde yer alan, işlev değişikliğine uğramış tarihi yapıların mekânsal düzeninde meydana gelen değişimi ortaya koymaktadır. Tarihi

yapıların mevcut durumlarını ve yeniden işlevlendirme ile gerçekleştirilen restorasyon çalışmalarının olumlu ve olumsuz sonuçlarını belirlemek ve yeniden işlevlendirilen tarihi yapıda meydana gelen değişiklikleri tespit ederek yeniden işlevlendirilirken nelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklamaktır.

Bu hedef doğrultusunda, ilk yapıldıkları dönemin işlevini yitirmiş olan bu yapıların, yeni işlevleriyle koruma kapsamında iç mekanlarda değer kaybına sebep olan öğeleri ortaya çıkarmak ve iç mekânı koruyarak kullanmanın önemini vurgulamaktadır. Yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarından sonra bu tarihi yapıların iç mekanlarının incelenip; sahip oldukları kültürel, ekonomik ve fiziki değerlerin korunması amaçlanmaktadır. Tez çalışması için belirlenen bu yapıların yeni kullanıma bağlı olarak işlev sonucu yapılan müdahaleler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bununla beraber tarihi yapılarda yapılan restorasyon çalışmaları ve yeniden işlevlendirilmesinde temel ilke ve nedenleri, ulusal düzenlemeler, yapıların yeni işlevleriyle kullanım biçimleri, yapılan restorasyon uygulamalarının uygunluğu, günümüz yaşam dinamiklerine uyumunun değerlendirilmesi ve ileride yapılacak olan araştırmalar için bir belge niteliği oluşturması bu çalışmada temel amaç olarak belirlenmiştir.

1.2. Kapsam

Tarihi yarımada bölgesinde seçilen yapılar; öncelikle yapıldıkları dönemdeki işlevi, plan şeması, bugüne kadar geçirdikleri restorasyonlar, erişilen kaynaklar üzerinde özetlenmektedir. Seçilen yapıların mevcut durumları fotoğraflanarak belgelenmektedir. Günümüzdeki kaynaklardan erişilen bilgilerle yapıların işlev öncesi ve sonrası karşılaştırılarak geçirdiği değişimler, plan şemaları üzerinden anlatılmaktadır.

Çalışma kapsamında seçilen bölgedeki işlev değişikliğine uğramış yapılar, literatür taramaları ve yerinde yapılan incelemelerle desteklenmektedir. Mevcut yapı kurgusu ile yeni işlevin ihtiyaçlarına göre ayarlanması, yapının korunması

ve verilecek olan yeni işlevi karşılaması bakımından çok önemlidir (İnan, 2013). Araştırmada; yeniden işlevlendirilen tarihi yapıların mevcut mekân kurgusunda meydana gelen değişiklikler, yapının özgün değerinin kısıtlı bir şekilde korunabileceğini göstermektedir. Bu müdahalenin boyutu büyüdükçe, yapı sağlaması gereken görevleri yerine getiremeyecek duruma gelmektedir.

Bu tez çalışmasında; İstanbul'un Suriçi bölgesinde seçilen dört yapının işlevsel dönüşüm sonrası fiziksel ve mekansal müdahale aracılığıyla günümüz yaşamına ayak uydururken buna bağlı olarak yeniden işlevlendirmeyi gerektiren faktörler, yeniden işlevlendirilen yapılarda uygun işlevin tespit edilmesi, yeni işlev sonrası yapılan müdahalelere değinilecek, müdahalelerin ve işlevin gerekliliği ve restorasyon ilkelerine uyumu değerlendirilecektir.

İstanbul Suriçi bölgesinde seçilen 4 tarihi yapının mimari özelliklerini (İnşa edildikleri dönemin plan şemaları, mekân kurguları ve cephe düzenleri gibi) ve yapıldığı dönemin işlevini tespit etmek için yazılı ve sözlü kaynaklar incelenerek bu yapılar hakkında dokümanlara ulaşılmıştır. Bu belgeler; İstanbul Fatih Belediyesi arşivinden, İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan ve restorasyon çalışmalarını yapan şirketle iletişim haline geçilerek proje ve raporlar temin edilmiştir. Rölöve, restitüsyon ve restorasyon/rekonstrüksiyon projeleri detaylı olarak incelenerek yeni işlev sonucu oluşan fiziksel ve mekansal değişimler, yerinde yapılan incelemeler, projeler, fotoğraflar ve raporlarla belgelenmiştir. Proje değişiklikleri, uygun olmayan müdahalelerle ilgili tespitler, tadilat izinleri her yapı için tek tek incelenmiştir.

1.3. Yöntem

Çalışmanın ilk evresinde konu ile ilgili tarihi yapılarda koruma ve yeniden işlevlendirme kavramları, kitaplar, makaleler, tezler gibi bilgi içerikli kaynaklar mimari yönüyle incelenmiş ve literatür taraması yapılmıştır.

Tezin ana konusu; işlevini kaybeden tarihi yapıların mimari ve yapısal özellikleri açıklanarak, yeniden işlevlendirmede oluşan sorunların tespiti. Yeniden işlevlendirme ile oluşan sorunların çok yönlü analizi yapılarak yeni işlevinin mekânsal olarak kullanıcı gereksinimlerini karşılayıp karşılayamadığının belirlenmesidir. Diğer yandan, yeniden kullanım örneklerinde, yeni tasarımın tarihi yapının özgün dokusuna, kentsel ve mekânsal hafızaya zarar vermeye başladığı noktaya da özellikle değinilmiştir.

Bu kapsamda seçilen yapıların eski ve yeni işlevsel kullanımların temel malzemeler üzerinden karşılaştırılmalı olarak analiz edilmesine dayalı bir yöntem kullanılmıştır. İncelenen yapıların mimari projeleri, fotoğrafları, raporları ve yerinde gözlem yapılarak değerlendirilmiştir. Yapının kullanıcılarıyla ve yapı çevresindeki şahıslarla iletişime geçilerek yeniden işlevlendirilen ve varlığını devam ettiren bu tarihi yapıların; mekânsal performansı, çevre ve kullanıcılar arasındaki uyumluluğu sorgulanmıştır.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

İstanbul ili, Suriçi bölgesinde belirlenen yapıların yeniden işlevlendirilmesini konu alan bu tez araştırmasında; ilk olarak yeniden işlevlendirme kavramını ve gerekliliklerini kavrayabilmek, uygulanacak müdahalelerin mantığını anlayabilmek için tezin ilk adımında literatür taraması yapılmıştır. Korunarak yeniden işlevlendirme kavramına ait üçüncü ve dördüncü bölümler, literatür taramasından faydalanarak oluşturulmuştur. Öncelikle çalışma alanında seçilen yapılara ilişkin dokümanlara, Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü arşivinden ve İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivlerinden dosyalarına ulaşarak, yapıya ait dönem fotoğrafları, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ile diğer dokümanların proje kapsamında elde edilmesinin ardından alan çalışmalarına başlanmıştır. Bu alanda yapılmış olan benzer çalışmaların özetleri aşağıda belirtilmiştir.

Dinçer (1988), “Belgeli Konaklama Tesis Gereksiniminin Karşılmasında Otel Olarak Yeniden Kullanılacak Eski Yapıların Seçimi İçin Bir Yöntem Önerisi” adlı doktora tezinde; otel işlevine dönüştürülecek yapılarda, mimari ve tarihi değerleri ile korunması söz konusuysa verilecek yeni işlev, yapının özgün plan şemasını değiştirmiyorsa yeni işlev kazandırılmalıdır. Plan şeması korunması gerekli değilse (2. grup yapılar) çevresinde bulunduğu işlevlere ve yapının mimari özellikleri işleve uyduğu takdirde artan yatak ihtiyaçlarının giderilmesinde önemli bir kaynak olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Altınoluk (1998), “Binaların Yeniden Kullanımı” adlı kitabında; yeniden işlevlendirme kavramının, yapıların yaşamlarını sürdürebilmelerinde bir yöntem veya misyon olarak düşünülmesi gerektiğinden bahsetmiştir.

Ahunbay (1996), “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” adlı kitabında; korumayla ilgili genel bilgiler verilmektedir. Koruma düşüncesi baştan sona ele alınarak incelenmiştir. Korunacak anıt ve değerler kavramı temel alınmıştır.

Restorasyon çalışmalarından da bahsedilmiş, restorasyon projelerinin nasıl olacağı ve restorasyon teknikleri konusunda açıklamalar yapmıştır. Tarihi çevreyi koruma kavramı üzerinde durulmuş ve detaylıca inceleme yapılmıştır.

İslamoğlu (2018), “Tarihi Yapıların Yeniden Kullanılmasında Yapı-İşlev Uyumu: Rize Müzesi rneği” başlıklı makalesinde; tarihi yapıya kazandırılacak olan yeni işlevin, yapının özgün işlevine yakın veya plan şemasını bozmayacak bir işlevin seçilmesine dikkat çekmiştir ve yapının en az müdahale ile kullanılmasının daha iyi bir koruma sağlayacağı belirtilmiştir.

Kuyrukçu (2015), Yeniden işlevlendirilen Fuat Anadolu Evi üzerinden yeni işlevin gereksinimleri ile yapının mekânsal performans değeri, mekânların uyum düzeyleri, eleman etütleri ve yeni kullanıcılarıyla sözlü görüşmeler yapılarak verilen yeni işlevin olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koymuştur.

Tezin konusuna ve araştırma alanına karar verilirken İstanbul Suriçi bölgesindeki tarihi yapıların işlevsel değişimlerine yönelik akademik araştırmaların eksikliği yol gösterici olmuştur. Bu tez çalışmasında, İstanbul’un kent merkezini oluşturan Suriçi bölgesindeki işlev değişikliğine uğramış 4 yapı incelenmiştir. Tez alışması kapsamında incelenen yapılarda kısmen yapılan değişikliklerin ve tadilatların geriye dönebilir şekilde olmadığını, tarihsel ipuçlarına istenildiğinde ulaşılabilecek uygulamaların yapılmadığına, tarihi dokuyu korumak amacıyla gereken önlemlerin alınmadığı, özgün malzeme ile yeni malzemenin birbirinden ayırt edilebilir olması gerektiğine dikkat edilmediği gözlemlenmiştir.

3. TARİHİ YAPILARDA KORUMA VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME

3.1 Koruma Kavramı

Koruma sözlük anlamında “Bir varlığı tehlike ve dış etkilere karşı güvence altına almak” anlamına gelmekte olup, uygulandığı varlığa ve amacına göre değişiklik göstermektedir (Türkçe Sözlük, 2005). Koruma; tarihi belgelerin saklanması, doğal değerlerin güvence altına alınması, sanatsal yapıların yaşatılması, çevredeki olumsuz değişiklikleri önlemek, sosyal yaşam koşullarındaki değişiklikleri önlemek ve kültürel kavramları sürdürmek için yapılan eylemleri kapsar. Uzun yıllar müzecilik ile sınırlı kalan koruma kavramı; günümüzde kültürel değeri olan mimari eserler, işlevsel ve ekonomik açıdan topluma sunulmaktadır. Koruma yöntemlerinin uygulanması ile tarihi yapıların ve kentlerin sürekliliğinin sağlanmasıyla toplumda yaşayan insanlara sağlıklı bir tarih bilincinin kazandırılması amaçlanmaktadır (Uğursal, 2011).

Koruma kavramı; tarihi yapıların veya anıtların tahrip olmasını, yıkılmasını ve kötüye kullanılmasına engel olmak için yapılan müdahale ve bakım türü şeklinde tanımlanabilir. Koruma denildiği zaman yapının dün, bugün ve geleceği bir bütün olarak incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Koruma esnasında yapı ve çevrenin birlikte değerlendirilmesi ve tarihi çevre koruma bilinciyle hareket edilmesi gerektiği göz ardı edilemez. Yapı ve dönemi hakkında tüm bilgi ve belgeler dikkatli bir şekilde toplanmalı, mevcut tüm kaynaklar taranmalı ve dönemin ihtiyaçları birlikte analiz edilmelidir. Ayrıca gelecekte uygulanabilirliği de göz önünde bulundurularak yapının korunmasında sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için doğru koruma kararlarının alınması gerekmektedir (Yırcalı, 2019).

İnsanlık tarihi boyunca doğrudan veya doğa koşullarının yarattığı evrensel değerlere “kültürel miras” denir. Günümüzde tüm insanların ortak mirası olan ve nesilden nesile aktarılan bu değerlerin korunması büyük bir sorumluluk taşımaktadır (Çekül Vakfı, 2013). Tarihi ve kültürel miras, sadece sahip olduğu değerler sebebiyle değil aynı zamanda genç kuşaklara yeni öğrenme ve gelişme

olanağı sunduğu, insanlara güzel duygular yaşattığı, keşfetme arzusunu ve yaratıcılığı geliştirdiği, dünyaya bakışımıza derinlik katmasıyla ve geçmişimizden öğreneceğimiz çok şey olduğu için korunmalıdır (Çekül Vakfı, 2013).

Kültürel miras bilincinin oluşumu ilk defa Avrupa'da başlamıştır. Kültürel miras bilincinin oluşumu yüzyıllara yayılan araştırmalara dayanmaktadır. Evrensel nitelikte olan kültürel miraslar için uluslararası bir organizasyon kurulmuştur (Uğursal, 2011).

Avrupa'da koruma kavramının gelişimi, çağdaş anlamdaki koruma kavramının teorik temelini oluşturmaktadır. Günümüzde koruma kavramı ve koruma için uygulanacak yasa ve yönetmeliklerin temeli ise 19. yüzyılda atılmıştır. Kentsel koruma bilinci bu dönemde zorlu mücadelelerle yayılmış ve tüm ülkelerin tarihi eserleri ortak standartlarla korunmaya başlanmıştır.

Koruma kavramının tarihine baktığımızda tarihi yapılar; 19. yüzyıla kadar estetik, simgesel ve işlevsel değerleriyle korunuyorlardı. Bu sayede sanatsal değeri yüksek yapılar, belirli kullanımları olan dini ve sosyal yapılar, toplumun yaşama arzusunun hatıralarını taşıyan ve anılarla yüklü olan yapılar onarılmaktaydı (Polat, 1996).

20. yüzyılda tarihi yapıların estetik değerini, işlevsel değerini ve sembolik değerini korumanın yanı sıra, tarihi yapılara yeni bir yorum getirilerek tarihi kalıntılara daha önceden sahip olmadıkları anlamlar yüklenmiştir. Çağdaş ve toplumsal bilincin ortaya çıkmasıyla birlikte tarihi çevre, bir kültür varlığı olarak kabul edilmektedir. İnsanların ortak geçmişinin bir parçası olarak tarihi çevre tüm bu özellikleriyle koruma kapsamında ele alınmaktadır. (Özkaragöz, 1990).

Günümüzde tarihi alanların korunmasında karşılaşılan en önemli sorunlardan biri, bu alanların terk edilmesidir. Kullanım değerini yani işlevini yitirmiş yapılar ve alanlar, süreç içinde bakımsızlaşarak, çöküntü alanları haline gelerek

yok olmaktadır. Ancak tarihi yapı ve alanların çağdaş yaşama yeniden kazandırılması korunması ve yeniden kullanımlarının sağlanması ile korunması mümkün olacaktır. Bu nedenle tarihi yapı ve alanların doğru işlevlerle yeniden işlevlendirilmesi, kültürel mirasımızın sürekliliğini sağlamak ve bu değerlerin topluma kazandırılması için önemli bir koruma yöntemi olarak görülmelidir.

Yapıların özgün işlevlerinden farklı bir işlevde kullanılması eski çağlardan bu yana uygulanan koruma yöntemidir (Eroğlu ve Yıldız, 2006). Bu süreçte birçok tarihi yapı, kültürel, sosyal ve mekânsal değişimleri kayıt altına almak, geçmiş yaşam biçimlerini gelecek kuşağa iletilmesi, mekânsal yapıyı değiştirmek ve sürekliliği sağlamak için müze, kültür evi ve diğer pasif kullanımlara dönüştürülmektedir. Tarihi yapıların farklı işlevlerle kullanılması özgün işlevini sürdüremeyen bu yapıların, tarihi olayların ve yapıyla ilgili dokümanların beraber sergilenmesine, sosyal ve kültürel ipuçlarına ve tarihin gelecek kuşaklara taşınarak korunmasına imkân tanımaktadır.

Korunması gereken yapıların toplumsal bir sorumlulukla işlevlendirilerek kullanılması; mevcutta bulunan yapı stokunun değerlendirilmesi ile çevreye ve doğaya verilecek zararları azaltmakta (Aydın ve Yıldız, 2010), kültürel ve sosyal sürdürülebilirlik kadar kaynakların korunumu da sağlanmaktadır. Korunacak yapıya verilecek olan işlevi, yapının konumunun ve etkileşim içinde olduğu kentsel mekânın bütün özelliklerinin analizi ve değerlendirmesi sonucu ulaşılan bulguların gerçekçi biçimde sentezine bağlıdır. Yapı için önerilen işlevin uygunluğu ve kullanıcılar tarafından benimsenmesi, yapının toplum hizmetinde olmasına ve sağlıklı bir şekilde korunmasına olduğu kadar sürdürülebilirlik ve yaşanılabilirlik kapsamında da fayda sağlamaktadır. Yapılara doğru işlevin belirlenmesi, topluma hizmet edecek yapıların korunması ve özgün yapı olarak yaşatılması mümkündür (Urak, 2002).

Tarihi yapıların işlevlendirilerek korumasında ana kural, yasaların hepsinde geriye dönülebilir müdahalelerin olması gerektiğidir. Bu kural çerçevesinde yapının plan ve cephe düzenine uyulması, bezeme detaylarının korunması, yapının özgün işlevine ve tarihi alanın özelliklerine göre uygun işlevin tahsis

edilmesi öngörülmüştür. Kanun ve yönetmelikler bu ilkeleri yeterince tanımlamasa da son yıllarda ulusal ve uluslararası düzeyde yeniden işlevlendirme uygulaması kabul görmüş ve yaygınlaşmıştır.

3.1.1. Tarihi yapıların değer niteliği

Kültürel mirasın korunması, değer veya önem kavramıyla ilgilidir. Çünkü insanlar, önemli veya değerli gördükleri varlıkları korurlar. Bu yüzden kültürel mirası korumak neden önemlidir sorusu gündeme gelmektedir. Kültürel miras için önemli olan, bu mirası önemseyen bir topluma ait olmasıdır.

Tarihi çevre koruma, şehir ve yapı ölçeğinde tartışılırken en bağlayıcı sebeplerden biri bu tarihi çevrelerin sahip olduğu değerlerdir. Tarihi çevrelerin kendine özgü değerleri olmasıyla beraber koruma eyleminin gerçekleşmesi için verilecek öncelik, bu tarihi çevreleri birleştirici bazı değer unsurlarıyla belirleyici duruma gelmiştir. Bir yapının kültür varlığı özelliği göstermesi için birtakım değerlere sahip olması gerekir ve bu değerler somut şekilde olup soyut kavramlarla açıklanabilmelidir. Bu değerler tarihsel değer, belgesel değer, işlevsel değer, ekonomik değer, mimari değer ve özgünlük değeri şeklinde sınıflanmıştır.

Tarihi yapıları sabit bir zihniyetle korumaya çalışmak, belli bir süre sonunda tekrar bu yapıları kaderine terk etmek olacaktır. Koruma kavramıyla birlikte tarihi çevreyi ve yapıları yaşatmak, yapıları kamu yararına sunmayı hedefleyen yöntemlerde bulunmak, daha başarılı sonuçlara yol açacaktır.

Tarihi yapıları yaşayan yapılara ve yaşayan çevreye dönüştüren işlevler; onları topluma faydalı kılmak, toplumun ve çevrenin yeni işlevle bütünleşmesini ve yaşamını sürdürmesi mümkün olacaktır (Özkaragöz, 1990).

Yeni değerlerin ve kavramların oluşmasıyla birlikte eski değerler geri dönülemez bir şekilde ortadan kaybolmaktadır. Günden güne daha da kötüleşen bu süreç, günümüz imkânları el verdiğince belirli değerleri bünyesinde

barındıran tarihi alanların ve kentsel alanların mümkün olduğunca korunması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle eskiyi yeniden ayırt etmek ve bu varlıkların değerini anlamak gerekir.

Korunmaya değer tarihi ve mimari öneme sahip yapıların korunmasının gerekçelerinin evrensel değerler olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu nitelikler kapsamında, yapının özgün değerinin ve belgesel niteliğinin korunması oldukça önemlidir. Tarihi yapıların sahip oldukları ve koruma gerekliliğini ortaya çıkarmakta olan bu değerler, en genel anlamda sınıflandırılmış ve beş ana başlıkta açıklanmıştır (Uluşahin, 1992).

Bir nesnenin korunması ve korunması gereken mimari kültür varlığı olarak kabul edilebilmesi için aşağıdaki değerlendirme kriterlerinden bir veya daha fazlasını karşılaması gerekir. Korunması gereken mimari yapıların, sahip oldukları korunacak değerler dikkate alınarak restorasyon yöntemi belirlenir.

3.1.1.1. Tarihsel değerler

Fiziksel çevreyi oluşturan beşerî ve doğal şehirler, yapılar ve tüm varlıklar onları yaratan kültürel çevrenin bilgisini taşır. Bu anlamda kültürel miras alanları, tarihi şahsiyetlerden, olaylardan veya evrelerden etkilendikleri ya da onları etkiledikleri için tarihi değerlere sahiptirler.

Bir yapının, komplekslerin veya kentsel alanların korunabilmesi için toplum tarafından kabul edilen birinci nedeni; tarihsel önemidir. Ülke tarihinde önemli şahsiyetler ve olaylara sahip olan bir yapı, tescil edilebilmesi için gerekli ana kriterlerden biridir. Birçok ülkede, bu anlamda bir tarihi değeri olan kaleler, saraylar ve dini yapılar geleneksel olarak korunmuştur. Tarihsel değeri anlamak için iki kriter vardır; birincisi yapı veya yapı grupları ile yerleşmenin tarihine damgasını vuran “olay” arasındaki ilişki, ikincisi ise miras ögesinin yaşına bağlı olarak “eski” olmasıdır.

Tarihsel Değer: Geçmişte kendiliğinden meydana gelen veya insanlar tarafından oluşturulan eserlerin, durumların ya da olayların tarihsel önemidir. Bu nedenle tarihi yapılar; mimarlık tarihi, arkeoloji ve sanat tarihi açısından önemli olmaları, tarihi olaylara katılmaları ve tarihte uygarlığın kültürünü ve gelişimini simgeledikleri için koruma gerekçelerinden oluşturmaktadır (Yazıcı, 2010). Kavram olarak tarihi anıtlar, sadece mimari eserleri değil, aynı zamanda belirli uygarlıkları, önemli gelişmeleri ve tarihi olaylara tanıklık etmiş kentsel veya kırsal yerleşimleri de içerir (Çeçener, 1976).

Kültürel varlıklar, bir sosyal kültürün somut belgeleridir. Bu nedenle tarihsel değerlere sahiptirler. Eski kültürel varlıkların, yenilerinden daha önemli olduğu inancı, tarihsel değerın ifadesi değildir. Çok eski olmayan bir eser niteliği itibarıyla değerlidir. Bu anlamda, aritmetikte tarihi değeri yüksek olmasa da korunma kapsamına alınabilir. Bu durumda Cumhuriyet Dönemi mimarisinin Selçuklu Dönemi mimarisinden daha az önemli olduğu düşünülürdü. Bir yapının tarihsel değerlerinin kronolojik değerlendirmesi kesin sonuç vermez. Her kültür varlığı kendi özelliklerine göre incelenmeli ve değerlendirilmelidir (Asatekin, 2004).

Geçmişin izlerini taşıyan bir ortamda yaşayarak sosyalleşen kişinin, kültürel devamlılık ve tarih bilinci kazanması kolaydır. Burada öngörülen süreklilik, geçmişin sembollerini yeni hayata taşımak için tasarlanmıştır. Tarih bilincinin geçmişte yaşamak olmadığını, kendi benliğini oluşturan unsurları tanımak ve bugüne getirmek, bugünü de onların ışığında yorumlamak olarak ifade etmektedir. Bu anlamda eski eserler, tarihsel ve kültürel değerleriyle toplumsal birliği güçlendirmiştir.

3.1.1.2. Belgesel değerler

Tarihi yapılar, inşa edildikleri zamanın çoğu detaylarını ve bilgilerini kapsamaktadır. Bu durumda tarihi yapılar; oluşturulduğu döneme ait kültürün izlerini, sosyal ve ekonomik yaşam tarzlarını içinde barındırmaktadır. Tarihi yapıların varlığı ile geçmişe dair çok önemli ipuçlarına ulaşabileceğimiz için bu

tarihi yapılar, somut ve yaşayan birer belge niteliğindedir. Tarihe tanık olan yapıların, özgünlüğünü bozacak şekilde yenilemek veya yeniden inşa etmek tarihi yapının geçmiş dönemler ile ilgili bize sunduğu izlerin ve ipuçlarının silinmesine sebep olacaktır. Bu tarihe tanıklık etmiş olan önemli yapılarda, aslına uygun ve özgün dokusunu bozmayacak şekilde yenilenmesi ve bakımının yapılması yapı için hayati önem taşımaktadır. Yapının özgün tarihi dokusunu koruyarak yapılan bu bakım ve tadilat işlemleri ile yapının taşıdığı sosyal, kültürel ve ekonomik değerler korunarak gelecek nesillere geçmişin izleri aktarılabilir ve tarihi doku canlı tutulabilir (Kaşlı, 2009).

Geçmişten günümüze ulaşabilen tarihi yapılar; geçmişin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam tarzlarından izler taşıdığı için belge değeri taşırlar. Geçmişe dair önemli ipuçları barındırdığından bu tarihi yapıların, bakım ve onarımının aksatılmadan yapılması büyük ölçüde önem taşır. Tarihi yapıların bakım ve onarımının düzenli şekilde yapılması için onları kendi haline terk etmeden, yeniden işlevlendirme yapılabilir. Yeniden işlevlendirilen önemli bir belge niteliğinde olan bu tarihi yapıların işlevlendirilmesi sırasında; gelecek nesillerin tarihi yapı ile ilgili yapacağı araştırmalara katkı sağlamak için, yapılan her işlemin titizlikle detaylı şekilde belgelenmesi gereklidir. Bu sayede belge niteliğinde olan bu tarihi yapılar; varlığını uzun yıllar boyunca sürdürebilir ve özgün tarihi dokusunu koruyarak gelecek nesillere geçmişe dair barındırdığı izleri aktarabilir. Kültür varlıklarının korunmasının en önemli gerekçesi bu değeridir. Bu değer, diğer tüm değerleri kapsayan bir şemsiye kavram olarak da değerlendirilebilir (Ahunbay, 1994).

Tarihi yapıların belgesel değerini korumak için; yapıların zaman içerisinde farklı kullanıcıların toplumsal/sosyal ve kültürel özelliklerini günümüz kullanıcıları ile buluşturması ve geleceğe taşınması oldukça önemlidir.

3.1.1.3. İşlevsel / Kullanıma ait değerler

Yapının özgün kullanımının devamı veya toplum tarafından öngörülen yeni kullanımın yapıya kattığı değerdir. Bu değer ekonomik değer ile yakından

ilişkilidir. Bir yapının veya alanın özgün işlevini sürdürmek ve yeni kullanımlara uyarlanması düşünülebilir. Günümüzde bazı yapıların özgün işlevlerini kaybettiğini görebiliyoruz. Örneğin; Osmanlı İmparatorluğu döneminde bir eğitim kurumu olan medreselerin, ülkemizin yeni eğitim sisteminde yeri yoktur. Bu durumda, bu yapıların işlevsel bir değeri kalmamıştır. Ancak günümüzde çoğu Selçuklu ve Osmanlı dönemi medresesi kamu yararına sosyal ve kültürel işlevlerle yeniden kullanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle toplumun ihtiyaçları karşılanmakta ve işlevsel değeri nedeniyle kültür varlığı kullanım yoluyla korunmaktadır. Ankara'da bulunan Çengel Han, 16. yüzyılın başlarında yapılmış şehir içi hanıdır. Günümüzdeyse teknoloji müzesi olarak hizmet vermektedir. İznik'te bulunan Nilüfer Hatun İmareti de günümüzde müze olarak varlığını sürdürmektedir.

Yerleşmede, bölgesel ve kentsel ölçekte ele alınarak, ait olduğu tüm çevrede yapılan değerlendirme ile yapıların işlevlerinin bütüne kattığı değerler ve anlam koşulunda belirleyici olmaktadır. Bu işlev fonksiyonun özellikli bir görünüşe sahip olması da önem arz eder. Yani sadece bir amaç için değil, tarihine ve simgesel kimliğine saygılı bir şekilde yaklaşılmalıdır (Yazıcı, 2010).

Geçmişe tanıklık etmiş ve çağını temsil eden anıtsal bir yapı veya yapı kompleksinde yeni işlevlere dönüşme kabiliyetinin yüksek olması, yapının kullanım değerini arttıracak ve korunmasına "kullanım yoluyla süreklilik sağlayarak" yardımcı olacaktır. Yapıların simgesel olması ve kullanım değerlerinin artması için doğru kullanımları, verilen yeni işlevin gerektirdiği uygun dönem ekleri, yapının özgünlüğünü bozmayacak mekân düzenlemeleriyle tasarımlar belirlenmelidir.

3.1.1.4. Ekonomik değerler

Hemen hemen tüm kültür varlıkları, bir mekân (açık veya kapalı) oluşturdukları için günümüz yaşamında rol oynayabilecek kullanım değerlerine sahiptir. Bu kullanım, çok özel varlıklarda (arkeolojik alanlar gibi) yalnızca "görme" eylemiyle sınırlı olabilir. Geleneksel konutlar ve onların oluşturdukları tarihi çevre açısından mevcut yapı stoku ekonomik değere sahiptir ve günlük yaşamın

bir parçası olarak, kentin tamamına günlük hayatın bir parçası olarak dahil edilebilir.

Yapı ve konumu ekonomik değere sahiptir. Ekonomik değer; yalnızca parasal değeri olan, ölçülebilir bir değer olarak anlaşılmamalıdır. Yapının, kültür varlığı veya koruma faaliyeti konusu olmasıyla oluşan değer de bu duruma dahildir.

Kültürel miras, ekonomik kalkınma için kaynak oluşturması bakımından değerlidir. Bu anlamda özellikle turizm sektörü ön plana çıkmaktadır. Günümüzde kültür turizmi ve miras turizmi hem akademik bir araştırma alanı hem de önemli bir ekonomik kaynaktır. 19. yüzyıldan beri kültürel miras, turistler için başlıca cazibe merkezinden biri olmuştur. Miras turizmi hızla gelişmiş ve birçok ülke için önemli bir ekonomik kaynak haline gelmiştir. Ulaşım teknolojisinin hızla gelişmesi, yaşam standartlarının yükselmesi, tatil ve eğlence giderlerinin artması ve diğer sebepler, günümüzde insanların hiç olmadığı kadar çok seyahat etmeye yöneltmektedir.

Turizm, kültürden ayrılmaz çünkü insanların seyahatlerini etkileyen ana faktörlerden biri kültürdür. Bu durum kültürel turizm olgusuna neden olmuş ve kültür turizmi, kültürel mirasın nasıl sunulacağının planlanmasında önemli bir faktör haline gelmiştir. Miras alanlarının geliştirilmesi ve yönetiminde kültür ve turizm ayrılmaz bir bütündür. Kültürel miras varlıkları, gelecek nesillere aktarılmadan önce korunmalı ancak bu mekânlar insanların eğitim ve eğlencesi için de kullanılmalıdır. Bu iki gereksinimi karşılamak, kültürel miras yöneticileri için göz korkutucu bir görevdir. Kültürel miras, korunduğu kadar da kullanılmalıdır, ancak bilinçsizlik ve aşırı yüklenme nedeniyle kaybedilen değerlerin geri getirilemeyeceği de unutulmamalıdır. Turizm kontrol altına alınmazsa el sanatlarının yasa dışı ticareti, hediyelik eşya olarak kullanılması, kültür varlıklarının zimmete geçirilmesi ve aşırı kullanımı, büyük kayıplara neden olacaktır. Bu sebepten dolayı kültürel mirasın korunmasıyla turizme yönelik kullanımların arasında denge kurulmalıdır.

3.1.1.5. Mimari / Özgün değerler

Kültür varlığı, bağlı olduğu kültürün nitelikli bir ürünü olarak mimari veya estetik değere; teknolojinin özgün bir örneğiysen korunması gereken varlık olma özelliğine sahiptir. Bu yöntem ilk bakışta kişisel gibi görünse de mimarlık, plânlama, mimarlık tarihi ve sanat tarihi gibi ilgili dalların bilimsel standartlarına göre değerlendirilirse doğru ve etkili sonuçlar alınabilir (Daifuku, 1979). Burada sadece "az bulunurluk" değil, belirli bir gruba örnek olmak yeterli olabilir. Bu standart, kültür varlıklarının tüm yaşam sürecini değerlendirmede de oldukça önemlidir. Örnek verecek olursak, bir köy evinin değeri Dolmabahçe Sarayı'nın değerinden az değildir. Ancak farklı türde değerler içerir.

Her yapıt benzersiz bir tasarım ürünü olduğu için farklı ölçeklerde mimari değerler taşır. Bu değerlerin yatırımında bir sanat tarihi değeri vardır; dönemin mimari üslubunun gelişimini gösterir, bu tip mimarinin gelişmesinde tipolojinin gelişimi açısından büyük önem taşır; ünlü sanatçılar ve mimarlarla birlikte, sanatsal üslubun bir nevi temsilcisi olur; üstün veya zengin görünüm, dekorasyon, iç düzene sahip olmak gibi mimari hususlar yer alır. Yapılar aynı zamanda özgünlük değeri taşırlar. Bu değer, yapının fiziki durumunu kapsayan değerdir. Yapılar, inşa edildiği dönemin mimari anlayışını, süsleme anlayışını, yapı malzemelerinin kullanım şeklini, yani bütün özelliklerini günümüze kadar bozulmadan ve değişmeden yaşamını sürdürmüşse, o zaman yapı özgün yapı olarak tanımlanabilir.

Özgünlüğün artması, 'o yapıyı' ve 'temsil ettiği dönemi' tanımamız ve gereken bilgileri edinmemize de yardımcı olacaktır. Aynı zamanda bu değer, belge ve tarihi değerlerle de ilişkilidir. Özgünlük değerinin araştırılması ve değerlendirilmesinde ilk tasarımın çağımıza kadar ne ölçüde gelebildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bir yapı veya mimari eleman çeşitli nedenlerle bazı bölümlerini yitirmiş ya da bazı niteliksiz müdahalelerle o bölüm tam olarak anlaşılamıyorsa, "günümüze kadar sürdürülebilme/kalabilme" olarak tanımlanabilecek başka bir değerlendirme yapılmalıdır.

Ek yapının tasarımı, tarihi yapı elemanları ile sürekliliği sağlar. Bu öğelerin, mekân oranlarını tekrarlamaya, ritim, hacim ve planlama şemasını korumasına ve yapısal bağlantılar kurarak tarihi yapı ile bütünleşmesine ve böylece yapının estetik değerine katkıda bulunmasını sağlar. Bazen zıt bir yaklaşımla yeni yapının bazı unsurlarını ve renk özelliklerini eski yapıya taşıyan örnekler de vardır. Ancak unutulmamalıdır ki, bu yaygın uygulamalara ek olarak gerçek başarı, her tarihi çevreyi özel estetik koşullarına göre yeniden oluşturmaktır. Çağdaş yöntemler bağlamında tarihi doku üzerine yapılacak ek yapılar bazen dokuya saygı gösterirken bazen de tam tersini yapmakta ancak döneminin mimari üslubunu ve estetik değerini ifade etmektedir.

3.1.2. Tarihi yapılarda koruma yöntemleri

Anıtlar, eskime ve koruma gerekliliği başlığı altında kontrol edilen durumlarına göre, farklı müdahale yöntemleriyle korunmalıdır. Koruma kararları yapısal ve işlevsel yaşatma kararları olarak ikiye ayrılabilir. Bu kararlar birbirini tamamlayan yöntemlerden oluşmaktadır (Yazıcı, 2010).

Günümüz koruma müdahaleleri ile geçmişteki koruma müdahaleleri arasındaki en büyük fark, o dönemde hâkim olan mimarlık akımı veya öznel düşüncelere göre hareket etmek yerine belirli bilimsel yöntemlere göre uygulanmasıdır. Geçmişte Fransa, İtalya ve İngiltere’de özensiz yapılan onarımlar eleştirilmiş, bazı düşünürler yapılarda onarım yapılmasına karşı çıkmış ve yapıların olduğu gibi bırakılması gerektiğine inanmışlardır. Günümüzde kullanılan bilimsel koruma yöntemleri, önceki dönemlerdeki başarısız koruma yöntemlerinin yol açtığı sorunlara yanıt olarak oluşturulmuş ve günümüzdeki halini almıştır. 19. yüzyıldan sonra kurulan çeşitli komiteler ve tüzükleri ile yapıların sürekliliği esas alınarak bilimsel koruma yöntemleri geliştirilmiştir. Günümüzde koruma müdahaleleri daha bilinçli olup; alanında uzman mimarlar, restoratörler ve mühendisler tarafından yapılmaktadır (Kılıç, 2015).

Tarihi yapıların korunması amacıyla yapılacak müdahalelerin tasarım kriterleri yasalar, beyannameler ve koruma çevreleri aracılığıyla formüle edilmeye

çalışılsa da her yapı içerdği kentsel dokudan unsurların detaylarına kadar öznel değerler içermektedir. Yapılacak müdahalenin biçim, malzeme, oran ve üslup özellikleri yapıdan gelen değerın tasarım girdisini oluşturmaktadır. Bu değerler için koruma yöntemleri beyannameler, yönetmelikler, yasaların ve koruma teorileri çerçevesinde çizilen her yapının subjektif değerler çerçevesi içinde belirlenmelidir (Zeren Tanaç, 2010).

Tarihi yapıların korunması ve devamlılığının sağlanmasına yönelik müdahaleler, yapılan müdahalelerin koruma kuramı çerçevesinde anlaşılabilirliği esaslarına dayandırılmalı ve tarihi yapıların koruma teorisi ile ilişkilendirilerek malzeme, form, renk, doku vb. özelliklere sahip yöntemleri benimsemeli ve farklılaşan ama bütünleşen bir parçası olarak varlığını sürdürmelidir. Bu yaklaşımla çağdaş müdahaleler, işlevini yitirmiş tarihi yapıların korunması amacıyla yeniden işlevlendirilmesi sürecinde yeni işlev için gerekli donanımın sağlaması ve iç veya dış nedenlerle hasar görmüş yapıların tamamlanması amacıyla yapılır (Zeren Tanaç, 2010).

Günümüzde tarihi yapılar; belgesel değeri, tarihsel değeri, işlevsel değeri, tarihi ve çağdaş mimari değeri, ekonomik değeri, özgünlük değeri gibi nitelikleri ile korunması gereken varlıklardır. Yapıların kullanılarak ve bakımlarının yapılarak korunmaları sağlanılabilir. Düzenli olarak bakımların yapılması ise ancak yaşayan değerlerini sürdürürken günümüze ayak uyduran yani kullanılan yapılar için mümkündür. Bu amaçla yapıların günümüz koşullarına uyum sağlaması, işlevsel gereksinimlerin karşılanması ve yapısal hasarların ortadan kaldırılması için çeşitli müdahaleler yapılmalıdır.

Koruma yöntemleri, edilgen (Pasif) koruma yöntemleri ve etkin (Aktif) koruma yöntemleri olmak üzere ikiye ayrılır (Dinçer, 1988). Fakat bu ayrımı tam olarak anlamak için bu yöntemleri belirleyen kavramların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Birinci olarak "restorasyon" kavramı gelmektedir. Restorasyon kelimesinin sözlük anlamı; aslına uygun onarımdır (Bektaş, 2001). Onarım kavramı kendi içinde farklı teknikler içermektedir. Tarihi yapıların onarımı için genel olarak şu tekniklerden yararlanılır (Ahunbay, 1999).

3.1.2.1. Yapısal yaşatma

- Sağlamaştırma (Consolidation): Binanın yapısal ömrünü güvence altına almak ve ömrünü uzatmak için gerçekleştirilen yapısal müdahale yöntemidir. Böcek ilaçlamasından, çürümüş ahşabın değiştirilmesi veya yeni temellerin atılması gibi çok radikal çözümlere kadar farklı uygulamalar olabilir (Dinçer, 1988). Yapının strüktüründe ve malzemesinde oluşan bozulmaları onarmak için yapılan koruma yöntemidir (Ahunbay,2009). Kültür varlıklarının malzeme, strüktürel yapı ve zeminin güçlendirilmesine yönelik çalışmalarını içerir. Yeni eklenen ekler ile özgün parçalar arasındaki dengeyi belirli ilkelere uygun olacak şekilde sağlanmasıdır (Hasol, 1988).
- Bütünleme (Reintegrasyon): Kısmen zarar görmüş veya tahrip olmuş yapı ve unurları, özgün tasarımdaki bütünlüğe kavuşturmak için geleneksel veya çağdaş malzeme kullanılarak onarılma işlemine "bütünleme-reintegrasyon" denilmektedir. Bütünleme işleminde en önemli şey, yapının eski kısımlardaki malzeme ile eklenen yeni malzemeler arasındaki farkı belirtmektir. Harap ve yıkık durumda olan bir yapı bütünlenerek, hem estetik bütünlüğüne kavuşur, kullanılabilir duruma getirilir, hem de tümüyle yıkılıp yok olmaktan kaçınılabilir. Yapıldığı dönemin işlevini kaybetmiş ve yeniden kullanılamayacak durumda olan bir arkeolojik yapının bütünlenmesi olası değildir. Örneğin, artık savunma işlevini devam ettirmeyen İstanbul karasularının bütünlenmesi gereksizdir. Bütünleme çalışması yapabilmek için ilk tasarımla ilgili sağlıklı veriler gereklidir. Bütünleme ancak gerçek yapısal verilere veya belgelere dayandırıldığında kabul edilebilen bir uygulamadır (Ahunbay, 1999).
- Yeni işleve uyarılma (Renovation): Yaşam tarzındaki değişimler ve buna bağlı ihtiyaçlar nedeniyle birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmiş ve özgün kullanımından farklı bir işleve hizmet etmek için yeniden işlevlendirilmektedir. Yeniden işlevlendirme, eski yapıların yaşamına

devam etmesi ve yıkımdan kurtarmak için bir araçtır. Venedik Tüzüğü'nün 5.maddesi şunları öngörmektedir: "Anıtların korunması, onları fayda sağlayan sosyal amaçlar için kullanarak kolaylaştırılabilir. Yapılara yeni işlev verilerek yaşatılabilir, ancak yapının özgün plan şeması veya süslemeleri değiştirilmemelidir. Yalnızca bu kısıtlamalar ile yeni işlevin gerektirdiği değişikliklerin tasarlanabilmesine izin verilebilir" denilerek yeniden işlevlendirmenin ilgili temel yaklaşımlarını özetler. Çevresel özellikleri nedeniyle korunması beklenen bir yapı yeniden kullanılırken, görünümü etkilemeden yeni işlevin yerine getirilmesi istenir. Yeniden işlevlendirme sırasında, iç mekân düzenlemeleri daha esnek uygulamalara ihtiyaç duyar. Yangın ve bakımsızlık gibi nedenlerle taşıyıcı sistemlerini yitirmiş ve özgün haline ait yeterli verileri olmayan ikinci grup yapılarda, yeni bir iç mekân düzenlemesi yapılmasına izin verilebilir. Öte yandan, plan şeması ve iç mekân değeri çok önemli olan yapılarda yeni kullanımlara uygun, serbest iç mekân düzenlemeleri uygulamak yerine tarihi mekânların hafızasını koruyan düzenlemeler yapmak daha iyidir (Ahunbay, 1999).

Koruma kavramının amacı olan sürdürülebilirliği sağlamanın önemli bir yöntemi olan renovasyon, yapının sosyal, kültürel ve ekonomik olarak toplum yaşamına katılması yoluyla sürekliliğini sağlayan bir yöntemdir (Büyükmihçı, 1997).

- Yeniden yapım (Rekonstrüksiyon): Tamamen yok olmuş veya diğer yöntemlerle hayata kazandırılması mümkün olamayacak kadar ağır hasar görmüş bir yapının, ilk yapıldığı döneme uygun olarak yeniden yapılmasıdır. Yapılarda rekonstrüksiyon yöntemi çok tercih edilen bir yöntem değildir, zorunlu durumlarda uygulanabilen bir yöntemdir. Bir kopya, sadece biçim olarak tarihi yapıların kütle ve mekânlarını canlandırabilir, anıtların yerini alamaz, kısacası tarihi değerleri yoktur. Rekonstrüksiyonun gerçekleşebilmesi için yapıyla ilgili teknik veriler, fotoğraflar, rölöve, vb. grafik belgelerinin olması gerekir (Ahunbay, 1999).

- Temizleme (Liberation): Tarihi yapılarda özgünlük ifade etmeyen, estetik ve tarihi değeri olmayan mimari bileşenleri ve eklentilerin tarihi yapıdan kaldırılmasıdır. Ayrıca kalem işleri, boya ve süslemelerin temizlik ve onarımını da içerir. Sonradan eklenen kısımlar o dönemin farklı dönemlerindeki mimari eğilimleri yansıtan tarihi kalıntılar olabilir. Temizleme işleminin yapılabilmesi için ek yapının tarihi eser kapsamına alınmaması gerekmektedir (Ahunbay,2009).
- Taşıma (Moving): Konumunun olumsuz etkilerinden dolayı bazı tarihi eserlerin mevcut konumundan başka bir yere taşınması gerekebilir. Bu olumsuz etkilere herhangi bir doğal afet, kent planlaması, bayındırlık çalışmaları neden olabilir. Venedik Tüzüğü'nün 7. maddesi, "Anıt, tanık olduğu tarihin ve çevresinin ayrılmaz bir parçasıdır. Anıtın çok önemli ulusal veya uluslararası çıkarların bulunduğu durumlar dışında taşınmasına izin verilmemelidir." denilmiştir. Bu ilkelerden hareketle yeni yol güzergâhlarının planlanmasına ve baraj yeri seçimlerinde doğal ve kültürel varlıkların yerleşimine dikkat edilmeli, taşıma işlemlerinden olabildiğince kaçınılmalıdır (Ahunbay, 1999).

Tarihi yapıların koruma müdahalesinde, yapıdaki her bir elemanın hasarını tespit etmek ve özgün halini en iyi koruyabilecek koruma yöntemini belirlemek gerekir. Bir yapıda birden fazla koruma yöntemleri uygulanabilir. Yapının her bir parçası tek tek incelenerek koruma yöntemleri ve kullanılan koruma teknikleri belirlenmelidir.

Tarihi yapılar korunurken yalnızca mekânsal değil, yapının estetik ve sanatsal açıdan korunmaya değer olması, tarihi belge ve eskilik niteliği olması gerekmektedir. Bir yapının korunmaya değer bir kültürel kalıntı yapan görüşler ülkeden ülkeye değişir. Türkiye'de korunmaya değer ve tarihi mirasa sahip olan yapılar 1900'den önce yapılanlardır. 20. yüzyıldan kalma korunmaya değer nadir yapılarda mevcuttur. Bu özelliklerde olmaları için mimari değer açısından önemli bir eser olmalıdır.

3.1.2.2. İşlevsel yaşatma

Terk edilmiş tarihi yapılara yeni bir işlev verilerek yaşatılması, yapının devamlılığını ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacaktır. Özgün işlevini kaybetmiş tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinin iki yolu vardır:

Edilgen Yaşatma (Pasif Revitalizasyon): Anıtların çatı ve duvarlarının donmuş maket gibi korunması ya da iç mekânın korunarak sanat ve el sanatlarını barındıran bir müze olarak kullanılması öngörülmektedir (Özer, 1976).

Etkin Yaşatma (Aktif Revitalizasyon): Bu, kentsel bölümlere veya yapılara modern işlevler kazandırma ve bunları çağdaş yaşamda aktif hale getirme sorunudur. Bu nedenle başarılı bir şekilde işlevlendirilen yapıların amacı, restorasyonun gerektirmiş olan çeşitli işlem ve yöntemler uygulanması gerekir (Özer, 1976). Film setleri ve tiyatro dekorasyonları gibi boş kabuklarla karakterize edilen tarihi ortamları değerlendirme girişimleri, içeriğin korunmadığı anlayışını yansıtmaktadır. Yapının yeniden işlevlendirilmede tarihi dokunun, mimari değerinin ve insan varlığının korunması önemlidir (Görgülü, 1986).

Dünyanın farklı yerlerinde ve zaman dilimlerinde, koruma ile ilgili konferans ve seminerlerde anıtların yaşatılması için kararlar alındı. Genel yapıların, yaşamlarının devamlılığını sağlayacak şekilde kullanılması tavsiye edilir, fakat bu kullanım şekli yerine, onların sanat ve tarihi karakterlerine saygın bir hedefe dönük olması ve herhangi bir zamana ait üslup bütünlüğünün bozulmamasının gerekliliğine değinilmiştir (Tokman, 1989).

Tarihi ve mimari öneme sahip yapılara verilecek yeni işlevleri belirlemek zordur. Yapıya verilecek olan işlevin yanlış seçilmesi, yapıların tarihi ve mimari değerlerinin kaybolmasına sebep olur. Yapılara yeni işlevler kazandırmak, yapının özelliklerini korumanın önemli bir yoludur. Eski işleve devam edilecekse bile bazı değişiklikler yapılması gerekmektedir. Tarihi yapılara verilen yeni işlev eski işleve ters ise, birçok yeni talepler ve mekânlara

gereksinim duyacaktır. Bu yeni ihtiyaçlar, tarihi yapıya yeni ekler yapılmasına sebep olacaktır. Yeniden yapmak yerine mevcutta var olan yapılara yeni işlev verilerek değerdendirmeyle enerji, iş gücü, malzeme ve ekonomiden tasarruf sağlayabileceğı görülmektedir. Yapıların fiziksel olarak zarar görmesi engellemeli veya kullanım dışında kalmalarının önüne geçilmelidir. Tarihi yapıyı yeniden işlevlendirerek toplumun hizmetine sunmak, bu tarihi yapıların varlığını sürdürebilmesi için mantıklı bir çözümdür. Yeni verilen işlev; yapının güncel şekilde kullanılmasını sağlarken aynı zamanda yapının tarihsel değeri de korumaktadır.

3.1.2.3. Yasal düzenlemeler

Korunması gereken kültür varlıkları için önem taşıyan bir mirası olan Türkiye’de koruma değerdlerinin tarihçesi incelediğinde geçmişı Osmanlı devrine dayanan yasal düzenlemelerde Cumhuriyet döneminde önemli gelişmeler kayda geçmiştir. (Kaderli, 2014). Ulusal anlamda çıkan kanunlar ve uluslararası ölçekte imzalanan sözleşmelerle koruma kuramlarının yasal düzenlemeleri açıklanmaya ve sınırları belirlenmeye çalışılmaktadır.

Ülkemizde koruma çalışmalarının temeli Osmanlı İmparatorluğunun son dönemine kadar dayanmakla birlikte Cumhuriyet döneminin getirdiğı yenilikler ve yasal düzenlemeler ile koruma kavramı çağdaş bir boyut kazanmaya başlamıştır. Süreçte gelişen koruma yaklaşımının başlangıç noktası taşınır kültür varlıklarının korunmasını amaçlayan Asar-ı Atika Nizamnamesidir. Bu belge ile ortaya çıkan yaklaşım önemli kültür varlıkları olan mimarlık eserlerinin yok edilmesine yol açmış ve taşınmaz kültür varlıklarını da korumayı amaçlayan Ebniye Nizamnameleri yayınlanmıştır. Yasal olarak başlayan kültür varlığı koruma süreci cumhuriyet dönemine kadar çeşitli yasal düzenlemeler ve kentsel planlamalar, yerel yönetim kanunları ile devam etmiştir. Cumhuriyet dönemine baktığımızda tüm alanlarda olduğu gibi mimarlık ve koruma kavramlarında da çağdaşlaşma meydana gelmiştir. 5805 sayılı kanunla kurulan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu ile başlayan Cumhuriyet dönemi modern koruma anlayışı 1710 sayılı eski eserler

kanunuyla sürdürülmüştür. Bu kanunla koruma anlayışı tek yapıdan başlayan ve şehir ölçeğini de kapsayan yaklaşımla koruma planları kent ölçeğindeki düzenlemeler ile incelenmiştir. Gelişen süreçte bu kanunlar, koruma kavramları, korunacak değer tanımlamaları ve uygulama alanlarında gereken düzenlemeleri yapmak için 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” yürürlüğe girmiştir (Sarıkaya Levent, 2009).

Ülkemizde hâlâ koruma alanında geçerli yasa olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu amacını; “Korunması gereken taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarıyla ilgili olan tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri derlemek, bu konuda gereken ilke ve uygulamaların kararlarını alacak teşkilatların kuruluş ve görevini tespit etmektir.” şeklinde açıklanmaktadır. Gereken tanımları, bu alanda yetkili olanları, yasal yöntemleri, ilgili kurumları, sorumlulukları ve hakları ulusal anlamda ifade eder.

Tarihi bölgeler; dünden bugüne gelebilmiş, birçok döneme şahit olmuş evrensel bir değerdir. Birçok kültürden gelen değerleri özümseyerek ve içinde bulundukları dönemde ifade ederek geliştirilmiştir. Bu açıdan tüm ülkenin ortak malıdır. Bu nedenle tarihi bölgenin korunması, sürdürülmesi ve geleceğe miras bırakılması, evrensel kurallar çerçevesinde tüm ülkeler için bir değerler bütünü oluşturularak gerçekleştirilmesi gereken uluslararası sorun olan bir konudur.

Bu amaçla uluslararası alanda koruma kuramının genel çerçevesini çizmeyi amaçlayan ve bu çerçevede ülkeleri kendi özgün koşullarına yönelik yorumlayarak en iyi yöntemi bulmalarına rehberlik edecek bir dizi belge hazırlanmıştır. Bu bölümde bu anlayışı oluşturan uluslararası düzenlemeler, beyannameler ve anlaşmalardan türetilen çağdaş koruma anlayışını ifade etmeye çalışılacaktır.

Çağdaş koruma anlayışı; tarihi bir yapının dokusunu bir bütün olarak kullanarak korunmasını sağlamak için çağdaş bir fonksiyonla donatmayı, müdahalenin anlaşılabilirliği ilkesine uygun olarak hasarlı ve yıkılan kısımlara çağdaş malzemelerle müdahale edilmesi, kesin bilgi ve belgelere dayanmayan

müdahalelerden kaçınılması gerektiğini temel ilkeler olarak belirlemiştir. Bu bilgilerin rehberliğine esas teşkil eden uluslararası belgeler incelenirken bu ilkeler ele alınacaktır. Birleşmiş Milletler, UNESCO ve Avrupa Komisyonu gibi evrensel kuruluşlar tarihi yapıların evrensel değerini ve bunların genel olarak korunmasıyla ilgili sosyal, kültürel ve politik değerleri ele almayı amaçlayan araştırmalar yürütmüştür. Bu çalışmaların ortak noktası “kültürel miras tüm insanlığın ortak değerlerini uluslararası ölçütte korunmak ve yaptırımlar uygulamaktır” (Kaderli, 2014).

Anıtsal mimari eserler, önceki tutumları, günümüzün "koruma" anlayışının ötesindedir; insanların geçmişe olan ilgisinden dolayı hayatta kalmışlardır (Aydın, 1998). 1789 Fransız Devrimi sırasında soyluluğun simgesi olan eski eserler tahrip edilmiş ve insanlar onları korumak için kapsamlı ve sistemli çabalar göstermiştir. Tarih sevgisi ve tarih anlayışından bu düşünce akımı, Sanayi Devrimi'nin tanımladığı yaşamdan ve fiziki ortamdan kaçarak tarihe sığınmıştır. Kadim kültürel kalıntılar restore edilmeye başlanmıştır (Akçura, 1973).

18.yüzyılın sonlarına doğru tartışılan bir konu haline gelen koruma anlayışı; bugüne kadar olan süreçte, kuramlar ve yasalara dayalı olarak sıklıkla tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar neticesinde, kültürel mirasa sahip ülkelerde ortak bir dil oluşturulmasına, koruma kurallarının netleştirilmesine, uygulanacak yasaların bilimsel temele ve standartlara dayanmasına dikkat edilmektedir (Uğursal, 2011).

Korumanın bir disiplin haline gelmesi İkinci Dünya Savaşı sonrasına denk gelmektedir. O zamandan beri anıtlar, tarihi belgelerin ve insan yaratıcılığının ürünü, insan serüvenlerini anlatan, güveni ve aidiyeti güçlendiren, medeniyetin ve toplumun devamlılığını sağlayan bir unsur olarak görülmeye başlandı. Parçalı bir şekilde tarihi yapıları tek tek yapı olarak değerlendirmek yerine çevreleriyle birlikte, yerleşim yeri ve bölge grubu olarak ele almak ön plana çıkmaktadır. Bu görüş müdahale yöntemlerini ve yasal düzenlemeleri de şekillendirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, tarihi kentleri korunmak ve yok olan tarihi yapıların yeniden yaşatılmasını sağlamak için 1931 Atina Bildirgesi (Carta Del Restauro) yayınlandı. Atina Bildirgesinin yetersizliği nedeniyle, 1964 yılında Venedik Tüzüğü ve 1975'te Avrupa Konseyi tarafından Amsterdam Deklarasyonu ile koruma standartlarının yeniden tanımlanması gereği tartışılmıştır. 1979'da Avusturya ICOMOS Bildirgesi (Burra Burra Charter) kendi ilkelerini ortaya koymuştur. Türkiye'de koruma ile ilgili kanun ve yönetmelikler 1980'li yıllarda çıkarılmış ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu adı altında 21 Temmuz 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Carta Del Restauro (1931):

Belge, 1931 yılında Atina'da yapılan konferansın genel düzeyde koruma yaklaşımında dikkate alınması gereken kriterleri ifade eden ve yapısal müdahaleleri sınırlandırmayı amaçlayan bir sonuç bildirgesi olarak yayınlanmıştır. Buna göre koruma çalışmaları, müze ve arşivlerde saklanan kültürel kalınlardan binalara kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Yapılacak çalışmaların disiplinler arası bir yaklaşımla ve tarihi yanılmayacak bilgi ve belgeler kullanılarak yürütülmesi gerekmektedir. Tarihi eserler farklı dönemlerden geçmiş ve her dönemden katkı almıştır. Müdahale her dönemin nitelikli katkılarına saygı göstermeli ve bir bütün olarak ilerlemelidir. Kesin bilgi ve belgelere dayanmayan uygulamalar yapılamaz (ICOMOS, 1931). Bu teörinin temel kuralları uygulamada kabul edilmiştir ve şu şekilde sıralanabilir:

Madde 4: Yapıya özgün işlevinden uzak olmayan yeni bir işlev verilebilir ve yapıda büyük hasara yol açmadan gerekli düzenlemeler yapılabilir.

Madde 6: Anıta gösterildiği kadar çevresine de saygı gösterilmelidir. Anıtın etrafındaki yapılar, uygunsuz bir şekilde bırakılmamalıdır. Çevrenin doğası, kalitesi, rengi, tarzı ve rahatsız edici yapısı ile çevrenmesi engellenmelidir.

Venedik Tüzüğü (1964):

1964 yılında düzenlenen 2. Uluslararası Tarihi Yerler Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nin sonuç bildirgesi olarak yayınlanan tüzükte, uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilen konservasyon ve restorasyon çalışmalarının kendileri tarafından yapılmasını sağlamak amacıyla 1931 yılında Carta Del Restauro geliştirilmiştir. Bu sınırlar içinde ve araştırma çerçevesinin zamanla sürekli genişlemesi yoluyla özel teoriler oluşturulmasını sağlar. Koruma kavramını, tek bir yapıdan kentsel ölçeğe, sürekli koruma ve yeni işlevlerin kullanılması yoluyla sürdürülebilmesi için kapsamlı bir şekilde çözülmesi gereken bir değer olarak ifade etti. Onarım amaçlı müdahalelerde dosya ve bilgiye dayalı geleneksel yöntemlerin kullanılması gerektiğini, yetersiz kaldığı durumlarda ise çağdaş yöntemlerin kullanılması gerektiğini belirterek, hasarlı parçaların tamamlanması ile ilgili müdahaleleri tanımlamıştır (ICOMOS, 1964).

Avrupa Mimari Miras Tüzüğü (Amsterdam Bildirgesi) (1975):

1975, 'Avrupa Mimarlık Mirası Yılı' olduğu için bildiride, Avrupa mimarlık mirasının tüm ülkelerin ortak malı olduğuna ve koruma kavramının her ülkenin politikası haline gelmesi gerektiğine dikkat çekildi. Tarihi çevre koruma araştırmalarının çağdaş çerçevesinin üst ölçekli kentsel ve bölgesel planlama ilkelerinin bir parçası haline gelmesi, mimari miras listesinin hazırlanması ve nitel standartlarda uzun vadeli planların oluşturulması gerektiğine dikkat çekildi. Ayrıca çağdaş koruma politikaları ilkeleri, yapının sürekliliğini sağlamak ve çağdaş yaşama uyum sağlamak için özelliklerine uygun işlevler vermekte, ilgili idari birimler bu konular için gerekli bütçeleri ayırmakta, gerekli yasal yaptırımları belirlemekte ve uygulamaktadır. Bu çalışmalar mimari miras kavramlarının eğitimi için gönüllü kuruluşlar oluşturulmasıyla sistemde gerekli bir yeri işgal etmesi gerektiği vurgulandı (ICOMOS, 1975).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1983):

2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" 21 Temmuz 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Günümüzde halen geçerli olan bu kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tanımını yapmak, yapılacak eylem ve faaliyetleri düzenlemek ve aynı zamanda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak kuruluşların sorumluluklarını belirlemektir. Ulusal düzeyde gerekli tanımları, bu alanda yetkililerini, yasal yöntemleri, ilgili kurumları, hak ve sorumlulukları ifade eder (Emre, 2017).

Nara Özgünlük Belgesi (1994):

Bu koruma yöntemlerinin kavramsal sürekliliğini sağlamak için tasarlanmış, çağdaş mimarlığın bütünlüğüne ve kültürel kimliğine dikkat ederken, kültürel değerlerin ve mimari eserlerin yok olma tehlikesini önlemek için ortak değerler belirlemeye çalışan bir belgedir. Bu nedenle kültürel mirasın tanımını zaman, mekân ve kültür açısından, evrensel değer ve özgün değer açısından değerlendirmiştir (ICOMOS, 1975).

Bu tartışmaların ve süreçlerin neticesinde günümüzde koruma çevreleri tarafından kabul edilen yasal süreçlerle ve evrensel belgeler ile desteklenen modern koruma yöntemleri geliştirilmiştir. Yasal açıdan koruma kavramının tek yapıdan başlayan, şehirlere kadar geniş bir ölçekte gündelik hayatın bir parçası haline getirilmesi temeline dayanmaktadır. Bu hedef ile yeni işlevler verilen yapılar, gereken çağdaş müdahaleler, ekler, tadilatlar, güncel bakım desteği ile kullanılarak korunmaktadır. Fakat ülkemiz bu anlayışı geçen dönemlerde tam anlamıyla benimsememiş ve yapıların özgün işlevlerinden farklı bir görevle kullanımını ve bu hedef doğrultusunda yapılacak ekleri özgün değerlerine zarar verecek bir yaklaşım olarak değerlendirmiştir. Son zamanlarda küreselleşmeyle koruma kavramının evrenselleşmesi ülkemizde de etkilerini göstermiş Türkiye imzaladığı uluslararası sözleşmelerle "ulusal kültür politikaları, çevre politikaları, sürdürülebilir gelişme, kültürel mirasın yeri ve yönetimiyle sürdürülebilirlik, kültürel mirasın şehir yaşamıyla kaynaşması ve

korunmasında halkın katılımı” konularında politikalar geliştirmeye başlamıştır (Kaderli, 2014).

3.2. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilerek Korunması

Hızlı nüfus artışı ve ekonomik faktörler kentin gelişimini ve arazi kullanımını etkiler. Bu durum zamanla tarihi yapıların ve şehirlerin fiziksel özelliklerini değiştirmiştir. Dünya genelinde benzer nitelik ve görünüşe sahip binaların yaygınlaşması, binaların standartlaşmasına ve sıradanlaşmasına yol açtığı gibi, sıklıkla gündeme gelmesine de neden olmuştur. Ayrıca tarihi kent merkezi, tarihi alanda ticaret ve hizmet sektörlerinin gelişmesine karşı koyamamaktadır. Ekonomik koşullar nedeniyle tarihi öğelerin ve mimari yapılarının korunması zorlaşmıştır. Geçmişten günümüze ulaşmış yapılar; kanun ve yönetmelikler kapsamında, belirli bir değerden dolayı korunması gereken yapı veya yapı grubuna dâhil edilmiştir. Koruma kavramı, kültürel mirasın korunması sosyal bir sorumluluk olarak görülmektedir.

Bu sorumluluk bilincinin ve eğitimin toplumda yaygınlaşması, bu alandaki uzmanların çalışmaları, kanun ve yönetmeliklerde koruma kavramına ilişkin koşulların oluşturulması, devletin korumaya önem ve inancıyla mümkün olacaktır. Günümüzde tarihi yapı ve alanların korunmasında karşılaşılan temel sorunlardan biri de bu alanların artık kullanılmamasıdır. Kullanım değerini kaybetmiş yapılar ve alanlar, diğer bir deyişle işlevleri süreç içerisinde göz ardı edilerek bakımsızlıktan çöküntü alanlar haline gelmekte olup bu yapı ve alanlara zarar vererek yok olmasına sebep olmuştur. Ancak tarihi yapı ve alanların çağdaş yaşamla yeniden bütünleştirilmesi ve yeniden kullanım koşullarının sağlanmasıyla muhtemelen korunacaktır. Bu nedenle tarihi yapıların ve bölgelerin yeniden işlevlendirilmesi, kültürel mirasın devamlılığının sağlanmasına ve bu bölgede ekonomik değer yeniden kazandırılması için önemli bir koruma uygulaması olarak değerlendirilmelidir (Uğursal, 2011).

Tarihi yapılar; orada yaşayanlar için toplumsal bellek oluşturan unsurlar olarak, onları toplumun geçmişiyle ilişkilendirerek bir topluluk ve birlik duygusu geliştirir ve aynı zamanda kentsel bellek özellikleriyle kentlerde yeni yapılaşma yerlerine öncülük eder. Yeni yapı, eski yapıyı referans alarak kentsel mekân ve tasarım standartlarına katkı sağlamakta, çağdaş mimari ile geçmiş arasındaki bağı geleceğe aktarmakta ve geçmiş ile gelecek arasında süreklilik sağlamaktadır (Arabacıoğlu, 2007). Değerin korunması, yapıları günlük yaşamın bir parçası haline getirerek sağlanabilir. Bunun için sosyal hayata ve kullanıma katılarak yapıya yeni işlevler kazandırmak ve yapıyı korumak için gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Koruma amaçlı yeniden işlevlendirmenin doğru yapılabilmesi için çok boyutlu bilimsel araştırmalarla tarihi yapı, çevre ve yeni işlevsel ilişkiler kurulabilir.

Tezin ana konusu olan yeniden işlevlendirmenin ele alınabilmesi için çok boyutlu değerlendirme gerektiren bir konu olan işlev kavramı, ardından işlev kaybının nedenleri ve sonuçları ile yeniden işlevlendirme süreci, değerleri, kriterleri ve ana çalışma konusu olan İstanbul Suriçi bölgesindeki tarihi yapıların yeniden işlevlendirme ile oluşan bozulmalar ve değişiklikler bu kavramlar üzerinden incelenerek yorumlanacaktır.

3.2.1. Yeniden işlevlendirme kavramı

İşlev kavramı, gereksinimler ve bu gereksinimleri karşılayacak organizasyon yapısı olarak tanımlanabilir. Mimaride işlev, yapının işlevi ya da yapının her bir bölümünün işlevi olarak incelenebilir, ancak yapının farklı işlevleri barındıran çeşitli bölümleri arasında da ilişkiler vardır.

Yeniden işlevlendirme kavramı, Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren terk edilen sanayi yapıların incelemek, korumak ve en uygun şekilde hayata döndürmenin yollarını araştırmak ve incelemek amacıyla ortaya çıkmıştır. Sanayi yapılarının özgün işlevini kaybetmesinin nedeni endüstriyel dönüşüm olup, kentsel sınırların ve uydu kentlerin

genişlemesi, tarihi yapının yıkılarak tarihi dokuya zarar vereceğinin düşünülmesi fikri yeniden işlevlendirilmelerinin sebebi olarak gösterilmektedir. İşlev kaybından sonra bina kalıcı veya geçici olarak yeniden kullanılabilir. Geçici olarak yeniden kullanılmasında, bina işlevini kaybettikten sonra herhangi bir teknik müdahaleye gerek kalmadan olduğu gibi kullanılacaktır, bakım çalışmalarının yanı sıra küçük çaplı kısmi onarımlar da yapılacaktır. Ancak işlevler ve kullanıcılar zaman zaman değişebilir. Geçici kullanım durumunda, kullanıcının yaklaşımlarına ve mali durumuna bağlı olarak binanın durumunun daha iyi veya daha kötü olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekir (Lepel, 2006). Uzun süreli yeniden kullanım durumunda, yapı özgün işlevini kaybettiğinde, teknik müdahale (yenileme, yeniden yapılanma, büyütme veya kısmi yıkım) sonrası kullanılacaktır.

Sosyal, kültürel ve ekonomik dönüşümün izlerini taşıyan endüstriyel dönemin en önemli temsilcileri olan bu yapılar, bu nedenle tüm ülkeler koruma ve yeniden işlevlendirme kavramına yönelmeye başlamışlardır. Böylece kentteki eski yapılar, çağdaş yaşam koşullarına ve bugünün ihtiyaçlarına uygun şekilde planlama çalışmaları ile yeniden kente kazandırılmaktadır.

Yeniden işlevlendirme kavramı, yeniden değerlendirme kavramının ötesine geçerek, yapıların özellikle tescilli yapılar açısından yeniden hayata kazandırılması ve toplumla yeniden bütünleşmesini sağlayan bir kabuk değiştirme sürecidir (Selçuk, 2006). Sadece yenilenen ve topluma kazandırılan yeni bir yapı gibi görünse de sadece toplumun ihtiyaç duyduğu varlıklarla değil, toplumun özü ile etkileşime girme fırsatı sunar. Bu açıdan bakıldığında, yeniden işlevlendirme kavramı ile "topluluk belleği" kavramı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Yeniden işlevlendirme süreci, baştan itibaren yeniden planlama kapsamında gerekli tüm öğelerin anlam kazanması ve dönüşümü beklenen bir süreç olarak kabul edilmektedir.

İşlevini yitirmiş bu mekânların yeniden kullanıma kazandırılabilmesi için zamanın şartlarına ve insanların ihtiyaçlarına göre restore edilerek yeniden insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kullanıma açılabilmesi

gerekmektedir. Bu nedenle restore edilen tarihi yapının, yapıldığı andaki özgün mimari yapısı korunarak gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmaktadır. Yeniden kullanım, tarihi binaları yıkımdan korumak için bir araçtır. Yeniden işlevlendirme, çeşitli nedenlerle işlevini yitirmiş ve âtıl kalmış veya korunması gereken özelliklere sahip yapıların; onarım, restorasyon, ekleme ve modernizasyon çalışmalarıyla özgün işlevinden farklı bir işleve kavuşturulması sürecidir.

3.2.2. Yeniden işlevlendirmeyi gerektiren nedenler

Zamanla yaşam kalıpları ve ihtiyaçlar değiştikçe, binalar özgün işlevlerini kaybedebilir veya zamanla ihtiyaçları karşılamayabilir. Binanın fiziksel özellikleri, binanın orijinal işlevinden daha dayanıklı olabilir. Bu durumda özellikle yapının bulunduğu dönemin şartlarına uygun işlevlerin verilmesi önem arz etmektedir. Bir binanın yeniden işlev görmesi fiziksel ömrünü uzatacağından, bu manevi değerin bir tezahürüdür. Yeniden işlevlendirilmeyi gerektiren nedenler, binanın mevcut değeri ile doğrudan ilgilidir ve farklı tiplerde ele alınabilir (Worthing, 2008).

Yangın, ihmal, kullanılan yapı malzemelerinin yorulması, yapısal hasar vb. olumsuz etkilerin tarihi yapılarda yeniden kullanılması öngörülmektedir. Ayrıca kültürel ve çevresel faktörler de tarihi yapıların yeniden kullanılması ihtiyacının önemli nedenlerinden biridir. Özellikle Avrupa başkenti olarak bilinen İstanbul'un merkezinde yer alan tarihi yarımada, tarihi yapıların kültürel, turizm ve ekonomik açıdan yeniden kullanılmasını öncelikli ve zorunlu bir gereklilik haline getirmektedir. Orijinal işlevlerinin yitirilmesi veya işlevsel olarak eskimesi durumunda korumaya değer yapıların yeniden kullanılması, sahip oldukları tüm bu değerlerin korunduğu ve yaşamlarının sürdürüldüğü anlamına gelir. Bu bağlamda Altınoluk'un (1998) belirttiği gibi tezde yer alan binaların yeniden işlevlendirilmesini gerektiren nedenleri tarihi ve kültürel nedenler, çevresel nedenler ve ekonomik nedenler olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

3.2.2.1. Tarihsel ve kültürel nedenler

Bu yapılar inşa edildikleri dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, yaşam tarzı, mimari ve teknik becerileri hakkında çok sayıda veri taşımaktadır. Dolayısıyla yapılar, toplumsal manevi değerleri yansıtan toplumsal belleğin bir aynasıdır. Günümüz dünyasında toplumsal koşullar ve değer yargıları sürekli değişmekte, toplumsal yapılar da yeni biçim ve kurallara doğru hareket etmektedir. Koruma kavramı çerçevesinde, tarihin sürekliliğinin sağlanması tarih ve kültürün simgesi olan korumaya değer yapıların insan ile ilişkisinin sürdürülebilmesi için yapıların yeniden kullanımı gerekmektedir.

Yapının işlevi, toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ile etkileşim halindedir. Bu özellikler değiştikçe yapıdaki fonksiyonlar da etkilenecektir. Ancak bu işlevsel etkileşim sürecinde, simgesel tarihsel bellek kavramının devamlılığının sağlanması önemlidir. Korunmaya değer bir yapının özgün özellikleri yok edilerek, yerine farklı özelliklere sahip başka bir yapı konulduğunda, yapının özgün işlevinin oluşturduğu konum ve toplumsal bellekteki tarihsel durumu silinmekte ve yerine yeni veriler girmektedir. Bu da yapının sosyal kimliğine zarar verir. Tüm bu nedenlere rağmen, tarihi ve kültürel değeri olan binalar, arazi ve rant karşılığında yıkılabilir, yerine daha ekonomik getiri sağladığına inanılan ve getirisi yüksek ekonomik koşullara uygun binalar yapılabilir konusu gündemdedir.

3.2.2.2. Ekonomik nedenler

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanılmasının nedenlerinden biridir. Kentte yeni yapı alanları oluşturup, yeniden tasarlamak yerine işlevini yitirmiş tarihi dokuyu onarmak ve kullanmak, elbette daha az işçilik, enerji kaybı ve daha düşük yapım maliyeti demektir. Bu nedenle eski binaların yeniden kullanılması ekonomik avantajlar sağlamaktadır (Madran, 2002).

Ekonomik değer giderek daha önemli hale geldiği günümüzde, binaların yeniden işlevlendirilmesinin getirdiği ekonomik fayda ve kayıplar göz ardı

edilemez. Fiziksel ömrü devam eden ancak işlevleri eskimiş binaların yeniden değerlendirilmesi ve kullanılması, aynı işlevlere sahip yeni binalar inşa etmekten daha ekonomik olabilir. Genel olarak eski binaları onarıp yeniden kullanmanın maliyetinin, yeni bina inşa etme maliyetinden %50 ila %80 daha düşük olduğu söylenebilir (Highfield, 1987). Mevcut bir binayı yeniden kullanmanın veya bir binayı yeniden inşa etmenin ekonomik yükünü karşılaştırırken, bir binanın yeniden işlevlendirilerek kullanılıyor olması mevcut bina stoğunu kullanacağı için daha ekonomik ve uygun olabilir.

3.2.2.3. Çevresel nedenler

Tarihi bir yapı inşa edildiğinde yerleşim alanı içindeyken yeni dönemde ticari bir alanda kalabilir. Bu durumda gürültü, trafik, kirlilik gibi etkenler artık yerleşim alanları için uygun olmamaya başlar. Bu durum insanların evlerini terk etmelerine ve yeni yerleşim yerlerine taşınmalarına neden olmuştur. Günümüzde işlevini yitirmiş tarihi bir yapı, bir kamu yapısının, bir sivil toplum kuruluşunun ya da bir işyerinin yeni bir işlevi olarak ortaya çıkabilmektedir.

Korunmaya değer binaların çevresinde yerel halkla etkileşim kurup ve orada yaşayan insanların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, yeniden işlevlendirmek, binanın bulunduğu ortamda önemini kaybetmeden, orada bulunan halkın yapıyı sahiplenerek sürdürülmelidir. Korumaya değer bir bina bölgenin ihtiyacına göre müdahale yapılması, kültürel çevreye katkı sağlayacaktır. Yapının yeni işlev planlanması kapsamında çevre sakinlerine istihdam olanakları sağlamak ve çevre sakinlerine spor, kültür ve eğitim faaliyetleri için fırsatlar sağlamak, yapı aracılığıyla sosyal entegrasyonu sağlamak, çevrenin yapıyı kabul etmesi ve sahiplenmesi sürecini hızlandırmaktadır.

3.3. Yeniden İşlevlendirmeye İlgili Yasal Düzenlemeler

Tarihi yapılara yeni işlevler kazandırarak koruma kavramlarını içeren kanunlar incelendiğinde, asıl amacın geri dönüşümlü müdahale yapmak olduğu

görülmektedir. Bu ilkeler yasal mevzuatta tam olarak tanımlanmamış olsa da son yıllarda ulusal ve uluslararası düzeyde işlevsel değişikliklerin uygulanması yaygınlaşmıştır. Dünyada ve Türkiye'de yeniden işlevlendirme kavramını şekillendiren teoriler ve düzenlemeler şu şekildedir:

3.3.1. Dünya'daki yasal düzenlemeler

Koruma kavramını oluşturan yasal düzenlemeler 18. yüzyıldan günümüze önceki başlıklarda anlatıldığı gibi gelişirken, işlevlendirme kavramı ilk olarak Carta Del Restauro bağlamında ifade edilmiştir.

Carta Del Restauro (1931)

Madde 4: Yaşamını sürdüren yani ayakta kalan anıtlara, özgün işlevi ile bağdaşan ve yapıya yapılan uyarlamaların önemli hasara yol açmayacak şekilde yapılabileceği, yeni kullanım olanakları verilmesi kabul edilebilir (Ahunbay, 1999).

1931 yılındaki Carta Del Restouro'nun yetersizliği nedeniyle, 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü'nde, Carta Del Restouro dayanılarak anıtsal yapıların yerinde korunması, yeniden işlevlendirilerek korunacak yapılarda, yapının özgün malzemesi ile onarılmasının, dönemin katkılarına saygı görmesinin, yapılan müdahalelerin özgün yapıdan ayırt edilebilecek şekilde ve dengeli bir biçimde yapılmasının ve onarımda varsayımlara dayanan müdahale edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu maddeler şunlardır:

Venedik Tüzüğü (Mayıs 1964):

Madde 5: Anıtın herhangi bir yararlı sosyal amaç için kullanılmasıyla, anıtın korunması her zaman teşvik edilebilir. Bu nedenle bu kullanım arzu edilir, ancak yapının plan şeması veya dekorasyonu değiştirilmemelidir. Sadece bu sınırlar içinde yeni işlevler için gerekli değişiklikler tasarlanabilir ve bunlara izin verilebilir.

Madde 11: Anıtın farklı dönemlere ait izlerine saygı duyulmalı, çünkü restorasyonun amacı üslup birliği olmamalıdır. Bir anıt üzerinde farklı dönemlere ait izler varsa önceki dönemlerin izlerinin ortaya çıkarılması gerekir. Ancak bazı istisnai durumlarda yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa çıkarılan malzeme tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşımakta ise ve korunma durumu bu davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise haklı çıkarılabilir. İlgili öğelerin öneminin değerlendirilmesi ve neyin yok edileceği kararı sadece sorumlu kişi tarafından belirlenemez (Ahunbay, 2004).

Koruma anlayışı ve çevresiyle korunması kavramı, Avrupa Mimari Miras Yılı olan 1975'teki Kongre sonunda Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan Amsterdam Deklarasyonu'na dayanmaktadır. İşlevlendirme ile ilgili olarak, yapıların mimarının özelliklerini göz ardı etmeden çağdaş yaşamın gereklerini karşılayan işlevlerde canlılığını koruması gerektiğini söylemektedir.

Amsterdam Bildirgesi (1975):

Tarihi yapıların çağdaş kent planlamalarına ve yaşamına yön verdiğine ve insan ölçeği, mekânsal ilişkiler ve toplumsal değerler açısından sahip oldukları nitelikler nedeniyle korunması gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle yapılara, yukarıda bahsedilen özgün özelliklerine saygı gösterilerek, çağdaş yaşamla ilgili yeni işlevler kazandırılabilceğini ifade etmiştir (ICOMOS, 1975).

1979 tarihli “Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması için ICOMOS Bildirgesi” ile Amsterdam Deklarasyonunda belirlenen ilkeleri detaylandırılmış ve korunması gerekli nitelikler tanımlanmıştır. Koruma anlayışının içeriğinin belirlenmesi en önemli katkısı olmuştur. Bildirgede; yeniden işlevlendirilerek koruma kapsamında önerilen işlevin tarihi çevrenin özelliklerine uygun olması, özellikle ölçek ve büyüklük açısından mevcut mekânsal dokunun dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler
(Unesco, 30 Kasım 1976, Nairobi):

Madde 33: Koruma ve restorasyon çalışmaları yeniden işlevlendirme faaliyetleriyle beraber yürütülmelidir. Bu nedenle uygun olan mevcut işlevleri özellikle ticaret ve zanaatı yerinde tutmak; uzun vadede ülke veya şehrin sosyo-ekonomik yapısı ile koordine etmek esastır. Koruma uygulamasında ortaya çıkan maliyet, yalnızca yapının kültürel önemine göre değerlendirilmemelidir, aynı zamanda yeni işlev verilerek kullanılan yapının değeri de dikkate alınmalıdır. Her iki değer ölçeği de önemli olmadıkça sosyal koruma sorunu çözülemez. Yeni işlevin tasarımı, alanın kendine özgü özelliklerini bozmadan bölgede yaşayan insanların sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Kültürel yeniden işlevlendirme politikası, tarihi çevreyi kültürel faaliyetlerin merkezi haline getirmeli ve çevresindeki kültürel gelişime örnek olmalıdır (Ahunbay, 2004).

Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü
(Washington Tüzüğü – 1987):

Madde 8: Yeni işlevler ve faaliyetler, tarihi kent ya da kentsel alanların özelliklerine uyarlanacaktır. Bu alanların çağdaş yaşama adapte edilebilmesi için gerekli teknik hizmetlerin getirilmesi veya geliştirilmesi gerekmektedir (Ahunbay, 2004).

3.3.2. Türkiye’deki yasal düzenlemeler

Türkiye’de koruma anlayışını etkileyen yasalar, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve koruma kurullarının yasalarıdır. Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması amacıyla 5 Temmuz 2005 tarih ve 25866 sayılı Resmî Gazete’de “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” yayımlanmıştır (Aydın ve Şahin, 2018). 1995 yılında kabul edilen onarım ilkelerinde, yeni işlevler kazandıran yapıda

yapılacak olan eklerin niteliği ve tarihi yapı ile bütünleşmesi tasarım sorunları olarak ele alınmakta ve yönetim kurulunun görüşlerine göre uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmektedir.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun Taşınmaz Kültür Varlıklarının Koruma, Bakım ve Onarımlarına İlişkin 28.02.1995 Gün ve 378 Sayılı İlke Kararı:

D maddesi: Yeni işlev verilen yapılarda, yapılacak eklerin niteliği ve tarihi yapıyla bütünleşmesi bir tasarım konusu olacaktır. Önce tasarımı yapan mimar avan proje olarak hazırlayarak koruma kuruluna sunar.

Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü:

Madde 5: Geleneksel yapıları yeniden işlevlendirirken ve yeniden kullanırken, yapının bütünlüğüne, özelliklerine ve biçimine saygı göstermeli ve aynı zamanda yapı kabul edilebilir bir yaşam standartlarına yükseltilmelidir. Halen geleneksel biçimler kullanılıyorsa, toplumun kabul görmüş etik kuralları çerçevesinde müdahale edilebilir (Ahunbay,2004).

Ana kural, tarihi binaları işlevlendirilerek koruyan tüm yasalarda, geriye dönülebilir müdahalelerin yapılmasıdır. Bu kural çerçevesinde yapının plan şeması ve cephe tasarımına sadık kalınarak, dekoratif detayların korunması, yapının özgün işlevine ve tarihi çevresinin özelliklerine göre uygun işlevlerin verilmesi öngörülmüştür. Kanun ve yönetmelikler bu ilkeleri çok kapsamlı tanımlamasa da son yıllarda ulusal ve uluslararası düzeyde yeniden işlevlendirme uygulaması yaygınlaşmıştır.

Turizm Tesisleri Yönetmeliği:

Turizm potansiyelinin oldukça yüksek olduğu ülkemizde; işlevini yitirmiş tarihi yapılar, yeniden işlevlendirilerek turistik amaçlı olarak kullanılmaktadırlar. Aslında Turizm Tesisleri Yönetmeliği'ndeki açıklamaya göre geleneksel dokular

içinde yer alan anıtsal yapılar konumları ve turizm potansiyeli nedeniyle turistik amaçla yeniden kullanımını mümkün kılmıştır. Söz konusu ifade şu şekildedir:

Bakanlıkça desteklenmeleri uygun görülen ve yönetmelikte belirlenen nitelikleri tam olarak karşılamayan ancak yapı, bölge, çevre, sokak, doğa, sanat, tarih vb. niteliklere sahip veya özgünlük, üstün hizmet, ulusal veya uluslararası şöhret gibi nitelikleri taşıyan tesislerdir.

Bu tanım, geleneksel dokular içerisinde yer alan geleneksel evler veya hanlar, İslami okullar vb. anıtsal yapıların çağdaş turizm amaçlı tasarlanarak korunmasını sağlayan çok önemli bir yöntemin sonucudur. Turizm potansiyeli olan birçok yerleşim yerimizde birçok geleneksel yapı bu yaklaşımdan yararlanarak restore edilerek kullanıma açılmıştır (Madran, 2005).

Bu düzenlemelerle kazanılanlar;

- Yeni işleve karar verilirken yapının bulunduğu çevre göz önünde bulundurularak karar verilmesi gerektiği,
- Anıtların herhangi bir yararlı sosyal amaç için kullanılarak korunması gerektiği,
- Yeni işlevin; kentin sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği,
- Yapının kültürünü (Kimliği, özgünlüğü), estetiğini (oran, ölçek, form, malzeme, doku, renk) ve sosyo-ekonomik değerlerinin korunması gerektiği,
- Tarihi yapıların özgünlüğünü en üst düzeyde korunması ve sonradan eklenen eklerin de özgün olandan ayırt edilebilir nitelikte olması gerektiği,
- Tarihi yapıya yapılacak olan koruma işlemi uzman kişiler tarafından gerçekleştirilmesinin daha doğru olacağı,
- Yeniden işlevlendirme yöntemiyle yapılan müdahaleler geriye döndürülebilir olmalı,
- Yeni işlevi ile yapı kent içinde bir simge olmuştur.

4. İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİ SEÇİMİNDE YÖNTEMLER

Bu bölüm 3 kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda tarihi bir yapıya veya yapı grubuna yeni bir işlev verilmeden önce yapıya ait kontrol edilmesi gereken unsurlar ve yapıya uygun işlevlerin seçimini etkileyen kavramlardan bahsedilmiştir. Kontrol edilmesi gereken bu mimari unsurlar alt başlıklar halinde açıklanmıştır. İkinci kısımda, işlev değişikliğine uğramış yapılarda yeni işlevleri sonrasında yapılan müdahaleler alt başlıklar halinde anlatılmıştır. Üçüncü kısımda ise yeniden işlevlendirme ilkeleri alt başlıklar halinde anlatılmaktadır.

4.1. Yeniden İşlevlendirilen Yapılarda Uygun İşlevin Belirlenmesi

Tarihi yapıların yeni işlev verilerek kullanılmasını sağlarken bazı unsurlar ele alınmalı ve en uygun işlev bulunmaya çalışılmalıdır. Bu noktada yalnızca bir unsura göre değerlendirmek yanıltıcı olabilir; zamanla işlevin tekrar kaybedilmesi, tarihi dokuya zarar verme ve yapının çevresiyle uyumsuzluğu gibi sorunlar ortaya çıkacaktır.

Mevcut bir yapının yeniden işletilmesinin en zor yanı, yapının önceden belirlenmiş bir işleve sahip olması, bu işleve uygun bir organizasyon tarafından oluşturulmuş bir hacme sahip olması ve arsa içindeki konumunun belirlenmiş olmasıdır. Bu nedenle yeniden işlev gören yapılara verilecek yeni işlevlerin dikkatli bir şekilde belirlenmesi oldukça önemlidir. Mekân ve hacim belirleyicilerinin yanı sıra mevcut yapının bulunduğu alanın sosyal ve ekonomik koşulları da etraflıca araştırılmalı ve bölgedeki kullanıcı alışkanlıklarına ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir işlev seçilmelidir

Bu nedenle yapının eski işlevi, konumu, dokusu, kurgusu ve toplumsal bellekteki önemi dikkate alınmalıdır. Yeni işlevleriyle kazanacağı statü, sosyal ve kültürel faydaları, ekonomik avantajları, çevreye uygunluğu gibi hususlar ayrı ayrı incelenmeli ve en doğru sonuçlar aranmalıdır.

Yeni işlevin belirlenmesi sürecinde yapının konumu, yapının mekânsal oluşumu, sosyal ve kültürel kavramlar, ekonomik etkenler, yasal zorunluluklar ve müdahale ilkeleri gibi yapıyla ilgili dikkate alınması gereken temel konulardır. Ancak bu bilgilere dayanarak doğru bir değerlendirme yapılabilir. Yeni işlevin belirlemek için gerekli olan bu temel unsurlar alt başlıklar halinde detaylandırılacaktır.

4.1.1. Yapının konumu

Yapının konumu, doğal ve coğrafi özellikleri yanında çevrede yaşayan insanların sosyal, kültürel ve ekonomik koşulları açısından da önemlidir. Yapının deniz kenarında veya şehir merkezinde olması yapının yeni işlevini belirleyen bir faktör olmakla birlikte, çevrede yaşayan insanların ihtiyaç ve beklentileri de yeni işlevi belirlemektedir. Yapının bulunduğu çevrenin tüm özelliklerine en uygun işlev seçilmediği takdirde yeniden işlevlendirme koruma kapsamını aşacaktır (Kocabıyık, 2014).

Yeni işlev belirlenirken yapının bulunduğu çevrenin fiziki ve coğrafi özellikleri veya çevresinde yaşayan insanların ihtiyaçları göz ardı edilemez. Konumun fiziksel ve coğrafi özelliklerinin avantajları ve/veya çevresel ilişkilerinden kaynaklanan talepler, işlev seçiminde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin şehir merkezinde bulunan bir cami veya bedesten, şehrin merkezinde, hizmet edeceği yerle ilişkili ve çevresel ihtiyaca yönelik olarak yer alabilir.

Yapının konumuna bağlı bir diğer değişken, çevredeki yapıların durumudur. Çevrenin tarihi dokusu ve yapı grupları ile uyumlu bir işlevin seçilmesi önemlidir. Çevrede yaşayan halkın ekonomik koşulları dikkate alınarak, gelir düzeylerine uygun işlev belirlenmelidir. Gelir düzeylerinden yüksek ürün ve hizmet sunulması o yapının tekrar terk edilmesine neden olacaktır. Ayrıca yapının bulunduğu bölgenin sosyol ve kültürel koşullarına da dikkat etmek gerekiyor. Ticaret ve sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu bir bölgedeki yapıya kültürel faaliyetlerin verilmesi de yapının kullanılmaz hale gelmesine neden olacaktır (Kona, 2015).

Geçmişte şehir dışına kurulmuş olan sanayi yapıları şehirlerin gelişmesi ve büyümesi nedeniyle şehrin merkezinde kalmıştır. Bu durum merkezi konumda fiziksel çevre sorunları yaratmaktadır. Bu nedenle sanayilerin şehir merkezi dışına taşınması ve bu yapıların şehir dokusu ve gereksinimlerine uygun şekilde yeniden işlevlendirilmesi uygun olacaktır. Bu yapıların geri kazanılması, bölgedeki kamusal hayatın harekete geçmesine ve sosyal kimliğin oluşmasına olumlu etki yapacaktır (Gökdağ, 2014).

Tüm bu özellikler göz önünde bulundurularak mevcut yapıya ve çevrenin potansiyeline cevap verebilecek işlevler tanımlanarak yapılan yeniden işlevlendirme başarılı olabilir ve yapının devamlılığı sağlanabilir.

4.1.2. Yapının mekânsal oluşumu

Yapının mekânsal oluşumu, yeni işlev seçiminde doğrudan etkileyen en önemli faktördür. Yapı tek bir hacimden oluşabileceği gibi karmaşık bir plana da sahip olabilir. Örneğin eski bir han yapısı, sinema veya kültür merkezi olarak kullanılamaz; ancak bir konaklama merkezi veya otel işlevi olarak kullanılabilir. Aksine tek bir hacimden oluşan bir kilise veya fabrika yapısı kullanım için küçük hacimlere bölünmemeli; sinema veya konser salonu işlevi görmelidir. Tarihi yapıların kimliklerini kaybetmemesi için, özgün plan şemalarına büyük ölçüde uyulması gerekmektedir (Gönül, 2017).

Eski yapı planı, yeni işlevler üzerinde bazı kısıtlamalar içerecektir. Bu kısıtlamalar, yapılacak onarım ve değişimin sınırlarını belirleyecektir. Yeni işlevin gerektirdiği ekler ve bölümler, yapılarda kimlik kayıplarına neden olacaktır. Kimlik ve doku kaybı oluşan yapılarda yeniden işlevlendirme uygulamaları başarısız olacaktır (Kocabıyık, 2014).

İşlev değişikliğine uğrayacak olan tarihi yapıların, çevresinde bulundukları yapıların kullanım amaçları, işlevleri, yeni işleve cevap verebilirlikleri; yeni işlev seçiminde yol gösteren ve yardımcı olan unsurlardır. Yeni işlev verilecek tarihi alanların mevcut kentsel alan içindeki konumu, işlev seçimini belirlemede

önemli bir faktördür. Koruma alanı içerisinde kalan diğer tescilsiz yapılar da bu yeniden işlevlendirme alanında bir bütün olarak düşünülmesi ve ona göre yeni işlev verilmelidir.

4.1.3. Sosyal ve kültürel kavramlar

Yeniden işlevlendirilerek kullanılması planlanan tarihi yapının, günümüz insanının sosyal ve kültürel özelliklerinin analiz edilmesi oldukça önemlidir. Cumhuriyet öncesi yapılarda işlev değişikliği yapılırken daha fazla dikkat edilmeli, o dönemde ırksal ve dinsel kökenleri farklılığının daha fazla olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Örneğin bir kiliseye yeni bir işlev verilirken, cemaatinin bölgede var olup olmadığı, yoksa bile yapılacak uygulamanın, başka bir milletle aramızda sorun yaşatmamasına dikkat edilmelidir. Ayasofya' nın cami olarak kullanılması uzun yıllardır tartışma konusu olmuştur ve bu konuda en önemli örnektir (Batur, 1975). Bu nedenle cemaati yok olan veya azalan bir dini yapının başka bir dini yapının işleviyle kullanılması yerine müze olarak kullanmak daha ılımlı ve bütünlük arz etmektedir.

Yeni işlevi için çalışan tasarımcı, yapının inşa edildiği dönemi ve sonrasını iyice analiz ederek, toplumun sosyal ve kültürel dengesini göz önünde bulundurarak yeni işlev önerileri sunmalıdır.

Tarihi yapının bulunduğu bölgedeki insanların gelir düzeyi, faaliyet alanları, aile yapısı, çalışma alanları, dünya görüşü, inançları, tarihi yapıya verdikleri önem, yapıya önerilen işlev için değer taşımaktadır. Dar gelirli, sosyolojik olarak daha düşük kültürden insan nüfusunun yoğun olduğu bir bölgede tarihi bir yapıyı müze olarak değil, yerel halkının kültürel düzeyini yükseltilmesi için bir sanat merkezi veya belediye konservatuarı olarak kullanılması önerilmektedir (Uğursal, 2011).

4.1.4. Ekonomik etkenler

Tarihi yapıların restorasyonu ve yeniden işlev kazandırılmasında uygun finansman ve öngörülen ticari beklentiler etkilidir. Mali desteğin boyutu, planlama sınırlarını etkileyen önemli bir faktördür (Uğursal, 2011).

Ekonomik sorunlar ve turizm nedeniyle birçok tarihi yapı ve yapı grubu kötü uygulamalarla yeniden kullanılmaktadır. Ülkemizde özellikle turistik bölgelerde tarihi yapıların kontrolsüz bir şekilde yeniden kullanımı oldukça yaygındır. İşlev seçimi yapılırken, yapının kimliği ile ilgili herhangi bir unsura dikkat edilmediği, sadece gelir elde edildiği görülmektedir. Bu durum da yapının strüktürünü ve mekânsal özelliklerini bozmakta, yapıya büyük ölçüde zarar vermektedir (Madran ve Özgönül, 2005)

4.1.5. Yasal zorunluluklar

Koruma disiplinlerinin bilimsel alanları, hükümetler, yerel yönetimler, uluslararası kabul görmüş genel yasalar ve uluslararası anlaşmalar, korumaya rehberlik etmek için kesin teorilerle yazılı veriler oluşturur. Ülkemizde koruma müdahaleleri, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, koruma kurullarının yönetmelikleri ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından oluşturulan ve ülkemizde de onaylanmış tüzük ve bildirgeler ile belirlenmektedir. Yeniden işlevlendirmeye ilgili yasal düzenlemelere üçüncü bölümde değinilmektedir.

Evrensel yasalarda yeniden işlevlendirilme konusu, herhangi bir yapısal değişiklik tarihi yapılara ya da alanlara müdahale olarak kabul edilir ve bu müdahalelerin yapının kimliğini kaybetmesine neden olduğuna inanıldığından en aza indirilmesi beklenir. Hiçbir tarihi unsurun zarar görmesi, değiştirilmesi ve yok olması istenmemektedir. Bu nedenle, yeni işlevin gerektirdiği müdahaleler teknik olarak mümkün değilse, yapılan müdahaleler geriye döndürülebilir olmalıdır. Bu çalışmanın amacı, müdahalelerde kullanılan ekleri

ve malzemeleri yerinden çıkarmak ve başka bir müdahalenin yapılabilirliğini sağlamaktır.

Binanın özgün işlevinin sonsuza kadar kullanılamayacağı düşünüldüğünde, gelecekte ihtiyaç duyulan yeni müdahaleler, uygulanmasını zorlaştırmayacak şekilde gerçekleştirilmelidir. Müdahalelerde, yapının özgün malzemeler en üst düzeyde korunmalı, değişimler ve ekler özgünden ayırt edici nitelik taşımalıdır. Tüm koşullar yasal mevzuatlarda tanımlanarak, işlev kazandırılmaya yönelik müdahalelerin ana hatlarını belirlemektedir (Uğursal, 2011).

4.1.6. Müdahale ilkeleri ve geriye dönülebilirlik

Tarihi bir belge niteliğinde olan yapıları yeniden işlevlendirirken, mümkün olduğunca az müdahale etmek ve mümkün olduğunca geriye dönülebilirlik müdahalelerde bulunmak ana hedef olmalıdır. Yeniden işlevlendirmede geriye dönülebilirlik, uluslararası bir kural olarak belirlenmiştir (Kuban, 2000).

Yapının eski strüktüre zarar vermeden, yeniden işlevlendirme ile binaya ait orijinal ve nitelikli bölümlerini koruyarak gelecekte başka koşullar altında yapının mümkün olabildiğince özgün haline geri dönebilmelidir ve proje sürecinde yapılan işlemler rapor, çizim ve fotoğraflar dokümanlar halinde arşivlenmelidir. Yapılan müdahalelerde eski ile yeni arasındaki fark tam olarak yansıtılmalı, bu nedenle eski ve yeni malzemeler ayırt edilmelidir.

4.2. Yeni İşlev Sonrası Yapılan Müdahaleler

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile bu yapıların sadece cephelerini korumaya çalışmak ve yapının içini tamamen değiştirmek yaygın bir sorundur. Yeniden işlevlendirmenin amacı ve koruma anlayışı dikkatli bir şekilde gözden geçirilip yapıya uygulanacak müdahaleler her aşamada takip edilerek uzmanlar tarafından yönlendirilmelidir. Yeniden işlevlendirme ile ilgili en büyük sorun, hızlıca yapılan uygulamalardır (Gökdağ, 2014).

Bir yapının yeniden işlevlendirilmesi kentsel çevre göz önünde bulundurularak yapılır. Tarihi yapıların yaşamlarını sürdürmeleri için verilen yeni işlevin, tarihi çevre ile bütünlüğünü önemseyerek ve dış görünümü bozmadan yeniden kullanımı sağlanmalıdır. Bu bağlamda tarihi yapının hacmi ve cephesi tarihi alanda en önemli sınırlayıcı koşullardır. Aynı zamanda bunlar yapının herkes tarafından algılamasını sağlayan tarihi bir belge niteliğindeki temel unsurlardır. Yeniden işlevlendirilen yapı; mimari, tarihi ve koruma standartlarına göre sınıflandırılmış ve tescilli bir yapı olduğunda tasarımın sınır koşulları, yapının tarihi verileri korunmalıdır (Kuban, 2000).

Korunacak yapılardaki değişiklikler, kanunlar ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmalar yapının tarihi değerinin koruma derecesine bağlıdır. 1. grup yapılar; plan, cephe, strüktür, malzeme ve bezeme özellikleriyle aynen korunması gereken yapılardır. 2. grup yapılar ise önemli iç mekân özelliğine ve süslemelere sahip değilse dış görünüşe ve ölçülerine yansımayacak şekilde değiştirilebilir, bu da onu yeniden işlevlendirmeye uygun hale getirir. Her iki durumda tarihi yapılara yapılacak müdahaleler koruma statüsüne göre sınırlanmaktadır, (Ahunbay, 2009).

Müdahale kararında sınırlayıcı faktörlerden biri, tarihi yapının önemidir. Yapının evrensel değeri veya yerel değeri, müdahalenin derecesini ve yapıya yaklaşım tarzını belirler. Tarihi yapılar, insanlık tarihi için önemi ve evrenselliği ölçüsünde korunmalı ve özen gösterilmelidir. Sadece bulunduğu çevre için bir anlam taşıyorsa o zaman esneklik sınırları daha geniş olabilir (Ahunbay, 2009).

Kuramsal olarak yeniden işlevlendirme kavramı, ilk olarak 1964 yılında Venedik Tüzüğü'nde yer almıştır ve korumayla ilgili planlarına uygulanabilir kabul edilen yöntemlerden biri olarak gösterilmiş ve korunacak yapılara yeniden kullanılmasında yapılacak fiziki müdahaleler tanımlanmaktadır (Uğursal, 2011).

Yeniden işlevlendirilmesi planlanan yapı ve tarihi alanlar, 3.3. Yeniden işlevlendirme ve uygulama kararlarına ilişkin kanun ve yönetmelikler

çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu kapsamda benimsenen ve uygulanan müdahale yöntemleri şunlardır:

4.2.1. Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler

Özellikle son yüzyılda teknolojiin hızlı gelişimi göz önüne alındığında, bununla beraber değişen yaşam tarzları nedeniyle tarihi yapılar işlevlerini yitirmiştir. Yeniden işlevlendirme sürecinde yeni işlev ile yapının uyum ve bütünlüğünü sağlamak için mekân düzeninde bazı değişiklikler olabilmektedir.

Yapının mekânsal kurgusuna yapılacak olan müdahaleler, yatayda mekân ekleme veya azaltma ve düşeyde ara kat ekleme ya da çıkarma olarak sınıflandırılabilir. Yeni işlev için daha fazla alana ihtiyaç duyulursa, mekân sayısını arttırmak için duvarlar kullanılabilir veya bunun tam tersi var olan bağımsız duvarlar kaldırılarak daha az veya tek mekân elde edilebilmektedir. Yapının tavan yüksekliği uygun ise ara kat eklenebilir ve bu asma katlara ulaşmak için düşey sirkülasyon alanları oluşturulabilir. Bahsettiğimiz müdahaleler arasında yapının özgün plan şemasında ve mekânsal düzeninde büyük değişiklikler yapılmaması ancak en az müdahale yoluna gidilmesi gerekir (Gökdağ, 2014).

4.2.2. Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler

Yapıların yeni yönetmeliklere uygun hale getirilmesi, güçlendirilmesi, yeni yapıların eklenmesi, mekân bölmelerinin değiştirilmesi gibi nedenlerle yapının strüktüründe değişiklikler yapılması gerekebilir. Bu değişiklikler kat plakları, taşıyıcı duvarlarda, kolon ve kirişlerde, gergi elemanlarında yapılabilmektedir.

Günümüzde tarihi yapıları güçlendirmek için pek çok teknik kullanılmaktadır fakat bu teknikler ile yeniden kullanım esnasında yapının strüktürüne mekânsal kurguyu değiştirmek için eklemeler veya çıkarmalar yapmak, yapının özgünlüğünü bozmaktadır. Örneğin, yığma yapılarda zemine yük yapan duvar bölmeleri yapının strüktürüne zarar verebilir veya iki mekânı birleştirmek için ortadaki duvarın kaldırılması, taşıyıcı sistemin bozulmasına neden olmaktadır.

Bu nedenle mekânsal kurguyu bozmak, yeniden işlevlendirmede istenilmeyen bir durumdur.

Deprem yönetmeliğine uygun olarak yapının güçlendirilmesi için deprem perdeleri uygulanması; bazı durumlarda gerekli iç mekânsal bağlantıların oluşturulmaması ve geniş mekanların elde edilmemesi ile sonuçlanacaktır. Bir diğer strüktürel müdahale çatı için etkilidir. Genellikle ahşap veya çelik strüktüre sahip çatılar, mukavemet-ağırlık ilişkisi açısından daha kabul edilebilir olan hafif çelik strüktürle değiştirilir. Kiremit ve ağır levha kaplamalar atılır ve hafif kaplamalar tercih edilirse dayanıklı ve hafif bir çatı elde edilecektir (Uçar, 2013).

Yapının özgünlüğüne zarar vermeden, mekânsal kurguya ve taşıyıcı sistemine sadık kalınarak yeni işlev önerilerinde bulunulmalıdır. Yeniden işlevlendirme kararı verilirken, zemin etütleri ve depreme dayanıklılık testleri yapmak için ilgili koruma kurulundan izinleri alınarak yapılmalıdır. İşlev değişikliği düşünülen yapı veya yapı grubunun geçmişten günümüze kadar geçirmiş olduğu depremlerden ne derece etkilendiği bilimsel olarak analiz etmek ve buna göre güçlendirme kararı vermek gerekir. Zemin iyileştirmeleri veya temel güçlendirme uygulamaları yapılması gerekebilir, bunun için uygun yöntem ve teknikler detaylıca araştırılarak yapılmalıdır.

4.2.3. Tesisat sistemlerine yapılan müdahaleler

Tarihi yapıların tesisatları, günümüz tesisat ihtiyaçlarının çok gerisinde kalmaktadır. Genellikle, mevcut tesisatlarını yenilemek ve yenilerini oluşturmak gerekir. Ancak bu tesisatlar yapının sıva altı, döşeme altı, asma tavan içi veya shaft boşluklarında yer aldığından yenileme ve ek yapımı zarar verebilir. Bu nedenle tarihi yapılara uygulanan tesisat müdahaleleri çok sınırlıdır. Bu sınırları aşan müdahaleler, yapının kimliğine zarar verecektir (Gökdağ, 2014).

Yeni işlev verilen binalarda günümüz şartlarına uygun, ihtiyaçları karşılayabilecek tesisat sistemleri ve teknik alt yapı gereksinimlerinin iyi tespit

edilmesi gerekmektedir. Yapıldığı dönemde benzer işlevle yapılmış bir yapıda tesisat sisteminin yeniden kullanım süresince yetersiz kaldığı ve günümüz gereksinimlerini karşılamamaktadır. Bu nedenle proje aşamasında, tesisat ve altyapı ile ilgili bütün detayların ve ihtiyaçların dikkatlice düşünülmesi ve ele alınması gerekmektedir.

Tesisata yapılacak olan her müdahale yapının strüktürüne ve mekânsal kurgusuna yapılacaktır. Tesisat sisteminde yapılacak müdahaleler projelendirilirken restorasyon çalışmasından sorumlu mimar ile iş birliği yapılması gerekmektedir. Örneğin otel işlevine dönüştürülmek istenilen bir tarihi yapıda iklimlendirme ve havalandırma gibi tesisat kanalları, internet erişim tesisatı, boru döşemeleri veya daha kolay bir gereksinim olan oda içinde banyo ve tuvalet mevcut değildir. Günümüz şartlarında bunların hepsi gereksinim olarak kabul edilmektedir.

Tarihi yapılarda yeni işlevin gereksinimi olan tesisat çalışmalarının yapılması, yapının strüktürel ve görsel kimliğine zarar vermektedir. Arıza durumunda sıva altı, döşeme altı, asma tavan içindeki tesisat bileşenlerine müdahale etmek zor olup, yeniden kırım döküm işlemleri yapılması gerekir. Bu nedenle Avrupa'daki onarım uygulamalarında tesisatta yapılan müdahaleler mümkün olduğunca açıkta bırakılmakta ve müdahale sırasında yapıya zarar verilmemesi öncelikli olarak kabul edilmektedir.

4.2.4. Yapı cephesine yapılan müdahaleler

Cepheye yapılacak müdahaleler, strüktürel müdahalelerde olduğu gibi hasarın derecesine göre belirlenmektedir. Cephede yapılacak değişiklikler, yapının tarihi dokusunu bozacağından gerekli olması durumunda sadece aslına en uygun olacak şekilde müdahaleler yapılmalıdır. Yapının iç tasarımında değişiklik yapılırken; yükek tavanları ve yüksek pencereleri bulunan bir mekâna asma katın eklenmesi durumunda, dış görünümde sağırlaştırma ihtiyacı doğabilir. Taşıyıcılar ve bölücülerin cephe arasındaki ilişkisi nedeniyle oluşacak bu durumdan mümkün olduğunca kaçınılmalıdır (Gökdağ, 2014).

Günümüzde bazı tarihi yapıların dış cephelerinde hasar oluşturacak düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Cephenin sıvanması, iklimlendirme ünitelerinin montajı, pencere ve kapıların kalıcı olarak kapatılması bunlara örnek olarak gösterilebilir. Cepheye yapılacak müdahalelerde dikkat edilmesi gereken en önemli husus, yapının özgünlüğünün korunması gerekir. Ayrıca yapılacak müdahaleler, hasarın fazla olduğu durumlarda düşünülmelidir. (Kocabıyık, 2014).

Tarihi yapıların cepheleri; yapıldıkları dönemin ekonomik koşulları, sanat anlayışı ve teknolojik olanakları hakkında çeşitli bilgiler aktardıkları için oldukça önemlidir. Kısaca cepheler o dönemle ilgili pek çok mesajı taşımaktadır. Cephelerde yapılacak değişiklikler, bu mesajların geleceğe yanlış aktarılmasına neden olacağından koruma anlayışından vazgeçilmemeli ve müdahaleler cephenin tarihi dokusunu bozmayacak şekilde çok sınırlı tutulmalıdır (Uçar, 2013).

4.2.5. Yakın çevreye yapılan müdahaleler

Her yapı mekân ve yapı özellikleri, yapım tekniği, plan şeması, mimari özelliklerini ve çevresel bütünlüğünü ortaya koymak için zaman ve mekân sürekliliği çerçevesinde inşa edilmiştir. Yapıların mekânsal ve fiziksel özelliklerinin yanı sıra, bulunduğu çevreye uygun işlevsel düzenlemelerin yapılması ve yakın çevrenin yeni işlevlere göre düzenlenmesi gerekmektedir.

Koruma ve yeniden işlevlendirme çalışmalarında tarihi yapıları çevreleri ile beraber analiz etmek ve değerlendirmek gerekmektedir. Yapıya yeni işlev kazandırılırken yakın çevresinin de işlev sürecinde değerlendirilmelidir. Tarihi yapılar dönemlerini ifade eden bir yakın çevreye sahip olsalar da yeni işlevler bağlamında çevre yapılarda beklenen değişimler için yeni çevre düzenlemelerine ihtiyaç duyulmaktadır (Uçar, 2013).

Yakın çevrede bulunan otoparklar, duraklar, kent mobilyaları, yeşil alanlar ve aydınlatmalar gibi çeşitli unsurlar yapının çevre ile olan ilişkisi açısından incelenmeli ve yapının yeni işlevine uygunluğu sağlanmalıdır (Kocabıyık, 2014).

4.3. Yeniden İşlevlendirme İlkeleri

İşlev değişikliği ilkeleri, yapı ölçeğine ve alan ölçeğine göre değişiklik gösterir. Yapı ölçeğinde dikkate alınması gereken standart, tek bir yapının standartlarına odaklanmaktır ve verilecek kararlar bu yönde olacaktır. Alan ölçeğinde ise takip edilmesi gereken süreç ve yöntemlerin, alanın boyutu, konumu, nitelikleri, fiziki koşulları gibi verilerin birleştiği bir aşama olup, yine bu anlamda izlenecek ilkeler farklılıklar göstermektedir (Uğursal, 2011).

4.3.1. Yapı ölçeğinde işlev değişikliği ilkeleri

Tarihi yapılar sembolik ve kültürel öneme sahiptirler. Tarihi yapılar günümüz modern yapıları ile karşılaştırıldığında genellikle yumuşak bir yapıya sahip oldukları için iç mekânlarında değişiklik yapmak daha kolay olmaktadır. İç mekâna yapılacak müdahalelerin oranı o yapıya kazandırılacak işlevi karşılama ihtiyaçlarına göre değişmektedir. İşlevi değiştirilen veya restore edilen yapı ya da alanlarda fiziki iç veya dış mekânlarda yapılan değişimlerin yanı sıra sosyal yapılarda da değişim gözlenmektedir (Uğursal, 2011).

4.3.1.1. Mekân organizasyonu

Tarihi yapıdaki mekânsal organizasyonu, plan ölçeğinde yatay ve düşey aksları, yapının ana planını oluşturmaktadır. Bu plan şeması kararları izlenerek yeni işlevin mekân organizasyonu oluşturulmalıdır. Her bir mekânsal organizasyon tipi için uygun kullanım belirlenebilir. Ancak yapıların taban alanları, plandaki emsal değeri, servisler ve tavan yüksekliklerine yönelik özel gereksinimlere göre daha özellikli kullanımlar tavsiye edilebilir.

Mekân düzenlemesi bakımından incelendiğinde eski bir şehir içi hanı, mekânsal kurgusuyla da konaklama tesisine dönüşebilir ama mekânın ölçüleri ve hacmi

bu kararda etkilidir. Bu yüzden mekâna verilecek görevin esas biriminin incelenmesi gereklidir. Bahsedilen esas birim, yapı konaklama tesisi olacaksa yatak odasını, okul olacaksa dersliği ifade etmektedir. Bu durumda, esas birimi yatak odası olan bir konaklama tesisi için 20m² alan gerekliyse, yapıdaki (-) ve (+) metrekaireler kabul edilmelidir. Özellikle anıt özelliği olan yapılara farklı açılardan bakılması gerekliliği konusu göz ardı edilmemelidir. Bir anıt yapı yatayda veya düşeyde birden fazla kez bölünerek konaklama tesisine dönüşebilir görünebilir fakat fiziksel yapısının değişmesinden dolayı özgünlüğünü yitirebilir (Altınoluk, 1998).

Burada, mekân organizasyonu düşünülürken yapının mimari üslubu ve formu beraberinde getirdiği yeni etkinlikleri sınırlamamalıdır. Servis mekânları ile kullanım alanları arasındaki ilişkiye göre, yeni tanıtılan işlevin yeni servis alanları için talep oluşturup oluşturmayacağı kontrol edilmelidir. Yeni bir servis alanına ihtiyaç duyulursa, yapıya en az zarar verilebilecek şekilde tesisat sistemi çözümlenmelidir.

4.3.1.2. Yeni işlevin mekânsal kurgusunun gereksinimleri

Mekânsal program; genellikle bir tasarımda hangi mekânların bulunacağını tanımlarken, mekânların özelliklerinin nasıl olacağı tasarımı alakalı bilgileri barındırmaktadır. Yeniden işlevlendirmede mekânlar var olduğundan, mevcut mekânın özelliği ve nasıl düzenlenebileceği, mekânın hangi hedeflerle kullanılabileceğinin tespit edilmesinde önemli bir girdi olduğu gösterilmiştir. Bu yüzden adaptasyonda başarı, mevcudun özellikleri ile işlevin gerekliliklerinin birbirine uygun olması ile sağlanabilmektedir. Hepimizin bildiği gibi kullanıcı özellikleri, kullanıcının eylemleri, eylemler için kullanılan ekipmanların ve hareket alanları, tasarım alanında mekânın boyutunun belirlenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Eylem alanı büyüklüğünün belirlenmesinde gerekli ekipman (mobilya elemanları), yapılan hareketler ve kullanıcı hareket alanları etkilidir (Aydın ve Yıldız, 2010).

4.3.2. Alan Ölçeğinde işlev değişikliği ilkeleri

Yapılara yeni işlev kazandırılmasında olduğu gibi alan ölçeğinde de yeniden işlevlendirme uygulamasında, programlama+tasarım+uygulama+kullanım aşamalarını kapsayan planlama süreci canlı tutulmalıdır. Planlama sürecini canlı tutabilmek için, öncelikle konu ile ilgili tüm detayların 1/5000 ile 1/100 aralığında hazırlanması gerekmektedir. Bu alan bütünün bir parçası olarak düşünülmelidir.

Yeni işlevin ortaya çıkışı, mekânın tarihi imajını bozmadan gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle değişimlerin içeriden dışarıya yansımaları, kullanılacak aydınlatma ve tabelanın yapısı, mekânın tarihsel görünümünü engellememeli ve mekânın tarihsel önemini kaybetmesine neden olmamalıdır. Tarihi kent yapısının ulaşım imkânları, diğer kentsel işlevlerle bağlantısı ve alanın iç ulaşım ağı incelenerek tarihi alanın yeniden işlevselliği değerlendirilmelidir. Ayrıca kent dokusunun yeniden işlevlendirilmesinde, kent örgütlerinin işlevlerine uygun hizmet olanaklarından yararlanabilmeleri sağlanmalıdır. Kentin tarihi yapısının, günümüzün güncel teknolojik imkânlarından yararlanabilmesinin sağlanması gerekmektedir. Ancak teknolojik gelişmenin mekân kurgusuna yansımaları minimum ölçüde tutulmalıdır.

Yeniden işlevlendirilen alanların, çevreyle ilişkileri iyi açıklanabilmelidir. Koruma kavramının faktörlerinden biri de ekolojik dengenin devam etmesinin sağlanmasıdır. Bu durumda yeniden işlevlendirilen alanlarda, çevreyi kirletici işlevlerin verilmemesi önemlidir. Kentsel korumanın en büyük etkileri sosyal bölgede görülmektedir. Yeniden işlevlendirilen bölgelerde yaşayan az gelirli grubun kendi yaşam bölgelerinden çıkmadan, kentsel yaşama katılmaları sağlanmalıdır. Bu sebeple yeniden işlevlendirilen bölgelere, fazla konut kullanımından ötürü önem verilmelidir.

5. YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMININ İSTANBUL SURIÇİ BÖLGESİNDEKİ TARİHİ YAPILAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

5.1. İstanbul Suriçi Kent Tarihi

İstanbul'un kentsel tarihini Suriçi bölgesinden bağımsız düşünmek söz konusu değildir. İstanbul Suriçi bölgesi antik çağlardan beri bu şehrin en önemli alanını oluşturmaktadır. Tarihi Yarımada çok kültürlü ve çok katmanlı bir tarihi merkezdir (Janin, 1964). Geç Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır. Bu bölümde şehrin efsanesiyle başlayıp, Roma ve Bizans İmparatorluklarının gelişim yörüngesini ve Osmanlı İmparatorluğu dönemi'ndeki değişikliklerin günümüze gelebilen izlerine ulaşılmaya çalışılmaktadır.

(M.Ö. 7.Yüzyıl) Bizantion Kenti'nin Kuruluşu:

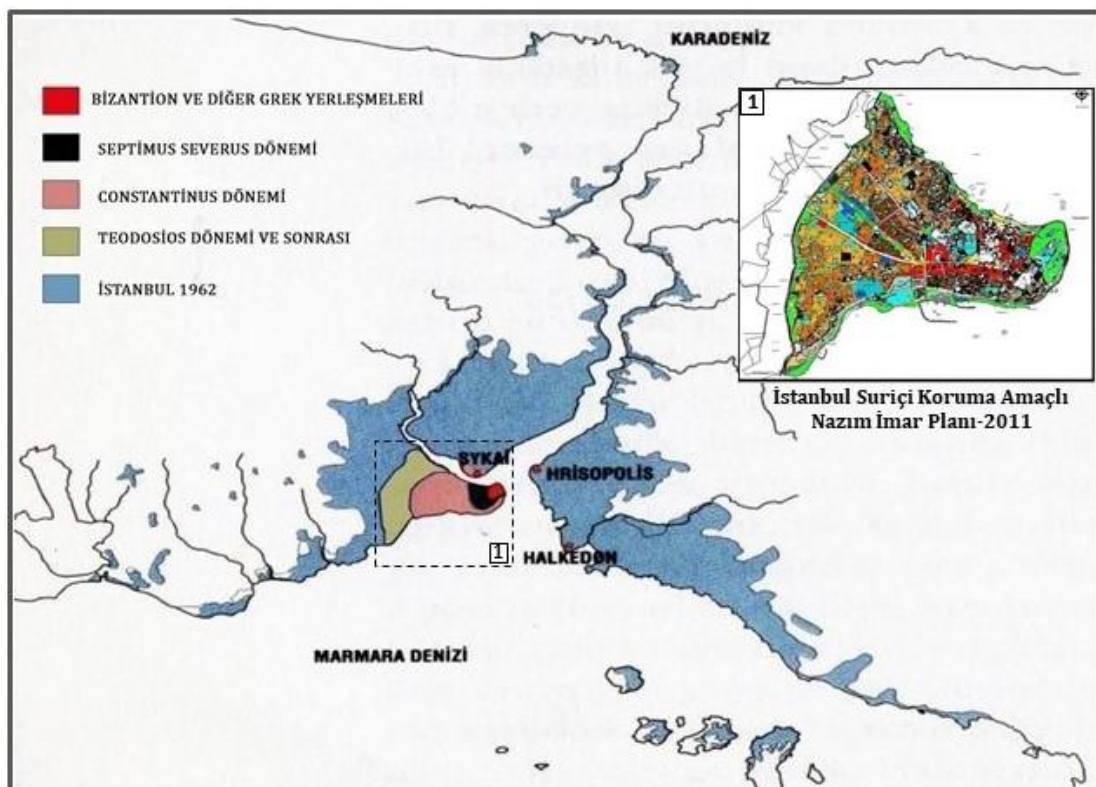
Yunan kolonistleri tarafından yaklaşık olarak (M.Ö 658-660) tarihinde kurulduğu tahmin edilmektedir. Roma İmparatorluğu dönemine kadar yaşayan kent, günümüzde Tarihi Yarımada olarak adlandırılan bölgede kurulmuştur. (Kılınçaslan, 1981).

(M.S.4.Yüzyıl) Bizans İmparatorluğu'nun Kuruluşu:

I.Constantinus tarafından M.S 324 yılında kent ele geçirildikten sonra, kentin adı Constantinopolis olarak değiştirilip, Doğu Roma'nın başkenti yapılmıştır. Bu Dönemde, Tarihi Yarımada kentin merkezi yapılarak kentin bu bölgede gelişimi sağlanmıştır. Kentin merkezi olarak tercih edilmesi nedeniyle Bizans döneminin en önemli kalıntılarını ve mimari sanatının en büyük anıtlarından biri olan Ayasofya'yı bu bölgede vermiştir (Kuban, 1970).

(M.S. 15. Yüzyıl) Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu:

Fatih Sultan Mehmet tarafından 1453 yılında fethedilmesiyle başlayan Osmanlı İmparatorluğu, 20. yüzyılın başlarına kadar sürmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nun sonuna kadar tarihi yarımada; kentin ana merkezi olup, geçmiş dönemlerdeki önemini devam ettirmiştir. Kent, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olması sebebi ile Osmanlı döneminin anıtsal kubbeli yapı geleneğinin en önemli eserlerini bu bölgede vermiştir. Roma ve Bizans'tan miras kalan kent dokusunun izlerini takip ederek kentin ana hatlarını oluşturan ve kenti yeniden şekillendiren anıtsal yapılar daha çok Fatih Sultan Mehmet (1432-1481) ve Kanuni (1520-1566) dönemlerinde yapılmıştır (Kuban, 1970). Bu bağlamda İstanbul'un kentsel gelişimi Şekil 5.1'de gösterilmiştir.

Şekil 5.1. İstanbul-Byzantion (İstanbul Ansiklopedisi, 1993)

5.2. İstanbul Suriçi'nin Konumu ve Önemi

İstanbul Suriçi bölgesi, İstanbul'un Marmara, Haliç ve kara surlarla çevrili bölümünün oluşturulduğu bir alandır. Tarih boyunca her zaman eski şehrin tüm

işlevsel unsurlarının yoğunlaştığı bir alan olmuştur ve aynı zamanda en görkemli anıtların bulunduğu yerdir. Suriçi bölgesi, Roma döneminden yakın zamana kadar kentin idari ve dini merkezi olmuştur. Dini bir merkez olarak tercih edilmesi nedeniyle kentin yönetim merkezi eski Babiali ve çevresi, erken Hristiyan sanatının en büyük anıtı olan Ayasofya'yı, Bizans döneminin en önemli kalıntılarını ve Türk döneminin merkezi kubbe mimarisi geleneğinin en güçlü eserleri bu alanda verilmiş ve korunmuştur (Kuban, 1970).

Tarihi, coğrafi ve kültürel alanında Byzantion, Konstantinopolis ya da İstanbul ile adlandırılan bu şehir, bugüne kadar taşıdığı farklı ve değerli özellikler sebebiyle tanık olduğu çağlardaki insanlara hayranlık ve doyumsuzluk duygularını yaşatmıştır. Arkeolojik kazılar nedeniyle tarihinin M.Ö. 6500 yıllarına kadar dayandığı tahmin edilen bu şehrin, farklı medeniyetler tarafından yönetildiği ve yönetilmeye devam edilmesi istenmiştir (Gül ve Howells, 2013). Hiç şüphe yok ki bu şehrin önemli tarihi, arkeolojik, kültürel ve coğrafi özellikleri vardır. Şehrin niteliklerinin arasında en önemlisi, şehrin nadide konumudur.

Şehrin eşsiz coğrafi konumu nedeniyle o zamanın liderleri, dünyada daha güçlü bir şehir hayal edememişlerdir. Avrasya kara yollarının kesiştiği Kuzey Karadeniz ve Güney Akdeniz denizlerinin birleştiği noktada yer alması nedeniyle şehrin en etkileyici konumunda yer almaktadır. İstanbul eski çağlardan beri deniz ulaşımı için bir liman olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle bu şehrin kurulduğu günden bu yana dünya ticaretinin en önemli noktalarından biri olduğuna inanılıyor. Bu sebeptendir ki tarih sahnesinde birçok uygarlığın yanı sıra bazı uygarlıklar tarafından ele geçirilmiştir. Kentle ilgili söz sahibi olma hakkının el değişimi; yalnızca kent adının değişimine yansımaz, aynı zamanda kentsel kimlik, yapı ve kültürel değişimlerin devam eden sürecinde de kendini gösterir (Mantran, 2015).

İstanbul'un topografyası ve üç tarafı sularla çevrili olması, savunma gücü göz önünde bulundurularak yerleşim ve yönetim merkezi olarak tarihi yarımada seçilmiştir. Kentin büyük ölçekli dini yapıları ve tapınakları, Akropolis'in

güneybatısındaki kamu binaları başta olmak üzere dağdan denize kadar olan alanda planlanmıştır. Yerleşim alanı olarak Haliç'e bakan sahil ve yarımada'nın kıyı bölgesine bakan sur içi yerleşmesi tercih edilmiştir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle İstanbul Boğazı, Üsküdar ve Kadıköy'e kadar uzanan yerleşim alanları yavaş yavaş surların dışına taşmıştır (Kuban, 1975).

İstanbul'un Karadeniz ile Akdeniz arasındaki su yolu üzerinde yer alması, kentin ticari bir yerleşim yeri olarak gelişmesinde oldukça etkili olup; ticaret bölgesi, limana bağlı olarak kıyıda rol oynamaya devam etmektedir. Denizle iç içe olmasıyla birlikte kıyı ticaretinin gelişmesi ve buna paralel olarak ulaşımın artması, kentin gelişmesinde etkin rol oynamıştır. Bu gelişimin sosyal hayata kazandırılmasıyla özellikle tarihi yarımada İstanbul'un en önemli merkezi haline gelmiştir (Janin, 1964). Tarihi yarımada ve çevresi, İstanbul'da tarihi gelişim izlerinin en yoğun olarak görüldüğü en önemli alanlardan biridir ve bu nedenle kentin turizmi ile tarihi ve kültürel değerlerinin her zaman odak noktası olmuştur.

Kısacası Suriçi bölgesini düşündüğümüzde, geçmişten günümüze merkez haline gelen İstanbul'un kalbi diyebiliriz. İstanbul Suriçi bölgesi surlarla çevrili olup, Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde yönetim merkezi olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nun ve Osmanlı İmparatorluğu'nun görkemli binaları burada inşa edilmiştir. Kapalıçarşı, Ayasofya Camii, Sultanahmet Camii, Süleymaniye Külliyesi ve Camii, Yeni Camii, Fatih Camii birçok eserden sadece birkaçıdır. Şehrin en önemli ticaret ve kültür merkezi unvanını ve işlevini kaybetmeden günümüze getirmeyi başarmıştır. İstanbul'daki en önemli ticari yapılar ve çarşılar o dönemlerin izlerini göstermeye çalışsa da tarihi yapılar yaşamlarını devam ettirme sancısı çekiyor. Günümüzde bu tarihi mirasımız, daha az korunmuş bir silüet ve sit alanlarının yanı sıra kültürel ve turistik faaliyetlerinde artış olmuştur. Şehrin tarihi ile bağlantılı bu alan, daha geniş bakış açısıyla kültürel değerleri ön planda tutacak şekilde ele alınmalıdır.

5.3. İstanbul Suriçi Bölgesindeki Konut Alanlarında Değişim Süreci

İstanbul Suriçi bölgesinde bilinen ilk yerleşim alanlarının 8500 yıl öncesine dayandığı İstanbul, yaklaşık 1600 sene kesintisiz şekilde (I. Constantinus'un [324-337] Doğu Roma İmparatorluğu'nu kurduğu 330 yılından, 1924'te Ankara'nın Türkiye'nin başkenti ilan edilmesine kadar) Doğu Akdeniz'in kültürel, ekonomik ve siyasi bağlamda da başkenti olmuştur (Kuban, 1996).

Bizans Dönemi itibarıyla Suriçi'nin merkezi, Mese Yolu eksenli meydanların civarında gelişen ticari işlevli yapılar ile dini işlevli yapıların etrafında gelişim gösteren konut dokusundan oluşmaktadır. Bu dönemde, İstanbul Suriçi bölgesinde önemli dini yapıları barındırmasından dolayı iskân alanlarının bu yapıların etrafında gelişim göstermeye başladığı anlaşılmaktadır (Çelik, 1996). Osmanlı Dönemi'nde ise İstanbul'un fiziki coğrafyası ile uyumlu şekilde şehrin on üç nahiyeye ayrıldığı ve bu nahiyelerin yapılan külliyyelerin etrafında geliştiğini belirtmekte; benzer şekilde nahiyelerin alt biriminden olan mahallelerin ise vakıflar tarafından destek gören daha küçük camilerin, türbelerin veya tekkelerin civarında oluştuğundan söz edilmektedir. (Mantran, 1996).

Konut semtleri adı verilen, Tarihi Yarımada genelinde ahşap malzemeden oluşan bu yerleşim yerlerinin zamanla çoğalan insan sayısına göre genişlediğini; bu bölgede yaşayanların arasında toplumsal bir ayrımın olmamasıyla birlikte yapıların özelliklerinin ekonomik duruma göre değişkenlik gözlemlenebildiği ifade edilmektedir.

XVII. yüzyılda ise kentin zamanla kalabalıklaşması ve çarpık kentleşmenin artması bu süreçte meydana gelen yangınların Tarihi Yarımada'daki ahşap konut dokusunda büyük tahribata sebep olduğu bilinmektedir (Kuban, 1998). Cibali yangınları olarak adlandırılan ve genellikle Haliç kıyısında başlayan yangınların, şehre büyük ölçüde zararlar vererek çok sayıda konut ve anıtın yok olmasına sebep olduğu bilinmektedir (Sakaoğlu, 1998).

Günümüzde Süleymaniye, Sultanahmet çevresi, anıtsal yapıların etrafında yoğunlaşan ahşap ve kargir olarak inşa edilen organik bir dokuya sahiptir. 1930'lu yılların sonlarından itibaren, ahşap malzemelerin az olması ve yangın düzenlemelerinin meydana getirdiği kısıtlamaların sonucunda artan kargir yapılar, ahşap yapı özelliklerine benzer olarak uygulanmıştır (Muller-Wiener ve Crammer, 1982). 1933 tarihli Pervititch haritasında görülen hâla varlığını devam ettiren özgün konut örnekleri bu düşünceyi ispatlar niteliktedir. Bu sebeple, geleneksel ahşap konut dokusu kadar kargir yapıların da bölgenin çok katmanlı kimliğine katkı sağlayan ve dönemin önemli izlerinden olduğunu söylemek mümkündür.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarında, yeni bir ülkenin ve ulusun kimliği ön plana çıkmış; başkentin Ankara'ya taşınmasıyla Osmanlı'nın başkenti olan İstanbul ve Tarihi Yarımada ile bütünleşen, dar sokaklarda bulunan bitişik nizamlı ahşap doku değer kaybına uğramıştır. 1950'lerden sonra bölgede meydana gelen toplumsal değişmelerin genel görünümün de değişmesine sebep olduğundan; özgün kullanıcıların bölgeyi terk ederken yerlerine düşük gelire sahip kullanıcıların yerleşmesinden ve yıkılmış olan ahşap yapıların yerine betonarme yapıların inşa edildiği ifade edilmektedir (Ahunbay, 2011). Bu bağlamda, Suriçi bölgesinin özgünlüğünün büyük ölçüde korunmuş olması da sevindiricidir.

1950'li yıllarda çoğalan göçlere bağlı özgün kullanıcı yitimi, imar planlamalarındaki hatalar ve çağdaş yaşamın yansımaları şehrin tarihi çekirdeğini etkilemiş; şehrin genelinde korunması gereken alanların özgün dokusu ve bütünlüğünün zarar görmesine sebep olmuştur. Daha kullanışlı şekilde algılanan betonarme yapıların inşa edilmesiyle birlikte, Tarihi Yarımada'da yaşayanlar değişen hayat şartları doğrultusunda şehrin yeni gözde merkezlerine taşınmış; geleneksel yapıların bazıları az gelirli insanlar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Yaşanan kullanıcı değişikliği, yapıyla kurulan duygusal bağın da ortadan kalkmasına neden olmuş ve mahallelerde büyük ölçüde bakımsızlaşma ve köhneleşme görülmüştür. Ancak söz konusu

olan olumsuzluklara rağmen, İstanbul'un Tarihi Yarımada bölgesinde bulunan ve özgün kimliğini koruyan nitelikli alanlar hâla varlığını sürdürmektedir.

Tarihi Yarımada bölgesinde bulunan tescil edilmiş parseller farklı koruma sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır. Koruma çalışmalarında yetersiz kalınması, bakım yapılmaması ve kaderine terk edilen nitelikli yapılar, bölgede ve yapılarda yapılan yanlış uygulamalar, gereksiz müdahaleler, çarpık kentleşme, yıkılan tescilli yapılar bu sorunlardan bazılarıdır.

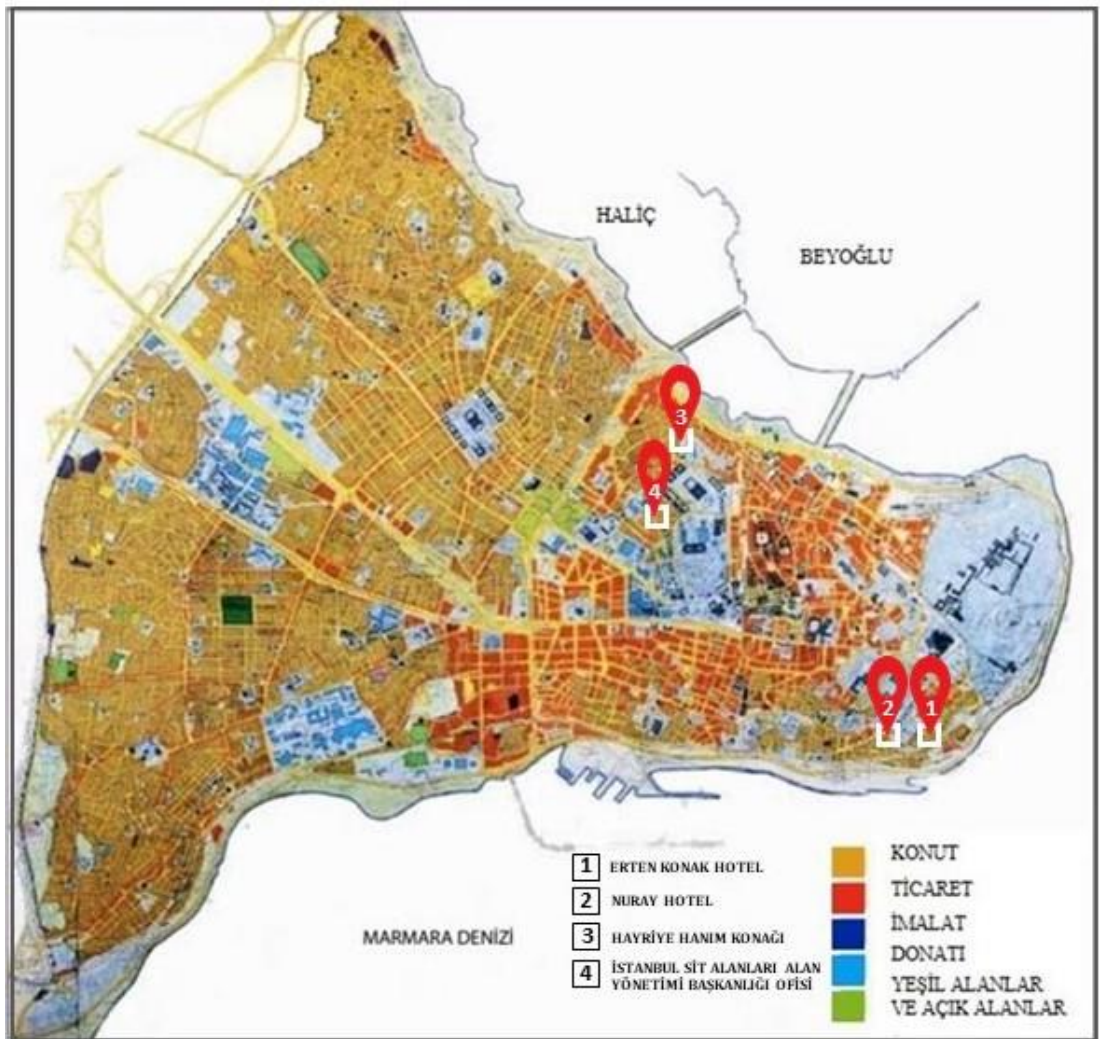
İstanbul'un Suriçi Bölgesi'nde oluşan göç olgusu sonucunda kullanıcıların değişimi, şehrin büyümesiyle konut dokusunun zamanla farklı işlevlerde kullanılması, ahşap yapılarda çıkan yangınlar ve yapıların kullanılmaması sonucunda oluşan köhneleşmeler ile bölgenin kültürel değerleri zarar görmüştür. Bu sorunlara çözüm bulunması ve Sultanahmet ile Süleymaniye mahallelerinde konut işlevi çoğaltılarak, Osmanlı Dönemi'nin geleneksel yerleşim dokusunu yaşatmak için 2006 yılında bölge, yenileme alanı ilan edilmiştir (Aksoy,2019).

Bölgedeki yenileme projeleri parça parça ada bazında onaylanmakta ve istekler göz önünde bulundurularak plan değişikliğiyle işlev ve yapılaşma koşullarına yönelik değişiklikler de yapılmaktadır. Bu durum ise onaylı imar planlarının sürekli değişmesine, yapıların ise işlevi, dokusu ve formunun değişimine sebep olmaktadır. Yenileme projelerinin parça parça ve mekânın sürekliliğini bozan uygulamalar olması, bölgede mekânsal değişimlere sebep olmaktadır. Bu durumun sonucunda yenileme uygulamaları mekânsal olarak; soyut değerleri, tarihsel devamlılığı, ekonomik işlevleri ve fiziksel dokuyu olumsuz yönde etkilemektedir (Aksoy, 2019).

Kuruluşundan itibaren merkez olan İstanbul Tarihi Yarımadası'nın Marmara Denizi civarında, yakın zamanda İstanbul'un gözde turizm bölgesi olan Sultanahmet ve Süleymaniye mahallelerindeki yerleşim alanları değişime uğramıştır. Bölgedeki konut yapıları günden güne iş yerlerine çevrilmeye başlanmış ve konut stokunun hızlı şekilde azalması ile konut kullanıcıları

bölgeyi terk etmesiyle yeni kullanıcılar yerleşmeye başlamıştır. Bu bölgedeki kullanımların değişmesi konuttan turizme ve ticarete, ticaretteyse tekrar turizme bağlı el işi dükkânlarına doğru oluşmaktadır.

19. yy. boyunca konakların yoğun olduğu bu bölgede, 20. yüzyılda da önemini koruyarak devam ettirmiştir. Ancak 1980'lerin sonlarında, tarihi değerlerin turizm sektöründe ilgi odağı haline gelmesi ve bu ilginin desteklenmesi ile birlikte Marmara Denizi kıyılarında otel vb. yapılara dönüşülmeye başlanmıştır. (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. İstanbul Suriçi 1995 yılı arazi kullanımı (Hamamcioğlu ve Yenen, 2009)

Bölgede turizmin gelişmesine bağlı olarak konaklama talebinin artması nedeniyle arsaların değeri yükselmeye başlamış, konut olarak kullanılan tarihi

yapılar konaklama tesislerine dönüştürülmeye başlanmıştır. Bu yapılar turistik tesislere dönüştürülürken onarım görmeleri, böylelikle çevrenin bakımlı hale gelmesi, arazinin ve binaların değerinin daha da artmasıyla sonuçlanmıştır. Bu değer artışı, mevcut konut fonksiyonlarını devam ettirememiştir ve dönüşüm süreci başlamıştır. Yapısal dönüşümle birlikte bu bölgede yaşayan insanlar gerek yapılarının işlev değiştirmesi gerekse iş yerlerini kaybetmeleri nedeniyle burada yaşayamaz hale gelmiş ve göçmeye başlamışlardır.

İşlev değişikliği sonucu oluşan işyerlerinin de yeni çalışanlara ihtiyaç duymasıyla birlikte bu işyerlerinde çalışan kişiler eski kullanıcıların yerini almaya başlamıştır. Eskiden 3-4 kişilik haneden oluşan ve 40 yaş üstünde olan, çevredeki eski atölyelerde çalışanlar ile konutla ilişkili ticaret yapanlar alandan göç ederken, alana çoğunluğu 40 yaş altı bekarlardan oluşan ve gelişen turizme bağlı olarak turizm ve hizmet sektöründe çalışan eğitilmiş kişiler ile yine tek kişilik hane halkından oluşan ve daha çok seyyar satıcılar gibi marjinal sektörde çalışan insanlardan oluşan karışık bir grup yerleşmeye başlamıştır.

Bölgenin eski kullanıcılarının; farklı kültürlerden gelen yapıyı tanımayan yeni kullanıcılarla değişmesi, yapıların bakımsızlaşmasına, yapılan tadilatların önceliğinin kullanıcı istekleri paralelinde yapılmasına sebep olmuştur. Böylece, yapıların niteliksiz ekleri, ticari fikirler ile yapılan tahrip edici değişimler ve özgün tarihi dokusundaki uyumsuzluk, Suriçi'nin tarihi dokusunu da bütün olarak olumsuz etkilemiştir. Bütün olumsuz nedenlere rağmen bölge, bugüne dek özgün dokusunu bütünüyle korumuş veya kısmen değişmiş yapıların bu bölgede varlıklarını sürdürmüş olduğu görülmektedir.

Suriçi bölgesine rant getirici, çıkar odaklı yapılan projeler yerine sahip olunan değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara ulaştırılması amaçlı olan projelerin incelikli ve bütün paydaşlar dâhil edilerek geliştirilmesi gerekmektedir. Bu değerlerin yalnızca Türkiye'ye özgü değil de evrensel nitelikte bir miras olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

5.4. Çalışma Alanının Seçim Nedeni

Tarihi Yarımada; milattan önceki dönemlerde başlayan, Roma döneminde gelişen ve Osmanlı döneminden çağımıza kadar ulaşan değerli ve zengin bir tarihe sahiptir. Tarihi Yarımada İstanbul'un Marmara, Haliç ve şehir surları ile çevrelenmiş olan yarımada'nın oluşturduğu alan olup, çağlar boyunca eski kentin bütün işlevsel unsurlarının yer aldığı ve en görkemli anıtları kendi bünyesinde barındıran bir bölge olmuştur.

Tarihi Yarımada; konumu, dini ve tarihsel açıdan önemi sebebiyle sayısız uygarlığın ilgisine mazhar olmuştur. Birçok uygarlığın mimari, kültürel ve tarihsel yönlerini bünyesinde barındırmış, dünya tarihi açısından önemli bir alan olması sebebiyle çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Koruma kavramı, günümüzde önemli bir konu haline gelmiştir. Günden güne daha fazla önem verilirken, ekonomik nedenlerle tarihi ve kültürel değerleri olan kentlerin ve dokuların korunması giderek zorlaşmıştır. Tarihi değere sahip olan kent merkezlerinde turizm amacıyla korunması kararlaştırılan eserlerin bile yükselen kiralar veya suistimaller sebebiyle tarihi ve kültürel değerleri korunamamaktadır. Tarihi kent merkezinde daha fazla yatırım ve restorasyona ihtiyaç duyulduğunda, insanların karşılaştığı uzun vadeli yasal ve bürokratik engeller nedeniyle tescilli eserler kaderlerine terkedilmektedirler.

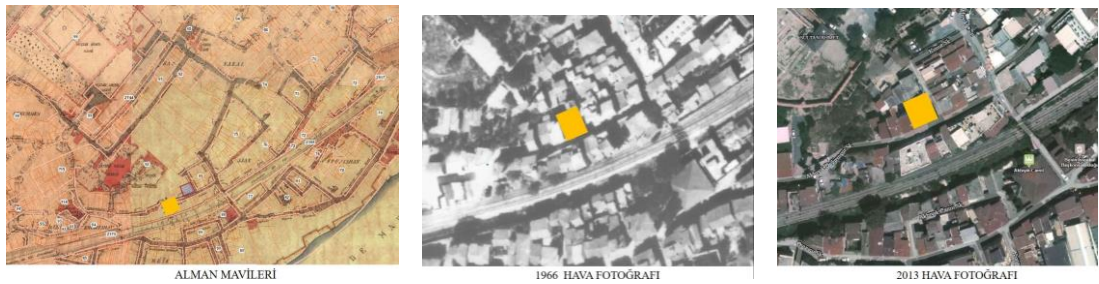
Tarihi yarımada'nın tamamı, İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile kentsel ve arkeolojik sit alanı olarak belirlenen ve ilan edilen alanda yer almaktadır. İstanbul'un önemli merkezlerinden biri olan tarihi yarımada bölgesi tarihi ve kültürel bakımdan çalışma konusuna oldukça uygundur. Alan kentsel sit alanı olarak korunmasına rağmen, birçok tescilli yapı yeniden inşa edilmiş ve yapının özgünlüğünü bozacak niteliksiz ekler yapılmıştır. Tarihi Yarımada bölgesi 10.000'den fazla tescillenmiş kültür varlığıyla İstanbul ilinin tescilli varlıklarının üçte birini barındırmaktadır. Unesco'nun Dünya Miras Alanı ilan ettiği dört bölgeyi de sınırları içinde barındırmaktadır (Fatih Belediyesi, 2020). Bu

bölgeler: Sultanahmet Arkeolojik Parkı, Süleymaniye Camii külliyesi, çarşısı ve yerel yerleşim yerleri ile Süleymaniye bölgesi, günümüzdeki Zeyrek Camii eski adıyla Pantokrator Kilisesi Zeyrek semti ile çevresindeki yerleşimler ve Theodosius surlarının her iki yanı boyunca eski Blachernae Sarayı'nın kalıntılarını da içinde barındıran Kara Surları alanıdır.

Tarihi yarımada 1960'lı yıllardan itibaren genel anlamıyla konut dokusu değişmeye başlamıştır. Sosyal ve fiziksel değişimlere uğramıştır. Zamanla işlevini yitiren, metruk yapıların yerine veya çevresine kentsel dokuya uymayan yeni yapılar inşa edilmiştir. Tarihi yapıların yeniden kullanılabilmesi ve çağdaş yaşamda aktif görev alabilmesi için özgün tasarımları korunarak iç mekân düzeninde yeni işlev için gerekli değişiklikler yapılabilir. Yapılan müdahalelerin geri dönüştürülebilir olması, yapının özgünlüğünü bozmayacak nitelikte ve müdahalenin görünür olması, geleneksel yapının en iyi şekilde korunması için önemli bir müdahaledir. Bu anlamda süreci daha iyi anlayabilmek için suriçi bölgesinde işlev değişikliğine uğramış 4 yapı üzerinden inceleme yapılması önemli olacaktır. Çalışma kapsamında Sultanahmet ve Süleymaniye Mahallesi'nde belirlenen 4 yapı incelenmiştir.

5.4.1. Erten Konak Hotel

5.4.1.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi

Şekil 5.3. Erten Konak Hotel konumu (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

İstanbul'un Suriçi bölgesinde, Sultanahmet Mahallesi, Akbıyık Caddesi'ndeki Roma ve Bizans sur kuleleri üzerinde yer almaktadır (Şekil 5.3). General Cemal tarafından 20.yüzyılın başlarında yaptırılmış olan Erten Konağı; iki evden oluşan, korunması gereken 2. sınıf tarihi eser olarak tescillenmiştir. Konak

karnıyarık modelinde (Bütün odaların sofaya açılması modelidir) tasarlanmış (Erten Konak, 2006). Konak; bodrum, zemin, iki normal ve çatı katlı ahşap bina 1/1000 ölçekli 21.05.2005 tasdik tarihli Eminönü Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında, Tarihi Kentsel Sit Alanında 3. derece koruma ve konut alanında kalmaktadır. Ancak, rölöve ve restitüsyon projelerinden de anlaşılacağı gibi nadir görülen bir Türk evidir. Sultanahmet'te bulunması nedeni ile ilgilileri tarafından yapının özgün dokusu korunarak, Türk evi olarak restore edilip butik otel olarak işlevlendirilmiştir. Özgün plan şeması gereği niteliği konut olması nedeni ile restorasyon projesi konut biçiminde aslına uygun olarak restorasyonu tamamlanmıştır.

Konaktan otele çevrilen Erten Konak'ın restorasyonunu yapan işletmecisi, Erten Turizm İşletmeciliği ve Danışmanlık Ticaret A.Ş. tarafından 2004 yılında satın alınarak, Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulu'nun izni ile özgün dokusunu kaybetmemesi göz önünde bulundurularak restore edilmiştir. Konağın ilk sahibi olan General Cemal, faytonunu ön bahçeye park ederek konağa girermiş. Haremin bulunduğu alan olan arka bahçe, kapalı bahçedir. Konak; Yerebatan Sarnıcı'na Sultanahmet Meydanı'na, Ayasofya Müzesi'ne, Topkapı Sarayı'na ve müzelere yakın mesafededir. İstanbul'un tarihi dokusunun merkezinde yer almaktadır.

1970'li yıllarda çekilen Hacivat ile Karagöz gibi filmlerde de kullanılan konak, 16 odalıdır. Osmanlı ve Türk kültürünün yaşam tarzını yansıtan objelerle dekorasyonu tamamlanmıştır. Konakta, merkezi sistem ile ısıtma ve soğutma sağlanmaktadır. Konağın iki binasında toplam 16 oda bulunmaktadır. Odalarda yanmaz kumaşlı perdeler ve yataklar, internet erişimi, masa, mini bar ve televizyon mevcuttur. Konaktaki banyolarda jakuzi ve farklı duvar karoları ile İtalyan Roca Vitrikiye malzemesi kullanılmıştır. Konakta konaklayan konuklara, otopark ve kuru temizleme hizmeti verilmektedir.

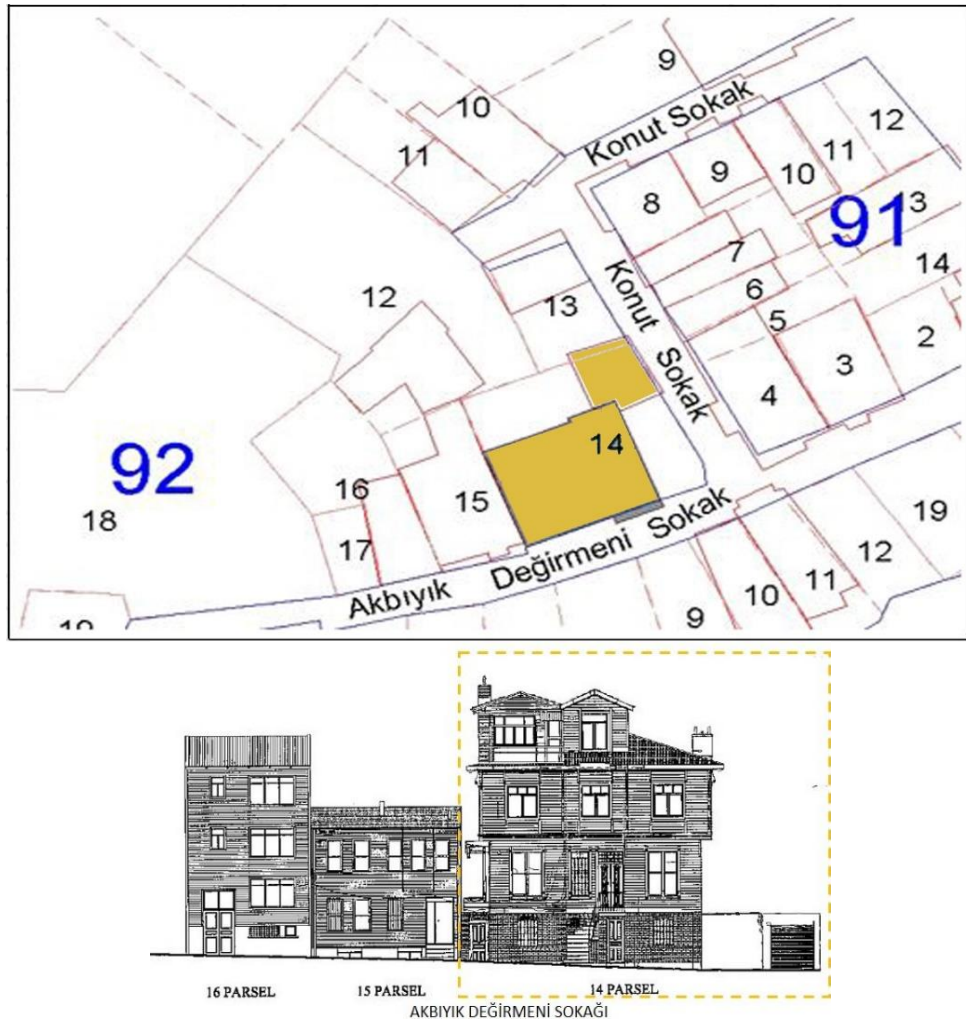
İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Sultanahmet Mah. Akbıyık Değirmeni Sokak'ta bulunan Erten Konak, 146 pafta, 92 ada, 14 parselden oluşmaktadır. Alan 255m2 olup, içinde büyük ve küçük olmak üzere iki ahşap bina bulunmaktadır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 14.12.2005 tarih ve 1453 sayılı kararında 14 parseldeki taşınmazın koruma gurubu II olarak belirlenmiştir (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006).

5.4.1.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi

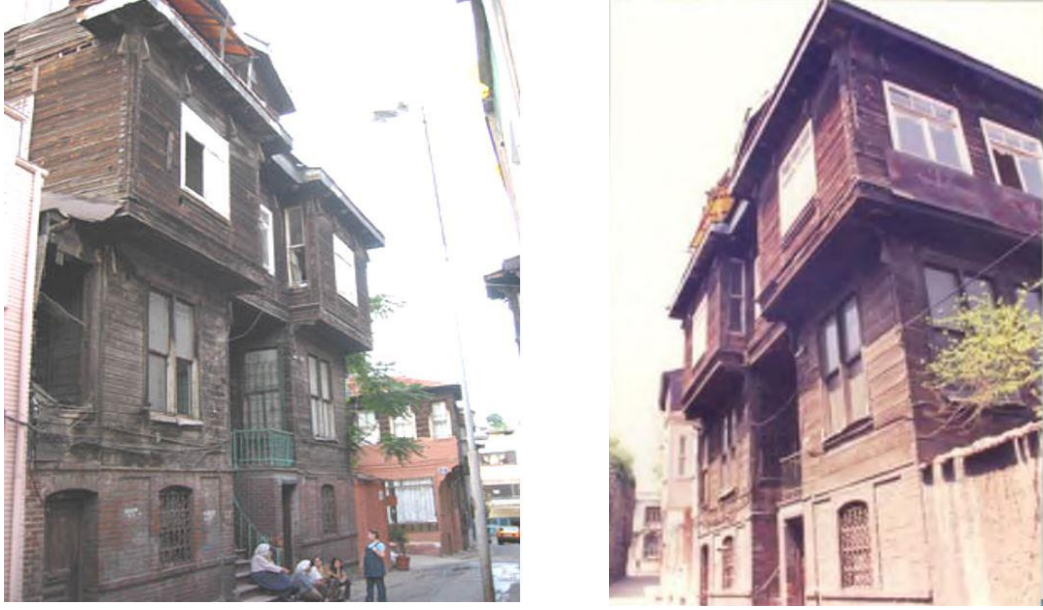
Rölöve ve restitüsyon proje raporları incelenerek restorasyon sonrası yapılan değişiklikler karşılaştırılmıştır.

Rölöve raporuna göre; İstanbul ili, Fatih ilçesi, Sultanahmet Mahallesi, Akbıyık Değirmeni Sokak, 146 pafta, 92 ada, 14 parseldeki yapı 255 m2 olup, içinde dört katlı ana binadan ve bir müstemilattan oluşan iki ahşap yapı bulunmaktadır (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. 92 ada, 14 parsel imar planı ve silüeti (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Büyük ahşap bina; bodrum, zemin, 2 normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Akbıyık Değirmeni Sokak'tan ön ve arka bahçeye giriş yapılmaktadır. Yapının cephesinde, bodrum katı tuğla örülü diğer katlar ahşaptır. Yapının ortasında bulunan giriş kapısı, yükseltilmiş, içerlek ve dikdörtgen formdadır. 2. katta tek katlı çıkmalar bulunmaktadır. Yapının bodrum kattaki pencereleri basık kemerli, bodrum kat haricindeki pencereleri ise dikdörtgen şeklinde ve ahşap sövelidir. Yapının bodrum kattaki pencerelerinde demir parmaklıklar mevcuttur. Yapı 1. kat sonunda dar saçakla sonlanmaktadır (Şekil 5.5).

Şekil 5.5. Kuzey cephesi, 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Bodrum kat; 2 depodan oluşmaktadır. Duvarları taşla örülmüş, dışarıya açık iki penceresi mevcuttur.

Zemin kat; duvarları yine taş örülü olup 3 oda, ortada bir sofa, mutfak ve banyo ile sofanın arka kısmında üst kata çıkan ahşap bir merdiven bulunmaktadır. Birinci kata çıkan ana giriş merdiveni altında servis girişi yer almaktadır (Şekil 5.6).

Şekil 5.6. Zemin kat, oda 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Birinci kat; döşeme ve tavanları ahşap olan 4 oda, sofa, 2 wc ve 1 mutfak bulunmakta olup sofadan üst kata çıkan ahşap merdiven ve ön kısımda ana giriş sahanlığı ve merdiveni vardır (Şekil 5.7).

Şekil 5.7. Birinci kat merdiveni 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

İkinci katta; sofa, 3 oda, 1 mutfak, 1 wc ve sofadan çatı katına çıkan ahşap merdiven bulunmaktadır (Şekil 5.8). Merdivenin iniş ve çıkış tarafında kapı bulunmaktadır (Şekil 5.9).

Şekil 5.8. İkinci kat, mutfak 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Şekil 5.9. İkinci kat, sofa 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Çatı katında; 3 oda, 1 mutfak, 1 banyo ve sofa bulunmaktadır.

Küçük ahşap bina; hizmetlilerin kaldığı müstemilat binası, bodrum kat, zemin kat ve 1 normal kat üzerine çatı bulunmaktadır.

Küçük yapının cephesi; zemin katta sıvalı, diğer katlarda ise ahşaptır. Yapının ortasında olan giriş kapısı, dikdörtgen şeklindedir. Yapının tüm pencereleri giyotin doğramalı, ahşap söveli ve dikdörtgen şeklindedir. Zemin katta bulunan

pencereleri demir parmaklıdır. Yapı, 1. kat sonunda dar saçakla sonlanmaktadır. Saçak altında ahşap payandalar mevcuttur (Şekil 5.10).

Şekil 5.10. Küçük yapı cephesi 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Bodrum katta; depo, mutfak ve wc vardır.

Zemin kat; döşeme ve tavanları ahşap olup taşlık, 2 oda, wc ve 1. Kata çıkan ahşap merdiven bulunmaktadır (Şekil 5.11).

Şekil 5.11. Küçük yapı, zemin kat 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Birinci katta; sofa, 2 oda ve wc bulunmaktadır.

Her iki binada da bodrum ve zemin katları taş duvar olup, yüzeyleri sıvanmıştır. İki binanın üst katlarındaki taşıyıcıları ahşap karkas olup, dış cepheler ahşap kaplama, iç kısımlarına çitalı bağdadi sıva yapılmıştır. Binaların kapıları ve doğramaları masif ahşaptandır ve farklı büyüklükte lerdir. Yer döşemeleri, sulu hacimlerde çini, diğer odalarda ahşap kaplamadır. Tavanlar ahşap kaplamalı ve üzeri çıta süslemelidir (Şekil 5.12). Binanın taşıyıcılarının ve kaplamalarının bazı bölgelerinde zamana bağlı olarak deformeler olup, dış sağ cephesi eternit ile kaplanmıştır. İç kısımda sıvaların çoğu dökülmüş, ahşap kısımları çürümüş ve doğramaların tamamı kullanılamaz hale gelmiştir. Konut olarak kullanılan bu yapılar, 2005 yılında restorasyonu yapılarak otel işlevine dönüştürülmüştür (Şekil 5.13).

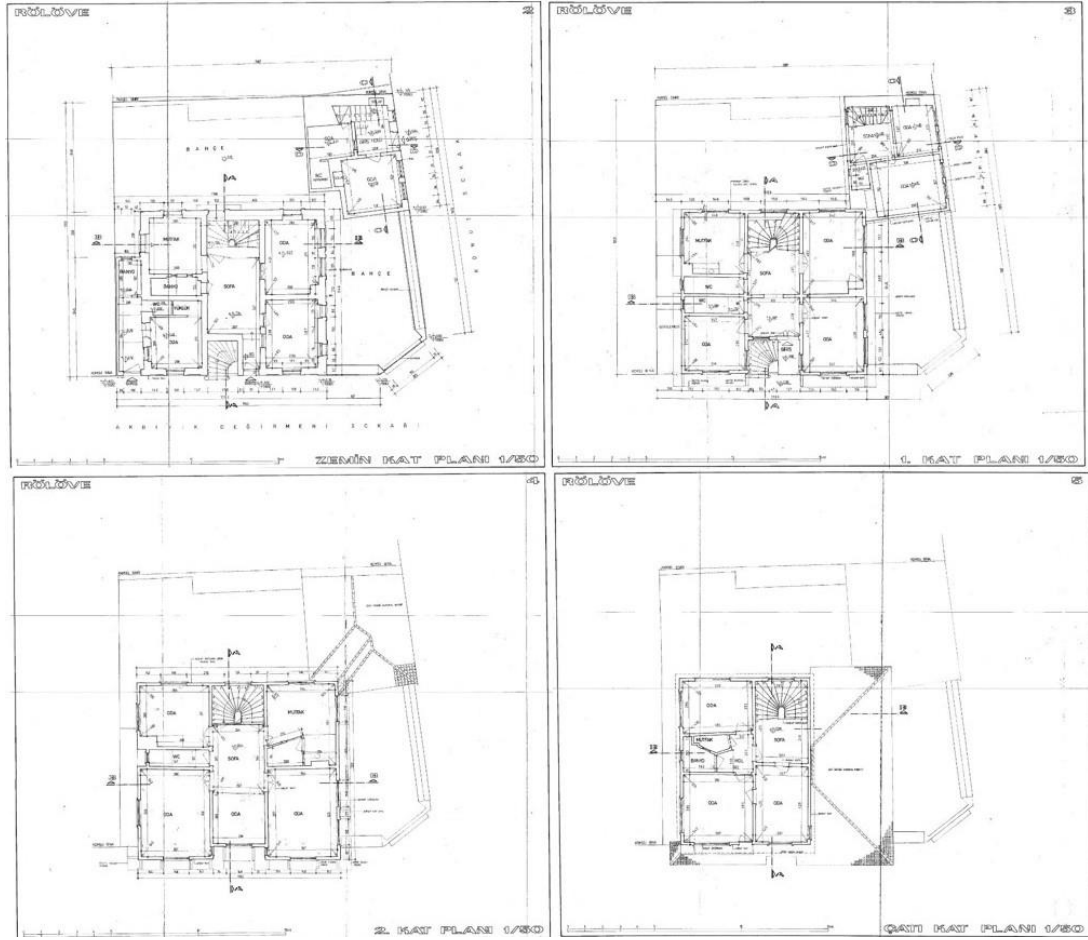

Büyük Ev, 2. Kat Oda Tavanı

Küçük Ev, 2. Kat Oda Tavanı

Şekil 5.12. Tavan örnekleri 1997 (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Şekil 5.13. İşlev değişikliği öncesi yapının planları (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Restitüsyon raporuna göre; kuruldand edinilen bilgiler kapsamında, restitüsyon projesi üzerine alınan kararlar:

Büyük ve küçük yapının incelenmesinin sonucunda restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Büyük yapının iç kısmında kırılmalar ve soyulmalar haricinde, 2. normal katın sofa bölümünü ikiye ayıran bir kapı eklenmiş, 1 ve 2 normal katlardaki arka odalarında bulunan dolap nişlerinde bozulmalar gözlemlenmiş olup gereken düzeltmeler, restitüsyon projesinde yapılmıştır. Dış cephe üzerinde yapılan incelemelerde söve, pencere ve süslemelerin döküldüğü, genel olarak pencere ve kapı boşluklarında bozulmalar olmadığı tespit edilmiştir. 1. normal katta bulunan ilave bölüm kaldırılmıştır (bahçe kapısı üzerinde bulunan yer). Zemin kat duvarlarının dış kısmında bulunan kaba sıva sonradan yapılmış olup, yapılan incelemeler sonucu ince sıvalı olduğu tespit edilmiştir. Yapının

arka cephesinde, zamanla kırılan kaplama tahtalarından dolayı yapının su almasına engel olmak sebebiyle eternit kaplanmıştır. Restitüsyonda bu eternitler kaldırılmıştır.

Ön cephedeki bahçe duvarında bulunan kepenkli büyük girişin orijinal ahşap kapılı olduğu ve fayton girişi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Küçük yapıda ise ön cephesindeki pencereler ile kapıların boşlukları korunmuş olup, doğrama değişiklikleri yapılmıştır. Yapı içerisinde ise sonradan eklenmiş kısım bulunmamaktadır. Yalnızca deformasyonlar mevcuttur. Restitüsyon projesi, bu incelemeler sonucunda tamamlanmıştır.

5.4.1.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi

Konut olarak kullanılan bu yapılar, 2005 yılında restorasyonu yapılarak otel işlevine dönüştürülmüştür. Konaklama ve restoran hizmetlerinin yanı sıra kültürel ve sanatsal etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır.

Rölöve ve restitüsyon projeleri ekinde bulunan raporlar ve projelerden de görüldüğü gibi yapı, az bulunan Türk evlerindendir. Sultanahmet bölgesinde bulunması sebebiyle, ilgilileri tarafından yapının özgün dokusu korunarak, Türk evine uygun düzenlenip, butik otele dönüştürülmüştür. Plan şeması gereği konut özellikli olması sebebiyle restorasyon projesi konut biçiminde aslına uygun olarak restorasyonu tamamlanmıştır.

Restorasyonun asıl amacı ise Sultanahmetin ruhu ve kimliği olan yapının; uzun yıllar yaşamını sürdürebilmesi ve tanıtımının yapılabilmesidir. Bu düşünce ile yola çıkılarak yapı sahiplerinin daha çok yabancı konuklarını ağırlayacakları bir Türk evi şeklinde düzenlenmesi planlanmıştır. Bu yüzden her odaya banyo eklenmiştir. Sonradan eklenen banyolar tavan süslemelerine zarar vermeyecek şekilde tasarlanmıştır.

Restorasyon projesinde yapının yıkılmadan, bozulan kısımların restitüsyon projesine uygun hale getirilecek şekilde düzenlenmiştir.

Zemin katta banyo düzenlemeleri yapılmıştır. Bu katta eklenen banyoların duvarları tavana kadar yükselmektedir. Yapının zemin katında, avluyla bağlantıyı sağlamak için arka cephesine kapı açılmıştır. Zemin katın merdiven yönünde değişiklik yapıldığı görülmektedir (Şekil 5.14).

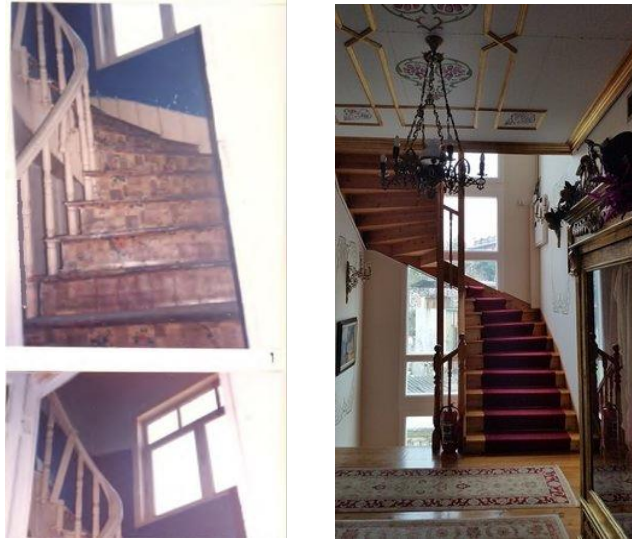

Şekil 5.14. İşlev değişikliği öncesi ve sonrası (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Birinci katta, rölövede wc ve yüklük olarak görülen mekân banyo olarak düzenlenmiştir. Girişe göre sağ arka köşedeki odaya banyo ilave edilmiştir. Bu odalar önceden konutun oturma odaları ve yatak odaları olarak kullanılırken verilen yeni işlev doğrultusunda her biri kendi içinde banyosu bulunan, içlerinde televizyon izleme imkânı sunulan uyuma ve dinlenme odaları olarak işlevlendirilmiştir (Şekil 5.15). Merdiven üzerinde bulunan pencerelerin boyutlarının değiştiği görülmektedir (Şekil 5.16). Bu kattaki banyoların yükseklikleri imar yönetmenliğindeki yükseklik olan 2,60 metre yüksekliğindedir.

Şekil 5.15. İşlev değişikliği sonrası (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

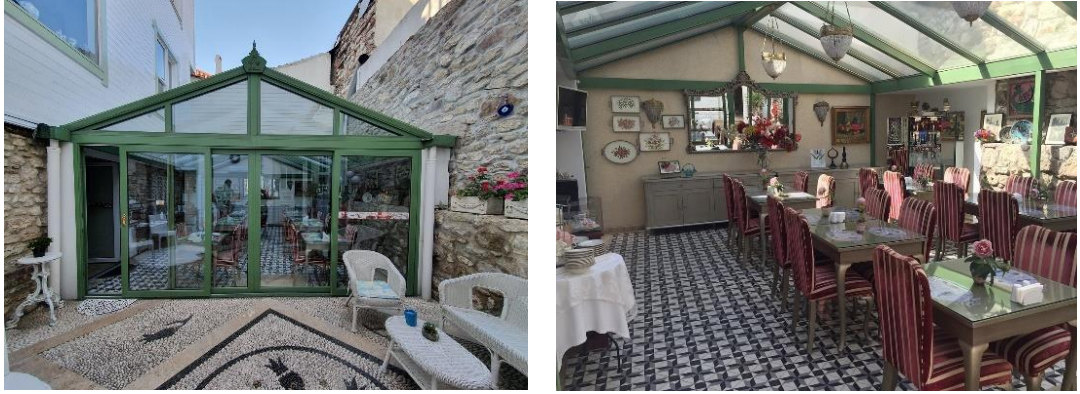
Şekil 5.16. İşlev değişikliği öncesi ve sonrası (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

2. kattaki odalara da tavana kadar ulaşmayan banyolar eklenmiştir. En üst katta da banyo düzenlemeleri yapılmıştır (Şekil 5.17).

Şekil 5.17. İşlev değişikliği sonrası (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Arka bahçeye, yeni işlevin ihtiyaçlarından biri olan restoran için ek bina yapılmıştır (Şekil 5.18).

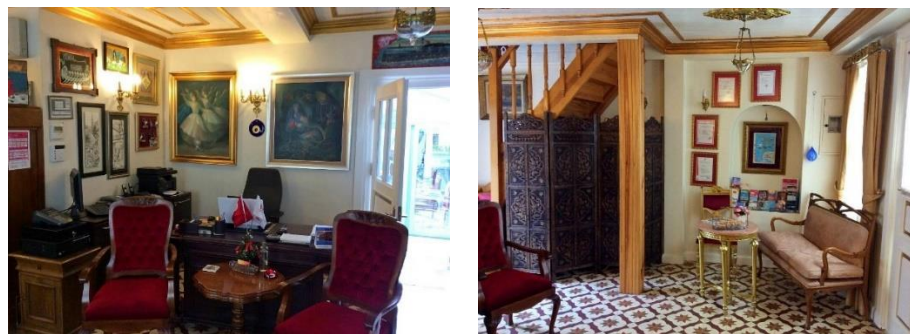

Şekil 5.18. 92 ada, 14 parsel ek bina

Küçük ahşap yapının planlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Eskiden hizmetlilerin kaldığı müstemilat yapısı resepsiyon ve yatak odalarına dönüştürülmüştür. Arka cephesine sonradan açılan kapı mevcuttur (Şekil 5.19). Rölöve projelerinde görülen merdiven ve duvarlar kaldırılarak yeni mekân oluşturulmuştur (Şekil 5.20, 5.21).

Şekil 5.19. Küçük yapıya sonradan açılan kapı (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Şekil 5.20. Küçük yapı, zemin kat (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Şekil 5.21. İşlev değişikliği öncesi ve sonrası (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Büyük yapının cephesinde bazı değişiklikler görülmektedir. Cephe kaplamaları değiştirilmiş, 2. katın doluluk ve boşluk oranları değişmiş. Rölöve projesinde 2. kattaki tek kat devam eden çıkma, restorasyonda 2 kat boyu devam etmiştir (Şekil 5.22).

Şekil 5.22. Büyük yapı kuzey cephesi, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

Küçük yapının cephesi; zemin katta sıvalı, diğer katlarda ise ahşaptır. Yapının ortasında olan giriş kapısı dikdörtgen şeklindedir. Yapının tüm pencereleri giyotin doğramalı, ahşap söveli ve dikdörtgen şeklindedir. Zemin katta bulunan pencereleri demir parmaklıdır. Yapının çatı katı restorasyonda terasa dönüştürülmüştür (Şekil 5.23).

Şekil 5.23. Küçük yapı cephesi, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (Fatih Belediyesi K. M. K. M, Arşivi, 2020)

5.4.1.4. Yapının değerlendirme sonuçları

Suriçi bölgesi, İstanbul'un önemli tarihi bölgelerindendir. Bu bölgede yer alan Erten Konağı'nın korunmasında yapının özgünlüğü, tarihi izler barındırması ile belge değeri oluşturması, sahip olduğu konumuyla ulaşım değerini arttırması ve yapının işletilmesiyle doğacak şartların değerlendirilmesi göz önünde bulundurulmuştur.

Yapının rölöve ve restitüsyon raporları incelenerek, restorasyonda yapılan değişiklikler gözlemlenmiştir. Eski işlevi konut olan tarihi yapının yeni işlev kazandırılarak otel işlevine dönüştürülmesi, orijinal plandan farklı bir plan oluşturmasına sebep olmuştur. Mevcut yapıların kullanılması dışında yeni işlevin ihtiyacını karşılayacak bazı eklemeler ve yeni alanlar oluşturulmuştur. Özgün durumdaki oda izleri, otel odalarına dönüştürülerek her odaya otel işlevinin ihtiyacı olan banyo ve wc eklenmiştir. Konağın yapıldığı 20. yüzyılın başlarında kullanılan tavan kaplamalarının ve duvar süslemelerinin korunmadığı tespit edilmiştir.

Otel olarak yeniden işlevlendirilmesi sırasında geri dönüşümü zor olan malzemeler kullanıldığı görülmektedir. Bu da yapının özgün dokusunun

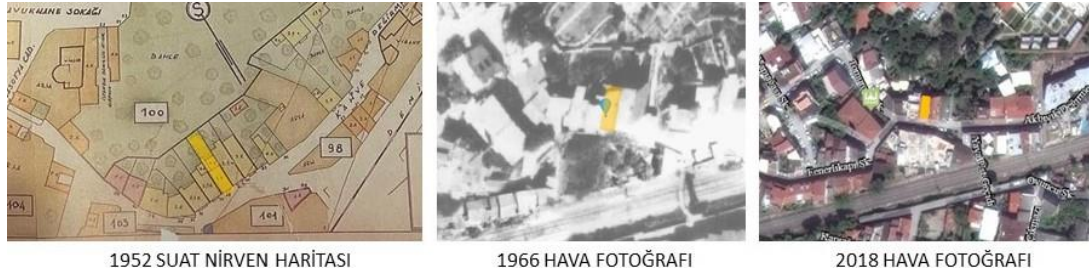
okunmasını zorlaştırmaktadır. Yapıya yeni eklenen süslemeler ve bezemeler yapının mevcut halini yansıtmamaktadır.

Cephede yapılan değişiklikler yapının özgün görünümünü bozmaktadır. 2. Kata eklenen bölümler, sonradan açılan kapılar gibi cephede değişiklikler görülmektedir. Arka cephede merdiven bölümünde bulunan pencere boyutları özgün pencere boyutlarından farklıdır.

Bu tür işlevlerden kaynaklanan değişiklikler, geri dönüşü olmayan müdahaleler gerektirir. Bu nedenle yeni işlevin belirlenmesinde yapının özgün işlevi ve mimari özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Fiziksel ortamdaki değişiklikler nedeniyle işlevsel ömrünü tamamlamış bir binanın yeniden işlevlendirilmesi, yapının korunmasını ve yaşatılmasını sağlayacaktır.

5.4.2. Nuray Hotel

5.4.2.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi

Şekil 5.24. Nuray Hotel konumu (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

İstanbul ili, Fatih ilçesi, Sultanahmet Mahallesi, Akbıyık Değirmeni Sokak, 146 Pafta, 92 Ada, 28 Parsel üzerine 5,94 m x 14,30 m ölçülerindeki dikdörtgen şeklinde bir alana oturan yapı; bodrum kat, zemin kat ve iki normal kat ile toplam dört katlı bitişik nizamlı bir yapıdır (Şekil 5.24). Yapının ön cephesi ile ön kısmı ahşap, arka kısmı ise betonarmedir.

19. yüzyıl sonunda inşa ettirilmiş olan bu yapı; İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararıyla belirlenen, 04.06.2001 tarih ve 12869 sayılı kararıyla yeniden tanımlanarak ilan edilen Kentsel Arkeolojik Sit Alanı kapsamındadır.

92 ada 28 parsel sayılı taşınmaz, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığının 10.09.1982 tarih ve 14051 sayılı kararıyla korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillenmiş ve İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 07.12.2011 tarih ve 218 sayılı kararıyla koruma grubu II olarak belirlenmiştir (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006).

Yapının önemli bir kısmının yıkılması ve yapının şehrin bir parçası olması sebebiyle belgelere dayanılarak koruma yöntemlerinden biri olan rekonstrüksiyon (yeniden yapma) yöntemi ile korunması uygun görülmüştür.

Kurulun 17.07.2013 tarih ve 1828 sayılı kararıyla uygun bulunan restorasyon (onarım) ve rekonstrüksiyon projesinde bodrum, zemin kat, iki normal katlı tescilli taşınmazın restorasyonu ile birlikte, arka bölümde sonradan betonarme olarak yapılan mevcut bölümün yıkılarak özgün malzemeye bu alana rekonstrüksiyon yöntemi uygulanması ve parseldeki tescilli yapının otele dönüştürülmesi ve yeni işlevin gereksinimlerine uyum sağlamak için plan tipolojisinin tamamen değiştirilerek ıslak hacimler, kahvaltı salonu vb. yeni mekanlar ilave edilmiştir (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006).

5.4.2.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi

İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivinden ulaşılan bilgiler doğrultusunda, yapının rölöve ile restitüsyon proje raporları incelenerek ve yerinde yapılan gözlemlerle, restorasyon sonrası yapılan değişikliklerin olumlu ve olumsuz etkileri ortaya konulmuştur.

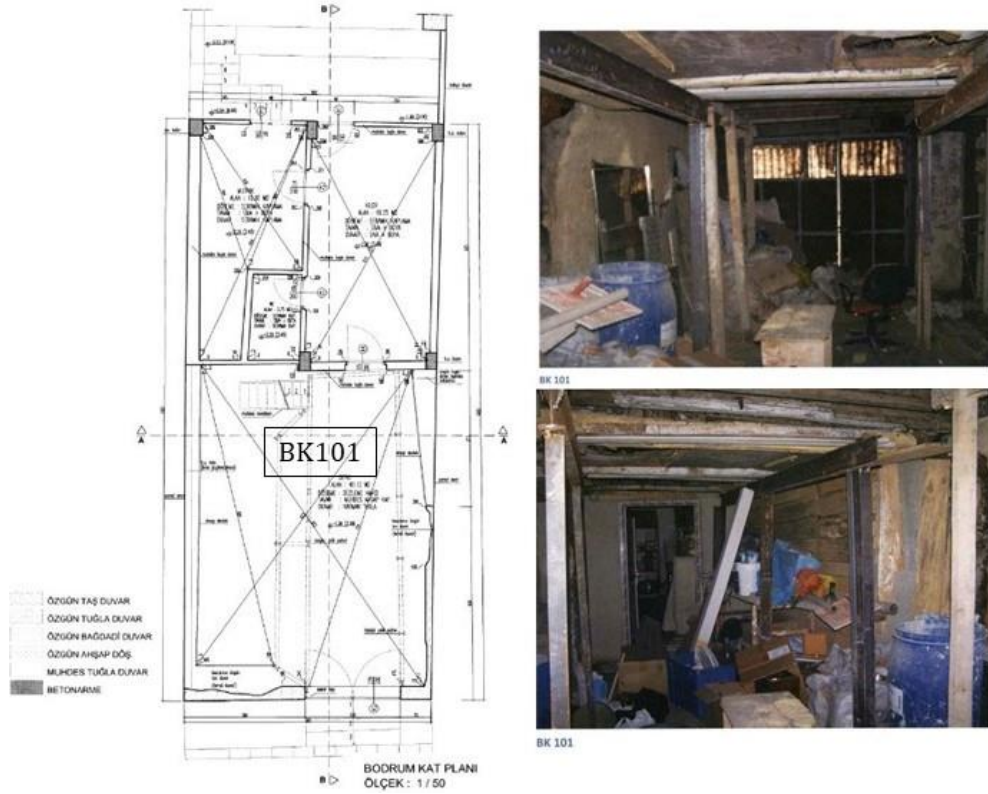
Rölöve raporuna göre; Akbıyık Değirmeni Sokağına cephesi olan yapı, parsel alanının ortalama yarısını kaplayıp kalan kısmı bahçe olarak kullanılmaktadır. Yapının ön ve arka cephesi, parsel enine tam oturan ve diğer yapılar ile bitişik nizamlı bir yapıdır (Şekil 5.25). Parselde, taşıyıcı sistemi hasar görmüş ve esaslı olmayan onarımlarla ayakta duran ahşap binanın, ön cephe bölümü ile geçmiş

dönemde yıkılması nedeniyle tekrardan betonarme olarak inşa edilen arka cephe bölümü bulunmaktadır.

Şekil 5.25. 92 ada, 28 parsel imar planı ve silüeti (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Bodrum kata, kaldırımdan üç basamak inilerek ulaşılan ve yakın zamanda yapılan demir kapıyla giriş sağlanmaktadır. Bodrum katta, geçici tedbirlerle yapılmış, şu anda yapının taşıyıcı strüktürünü oluşturan çelik putreller ve yığma taş duvarlardaki yıkılmalar görülmektedir. Bu kattan da sonradan yapılan betonarme kısma geçiş sağlanmaktadır. Bu bölümde de bir mutfak, bir banyo ve bir oda mevcuttur. Bodrumdaki bu odadan bahçeye çıkış, düşük olan kot sebebiyle sekiz basamaklı merdiven ile sağlanabilmiştir (Şekil 5.26).

Şekil 5.26. Bodrum kat, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Zemin kata; sokağa cephesi olan ön cepheden, kaldırımdan üç basamakla çıkılmaktadır. Giriş kapısında deformeler görülsede orijinal halinde kalabilmektedir. Kapıdan girdiğimizde yer döşeme kaplamalarının yapısı dikkat çekmektedir. Taşıyıcı sisteminin zarar görmesi sebebiyle bodrum katta yapılan güçlendirmelerin sonucunda döşeme, özensiz işçilik ve malzemeyle döşenmiştir. Zemin katta bulunan yaşam odasının özgün kapısı, girişteki hole bakmaktadır. Orta hole gelindiğinde, üst katlara geçişi sağlayan özgün ahşap merdiven ile bodrum katına inmek amaçlı yapılan merdiven boşluğu bulunmaktadır. Daha sonraki dönemlerde oturma odasına giriş orta hole açılan kapı ile sağlanmıştır. Oturma odası ile Merdiven boşluğu arasında, orijinal ölçülerini koruyan bir wc mevcuttur (Şekil 5.27). Yıkılmasının ardından ahşap yerine betonarme olarak inşa edilen ve arka cepheye bakan odalar, özgün plan şemasını kaybetmiş ve ahşap bölümden yüksek bir merdivenle çıkılmaktadır. Bu bölüm de bir banyo, mutfak ve bir odadan oluşmaktadır (Şekil 5.28). Ayrıca mutfaktan çıkılabilen bir balkon bulunmaktadır. Ayakta kalabilen ahşap bölümün döşemeleri sadece oturma odasında daha özgün haliyle karşımıza

çıkılmaktadır. Tavanlar ise pasalı ahşap kaplama olup, korunmuştur. Betonarme kısımda ise tavanlar sıvalı olup döşemeler seramik ve PVC kaplamadır.

Şekil 5.27. Zemin kat ahşap bölümü, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

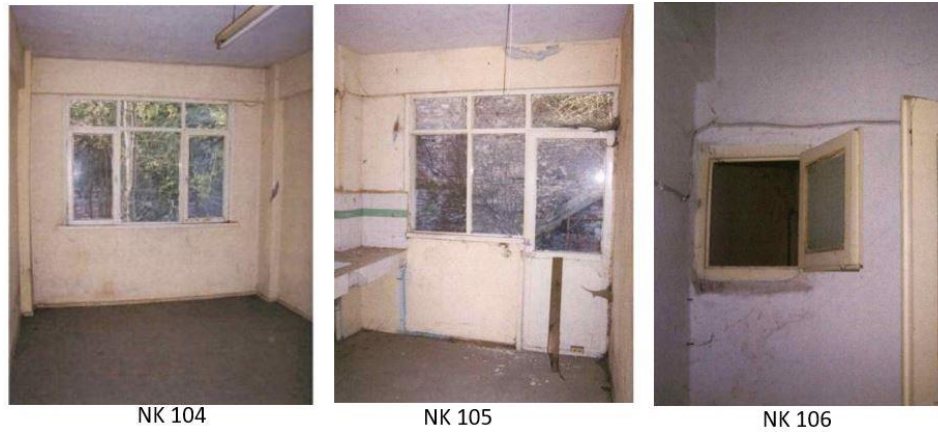
Şekil 5.28. Zemin kat betonarme bölümü, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Birinci katta; merdiven holüne açılan, ön cepheye bakan cumbalı bir oda, bir wc ve arka cepheye bakan betonarmeye çevrilmiş olan kısım bulunmaktadır (Şekil 5.29). Betonarme olan kısma iki basamakla inilmekte olup alt kattaki gibi bir

mutfak, bir banyo ve bir oda mevcuttur. Bu bölümde de mutfaktan çıkılabilen bir balkon bulunmaktadır (Şekil 5.30). Bu bölümün tavanları sıvalı ve döşemeleri PVC kaplanmıştır. Ahşap bölümde ise tavan ve döşemelerin ahşap malzeme ile kaplı olduğu görülmektedir. Cumbalı oda ve holdeki tavanları pasalı ahşap kaplamadır.

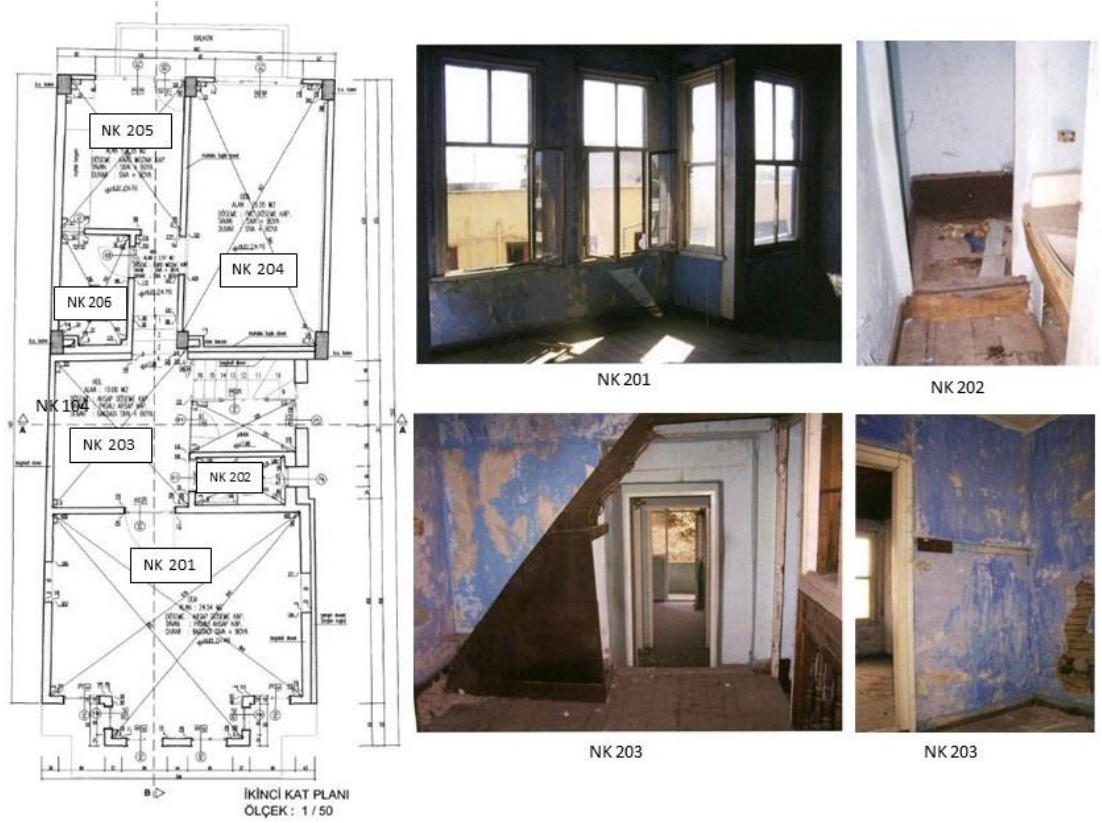
Şekil 5.29. Birinci kat, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.30. Birinci kat, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

İkinci katın; ön cepheye bakan ahşap kısmının ve betonarme olan arka kısmının plan tipleri, tavan malzemeleri ve döşemeleri birinci kat ile aynıdır. Bu kattaki ahşap tavanların, alt kattaki pasalı tavanlara kıyasla işçiliklerinin özensiz ve

gelişigüzel yapılmış olması göze çarpmaktadır (Şekil 5.31). Merdiven holünden, betonarme olan arka kısmın çatısını oluşturan terasa, ahşap ve muhdes bir merdiven ile çıkılmaktadır. Özgün dokusunu koruyan ahşap kısmın üzeri ise çatıyla kapatılmıştır (Şekil 5.32).

Şekil 5.31. İkinci kat, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.32. İkinci kat, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Binanın ahşap kısmında bulunan kapı ve pencerelerin boşlukları ve pervazlarının korunduğu görülmektedir. Bununla birlikte zamanla eskimiş olup, yakın zamanda yenilenme sebebiyle değiştirilmiştir.

Ön cephede, özgün malzemeler bozulmalarıyla birlikte görülmektedir. Yıkılma riskinin boyutu, bu cephedeki kaplama ve cumbalarda meydana gelen deformasyonlardan anlaşılmaktadır (Şekil 5.33). Arka cephe ise malzeme ve bileşen bakımından özgün değildir (Şekil 5.34), (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006).

Şekil 5.33. Ön cephe, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.34. Arka cephe, 2011 (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Retitüsyon raporuna göre; bitişik nizam olan binanın, komşu olan parsel ile sınırlarını, diğer bina yükseklikleri boyunca uzanan tuğladan yapılmış yangın

duvarları belirlemektedir. Binaya; dört adet basamak ile ön cephede bulunan, çift kanatlı bir kapıdan giriş sağlanmaktadır.

Bodrum katın dış duvarları yığma taştan yapılmıştır ve bu kat, odunluk için kullanılan bir bölüm olarak düşünülmüştür. Bodrum kat ve zemin kat arasında ulaşımı sağlayan on iki adet taş basamaklı bir merdiven ve ön cepheye bakan iki penceresi olduğu varsayılmıştır.

Zemin kata ise yoldan dört basamak ile giriş sağlanmakta ve giriş holü olan taşlık, bir basamak ile diğer mekânlardan ayrılmaktadır. Taşlıktan sonra diğer odalara giriş sağlanmaktadır. Orta holde ise düşey sirkülasyonu sağlayan ahşap merdiven ve wc bulunmaktadır (Şekil 5.35). Plan tipi olarak orta holün, yapıyı iki bölüme ayırdığını ve ön cepheye açılan oda ile koridorun, arka cephede bahçeye açılan mutfak ve koridorla çözümlendiği tavsiye edilmiştir. Bahçeye çıkış koridorunun ve giriş holünün döşemeleri hariç, diğer mekanların döşemeleri ahşap kaplamadır. Bahçeye çıkış koridoru ve giriş holünün döşemeleri ise mozaik taş kaplamadır. Bu katta bulunan bütün mekânların tavanları, pasalı ahşap kaplamadır. Bitişik nizamlı olan yapıda, her iki komşu parsel sınıırı teşkil eden duvarlar tuğla duvardır. Yapı içerisindeki bölücü duvarlar ise bağdadi duvardır.

Şekil 5.35. Ahşap merdiven (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Birinci kata geldiğimizde; ortak aksta bulunan ahşap merdivenden çıkılan holde, ön ve arka cepheye açılan birer oda ve bir wc mevcuttur. Ön cephedeki odanın

cumbası bulunmaktadır. Bu kattaki odaların, ahşap kaplamalı döşemeleri ve pasalı ahşap kaplamalı tavanları bulunmaktadır (Şekil 5.36). İç mekânlarda, bölücü duvar olan bağdadi duvarlar mevcuttur. Bu katta; yangın duvarı olarak tek yönde devam eden dış duvarlar tuğladır.

Şekil 5.36. Birinci kat, tavan kaplamaları (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

İkinci katın da mekân ölçüleri ve plan şeması, birinci katın plan şeması ve mekân ölçüleriyle aynıdır. İkinci katta da döşemeler ahşap kaplama ve tavanlarda pasalı ahşap kaplama kullanılmıştır. Tuğla yangın duvarı tek yönde devam etmektedir ve tüm bölücü duvarlar bağdadi duvardır.

Ön cephede, zemin kat döşeme yüksekliğine kadar harman tuğlasıyla beraber yangın duvarının kullanıldığı önerilmiştir. Ön ve arka cephede bulunan giyotin pencerelerin; korkulukları, pervazları ve cephe elemanları dönemin özelliklerini yansıtarak, yapıyı tamamlamaktadır.

5.4.2.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi

İstanbul ili, Fatih ilçesi, Sultanahmet Mahallesi, Akbıyık Değirmeni Sokak, 146 pafta, 92 ada, 28 parsel sayılı mevcut bodrum+zemin+2katlı tescilli taşınmazın, ahşap olan ön kısmın restorasyonu ile beraber sonradan betonarme olarak yapılmış olan arka kısmın yıkılarak özgün malzeme ile rekonstrüksiyon projesi uygulanmıştır. 92 ada, 28 parselde konuttan otele dönüştürülmesini içeren restorasyon(tadilat)+rekonstrüksiyon projesinin işlev değişikliği öncesi ve sonrası incelenerek plan şemasındaki farklılıklar üzerinden çizelge oluşturulmuştur. Değişen ve eklenen mekanlar plan üzerinde kırmızıyla çizilen çerçeve ile belirtilmiştir (Çizelge 5. 1).

Bodrum katın sınırları, zemin katın sınırlarına kadar genişletilmiştir. Özgün halinde olduğu düşünülen fakat bugüne ulaşamayan, restitüsyonda önerilen taş basamaklar kaldırılıp, yapının özgün olan ahşap merdivenin bu kata inmesi sağlanmıştır. Bodrum katta, yol cephesi ve merdiven bitimine kadar olan taş duvarın, projeye uygun olarak temizliği ve özgün malzeme ile tadilatı yapılmıştır. Pencereler onarılıp korunmuş durumdadır. Merdivenin sol tarafında malzeme, teknik, personel odası ve yanında mutfak ile depo olarak kullanılan bir oda mevcuttur. Merdivenin karşısında personel Wc'si ve arkasında müşteri Wc'si bulunmaktadır. Rekonstrüksiyon yapılan arka bölümde kuyu onarılmış ve arkadaki oda ise kahvaltı salonu olarak kullanılmıştır. Kahvaltı salonunun zemini seramik kaplanmıştır. Merdivenin altında servis bankosu bulunmaktadır. Kahvaltı salonundan arka bahçeye çıkış merdiveni mevcuttur (Şekil 5. 37).

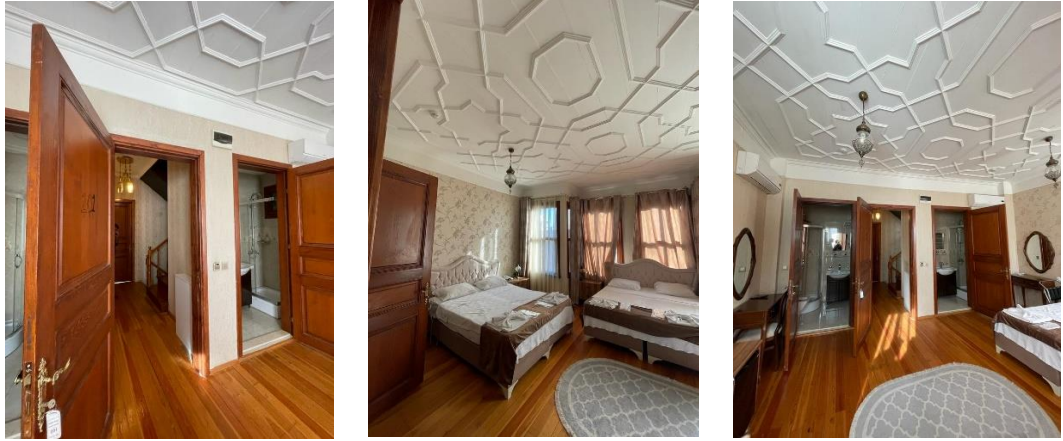
Şekil 5.37. Bodrum kat, kahvaltı salonu (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Zemin kata, restitüsyona uygun şekilde dört basamak ile girilmektedir. Giriş holüne; özgün çift kanatlı, ahşap giriş kapısından sonra geçiş sağlanmaktadır. Restitüsyona uyumlu şekilde çözümlenmiştir ve ön cepheye bakan odanın boyutları da korunmuştur (Şekil 5.38). Arka cepheye bakan odaya banyo eklenmiştir. Arka bahçeye geçişi sağlayan kapı, cephe bütünlüğünün korunması için sola kaydırılmış ve kullanıma kapatılmıştır. Orta holde düşey sirkülasyonu sağlayan özgün, ahşap merdiven ile bir banyo bulunmaktadır. Restitüsyondaki wc büyütülüp banyo olarak projeye geçirilmiştir. Banyo ve giriş holü haricinde bütün mekânların döşemeleri ahşap kaplamadır. Bu kattaki bütün tavanlar, restitüsyona bağlı kalınıp, pasalı ahşap kaplama olarak plana geçirilmiştir. Bölücü duvarları ise özgün bağdadi duvar özelliğini taşımaktadır.

Şekil 5.38. Zemin kat, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Birinci katta, orta aksta yer alan hol ile özgün ahşap merdiven bulunmaktadır. Ön ve arka cepheye bakan birer oda ve her birinin içerisinde sonradan eklenen banyo bulunmaktadır. Bu katta, restitüsyondaki wc büyütülerek, banyo oluşturulmuştur. Odalardaki döşemeler ve tavan ahşap kaplamadır. Bölücü olan duvarlar, bağdadi duvarlardır (Şekil 5.39).

Şekil 5.39. Birinci kat (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

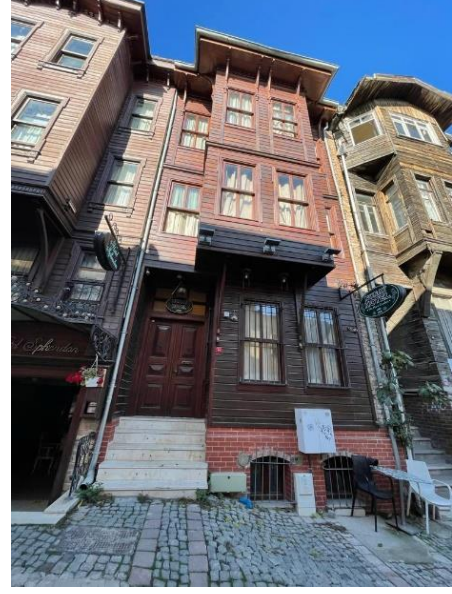
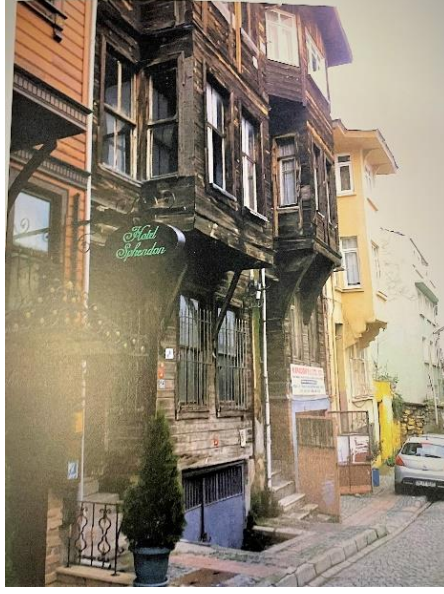
İkinci kat da birinci katın boyutlarına ve plan tipine sahiptir. Tavanlar pasalı ahşap kaplama ve döşemeler de ahşap kaplamadır (Şekil 5.40).

Şekil 5.40. İkinci kat (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Ön cephe, restitüsyon göz önünde tutularak projeye aktarılmıştır. Zemin katın döşemesi ve yangın duvarının yüksekliğine kadar tuğla kaplamadır. Rölövede bodrum katta ön cepheden girişi sağlayan demir kapı kaldırılarak restitüsyonda

belirtildiği gibi pencere açılmıştır (Şekil 5.41). Arka cephe mevcut durumundan tamamen değiştirilerek, restitüsyon raporu göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir (Şekil 5.42). Ön ve arka cephede de inşa edildiği dönemin özellik ve ölçülerini barındıran giyotin pencereler, pervaz, korkuluklar ve cephe elemanları restitüsyonda önerildiği şekilde projelendirilmiştir.

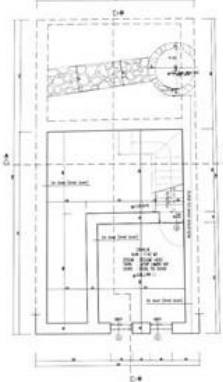
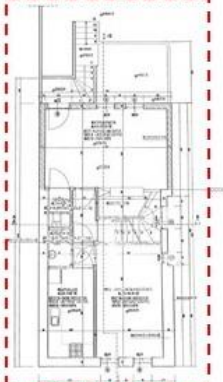
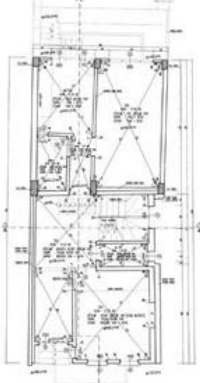
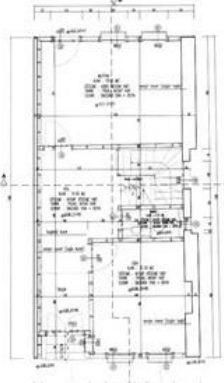
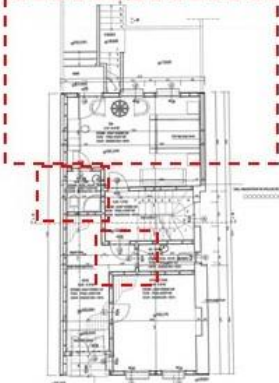
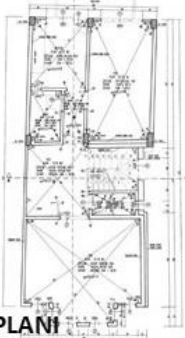
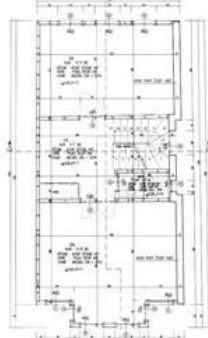
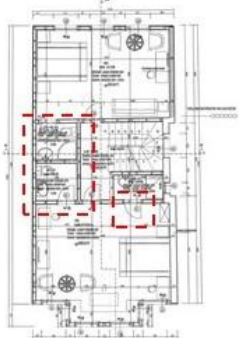
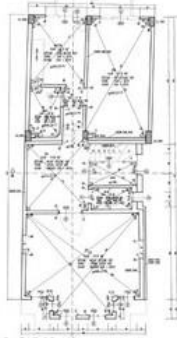
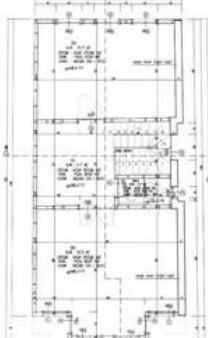
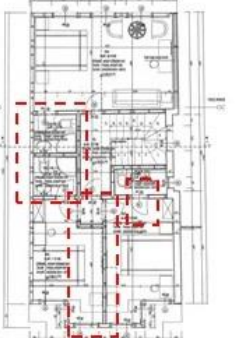

Şekil 5.41. Ön cephe, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.42. Arka cephe, İşlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Çizelge 5.1. 92 ada, 28 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

RÖLÖVE	RESTİTÜSYON	RESTORASYON
 BODRUM KAT PLANI		
 ZEMİN KAT PLANI		
 1. KAT PLANI		
 2. KAT PLANI		

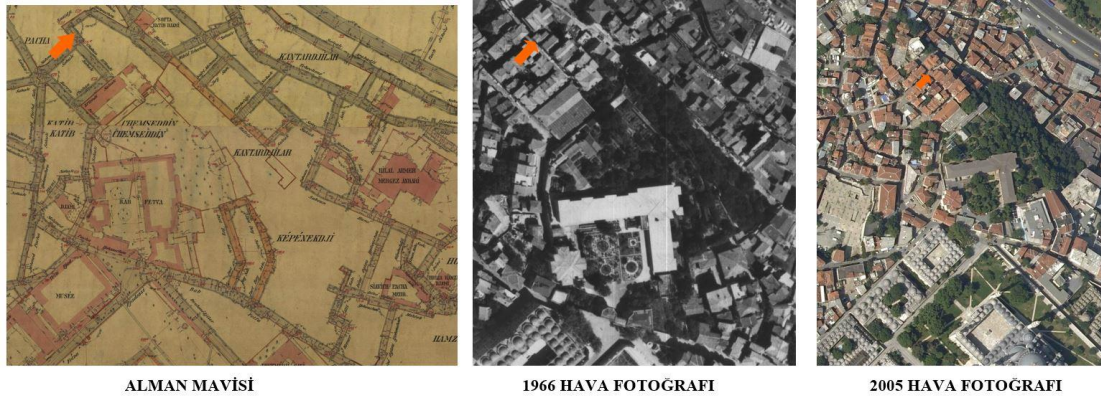
5.4.2.4. Yapının değerlendirme sonuçları

Mevcut yapının; ahşap olarak kalan ön cephesinin korunarak, önerilen projeye uygun olarak onarımı ve restorasyonu yapılmıştır. Sonradan betonarme olarak yapılan arka kısım ise yıkılarak özgün malzeme ile rekonstrüksiyon projesi uygulanmıştır. Uygulanan rekonstrüksiyon projesinde bodrum katın tamamı, diğer katların sağ bitişik duvarı (yangın duvarı), kâgir ve kalan tüm duvarlar, taban ve tavan ahşap imal edilmiştir. Bu projede; yapının yeni işlevine uyum sağlaması için, plan tipolojisinin değiştirilerek; ıslak hacim, kahvaltılık salonu vb. yeni mekânlar eklenmiş olup, birçok değişikliklere maruz kalmıştır.

Nuray Hotel; Suriçi bölgesinde bulunan, yeniden işlevlendirilerek otele dönüştürülen tarihi ve ahşap bir yapıdır. Büyük bir bölümü yıkılarak, koruma yöntemlerinden olan rekonstrüksiyon (yeniden yapma) tekniğiyle korunması uygun görülmüştür. Bu sebepten dolayı plan kurgusunun ve şemasının değişebildiği görülmüştür. Yapıya ilave edilen ıslak hacimler ve bölücü duvarlar, yapıda uygulanan fiziksel değişimleri açıklar. Mekânsal değişimlere baktığımızdaysa, yeni işlevin ihtiyacını sağlamak amacıyla yapılmış olan mekânlar ve mevcut olan mekân boyutlarındaki değişimler, yapının özgün dokusunu kaybetmesine sebep olmuştur.

5.4.3. Hayriye Hanım Konağı

5.4.2.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi

Şekil 5.43. Hayriye Hanım Konağı, konumu (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Şekil 5.44. Ayrancı Sokak silüeti (H.E Mimarlık Arşivi)

Hayriye Hanım Konağı; 1850 yılında Sultan Abdülmecit döneminde İtalya ve Fransa'dan getirilen ustalarca 5 yıl gibi bir süre içinde inşa edilmiş olup saraya yakınlığıyla bilinen Osmanlı entelektüellerinden Hayriye Hanım'a verilmiştir. Konakta dönemin ünlü kadın şairleri, yabancı konukları misafir edilmiş, yüzyılın ve Osmanlı aydınlanmasının saygın kişileri ağırlanmıştır. Ailenin büyük bir bölümü Sultan Abdülhamit döneminde Fransa'ya göçüp Jön Türklere katılınca konağın saltanatlı dönemleri son bulmuş, konak yalnızlığa terk edilmiştir. İstanbul'un en nadide ahşap konaklarından biri olan harap haldeki Hayriye Hanım Konağı, 1996 yılında Fazıl Bilginoğlu ve ailesi tarafından Hayriye Hanım'ın 22 varisinden satın alınıp restore edilmiştir. 2012 yılında 210 odalı butik otele dönüştürülmüştür (Hürriyet Haber, 2001).

İstanbul ili, Eminönü ilçesi, Demirtaş Mahallesinde bulunan Hayriye Hanım Konağı, 96 pafta, 494 ada, 28 ve 29 parselden oluşmaktadır. Güneybatı, kuzeybatı ve kuzeydoğu yönlerine bakan üç cephesi vardır. Binaya Ayrancı Sokak'tan girilmektedir (Şekil 5.43). Tarihi yarımada'nın Süleymaniye semtinde, Mimar Sinan'ın eşsiz eserinin ön kısmında yer alan Hayriye Hanım Konağı, büyüleyici Haliç ve Boğaz manzarasıyla konuklarına eşsiz bir İstanbul manzarası sunar (Hürriyet Haber, 2001).

Konak Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 09.04.1977 tarih ve 9776 sayılı kararında '492 ada 28,29 parsellerdeki taşınmazların koruma gruplarının II olarak belirlenmesine karar verildiği belirtilmiştir. Bu yapı şahıs

mülkiyetinde olup, Kentsel ve Tarihi Sit Alanı ile 1. Koruma Bölgesinde yer almaktadır (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015).

Kültürel kimliğin yok olmasını önlemek ve yapıyı yeniden işlevlendirilerek yaşamına devam etmesini sağlamak amacıyla işlev değişikliğine uğrayan Hayriye Hanım Konağı, şehrin silüetini bozmadan kültürel izleri devam ettirmektedir. Fakat Hayriye Hanım Konağı için yapılan yeniden işlevlendirme işlemi eski tarihi yapının korunmasını amaçlasa dahi yapı konak olmaktan çıkıp otel konseptine döndüğü için mahalle kültürünün bozulmasına, ticarethaneye dönüşmesine neden olmuştur. Bu da yapının çevresiyle olan kültürel izlerini ve komşu ilişkilerini yok etmiştir (Şekil 5.44).

Süleymaniye bölgesinde bulunan tarihi konak çalışmanın amacına bağlı olarak işlevini sürdüremeyen ve terk edilmiş yapıların yeniden işlevlendirilmelerini değerlendirmek üzere ele alınmıştır. Bölge içerisinde artan turist nüfusu doğrultusunda oluşan ihtiyaçları karşılamak amacıyla, konaktan butik otel işlevine dönüştürülen Hayriye Hanım Konağı Butik Otel yapısının gözlem ve araştırması yapılmıştır. Konağın tarihi dokusunun korunması ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiş, yapının işlev öncesi ve sonrası durumunu gösteren fotoğraf ve çizimler üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Tarihi yapılar, oluştukları ve yaşadıkları çevreleri ile ilişki içindedir. Bu nedenle özgün kullanımı ve yeni kullanımı için gerekli müdahalelerde, çevreyle olan ilişkisinin düşünülmeden yapı bazlı çözüm üretilmesi, önerilen kullanımın yapı açısından çevresi bağlamında yabancılaşmasına neden olacaktır. Bu sebeple yapıya verilecek olan işlevin, yapının bulunduğu kentsel çevrenin hangi temel işlevleri üstlendiği göz önünde bulundurularak karar verilmelidir. Yapının konumu, çevresiyle ve çevresinde yaşayan insanlarla arasındaki ilişkileri ve bunların tamamının yeni işlev ile uyumluluğu, yapıya uygun işlev seçimini etkileyen faktörlerdir. Bu kapsamda otele dönüştürülmüş tarihi bir yapıyı incelerken; tarihçesi, hangi işlevlere sahip olduğu ve bu işlevlerin restorasyon amaçları incelenmelidir. İkinci aşamada strüktürel ve fonksiyonel değişikliklere yönelik restorasyon çalışmaları incelenmelidir. Daha sonrasında yapılan bu

Çalışmaların, yapının çevresel ve bölgesel uyumluluğu kontrol edilmelidir. Bir diğer önemli konu ise bir yapının otele dönüştürülmesi sürecinde taşıyıcı sistem, yatay ve dikey sirkülasyonun uygunluğu değerlendirilmelidir. Yapının bütünlüğünü korumak için bu aşamalarda kullanılan yapım yöntemlerinin ve yapı malzemelerinin doğru seçilmesi çok önemlidir. Bu çalışmada da yukarıda belirtilen aşamalar dikkate alınarak yapının işlev öncesi ve işlev sonrası durumu irdelenmiştir.

5.4.3.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi

Hayriye Hanım Konağı, 28 ve 29 parsel olmak üzere iki parselden oluşmaktadır. İlk olarak 494 ada, 28 parsel üzerinden rölöve ve restitüsyon proje raporları incelenerek restorasyon sonrası karşılaştırmaları yapılmıştır.

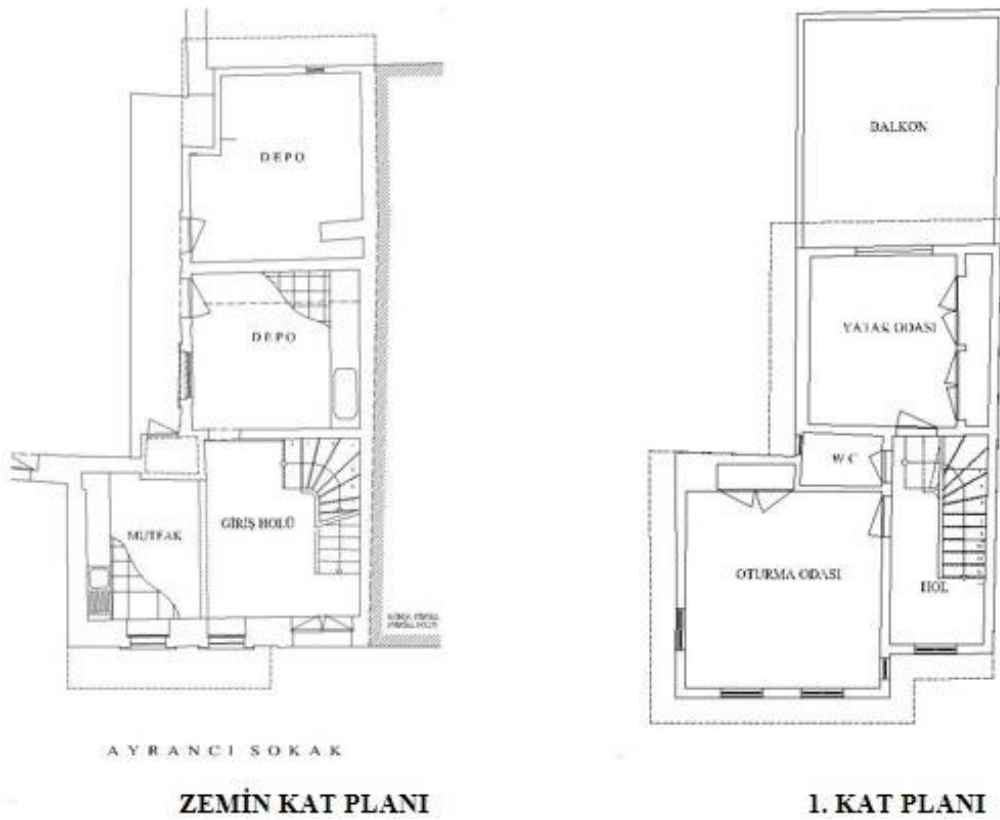
28 parsel rölöve raporuna göre; İstanbul ili, Eminönü ilçesi, Demirtaş mahallesi, 96 pafta, 494 ada, 28 parselde bulunan ahşap bina, zemin ve bir normal kattan oluşmaktadır. Güneybatı, kuzeybatı ve kuzeydoğu yönlerine bakan  cephesi bulunmaktadır. Binaya Ayrancı Sokak'tan girilmektedir (şekil 5.45).

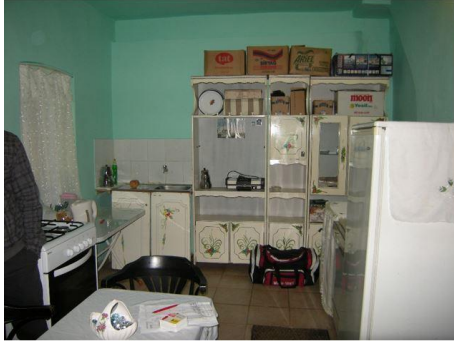
şekil 5.45. 494 ada, 28 parsel imar planı (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Zemin kat döşemesi yol kotunun altında olup, zemin kata yol hizasından bir basamakla inilerek ulaşılmaktadır. Zemin katta; giriş holü, mutfak, giriş holünden diğer katlara çıkışın sağlandığı ahşap merdiven ve girişi kuzeybatı cephesinde olan bir oda ve bir depo bulunmaktadır (Şekil 5.46). Zemin katın güneybatı cephesinden ulaşılan giriş holü ve mutfak bölümleriyle kuzeybatı cephesinden ulaşılan oda ve depo bölümleri arasında kot farkı bulunmaktadır (Şekil 5.47).

Birinci kat bir hol ve bu holden ulaşılan güneybatı ve kuzeybatıdan cephe alan, oturma odası olarak kullanılan bir oda, bir wc ve kuzeydoğu cephesinde terasa açılan bir odadan oluşmaktadır. Bu kattaki hol ve iki odanın döşemesi ahşap kaplama olup, wc ve terasın döşeme kaplaması seramiktir. Çeşitli muhdes kısımlardan dolayı binanın plan şemasında bozulmalar görülmektedir (Şekil 5.48).

Şekil 5.46. 494 ada, 28 parsel işlev değişikliği öncesi planları (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Şekil 5.47. 494 ada, 28 parsel işlev değişikliği öncesi (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Şekil 5.48. 494 ada, 28 parsel işlev değişikliği öncesi salon (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Şekil 5.49. 494 ada 28 parsel işlev değişikliği öncesi (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Güneybatı cephesi zemin katta, tuğla silmeye kadar sıvalıdır. Mutfaktan bu cepheye açılan iki ahşap pencerenin denizlik ve söveleri tuğladır. Ahşap ve tuğla silmelerle cepheye hareket kazandırılmıştır. Birinci katta cephe ahşap kaplamadır. Bu cephede bir cumba yer almaktadır. Cumbada demir parmaklıklı giyotin pencereler bulunmaktadır (Şekil 5.50).

Binanın kuzeybatı cephesinin bir kısmı Ayrancı Sokak'ta olup, bir kısmı aynı adanın 29 ve 30 parsellerine de ulaşımı sağlayan avlu içinde kalmaktadır. Bu cephede avludan girişi olan oda ve depoya ulaşımı sağlayan iki ahşap kapı vardır.

Kuzeydoğu cephesinin zemin kat hizası sıvalıdır. Birinci katta ise ahşap kaplama mevcut olup, odadan terasa açılan ahşap kapı bulunmaktadır. Odadan terasa üç basamakla inilmektedir (Şekil 5.51).

Binanın üç cephesinde kesintisiz devam eden ahşap alın tahtası bulunur. Çatı örtüsü Marsilya kiremit kaplamadır. Bina, iki tuğla bacaya sahiptir (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015).

Şekil 5.50. 494 ada 28 parsel güneybatı cephesi, 2008 (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Şekil 5.51. 494 ada 28 parsel kuzeydoğu cephesi, 2008 (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

28 parsel restitüsyon raporuna göre; restitüsyon projesi hazırlanırken rölöve plan şeması, eski kadastral pafta, eski hava fotoğrafı ve eski fotoğraflar dikkate alınmıştır.

Günümüzde de konut olarak kullanılan ahşap binanın özgün plan şeması bozulmadan korumakla beraber sonradan eklenen muhdes kısımlar restitüsyon projesinde ayıklanmıştır. Zemin katta bulunan ve günümüzde 29-30 parseldeki binalarla ortak kullanılan avludan ulaşılan depo ile birinci katta arka cepheye bakan odadan ulaşılan teras kısmı kaldırılmıştır. Binanın kapı ve pencere doğramaları özgün halini yitirmiştir. Sonradan değiştirilerek özgün halini kaybetmiş doğramalar, restitüsyon projesinde özgün haline getirilmiştir. Binanın cephe kaplamaları eski fotoğraflar dikkate alınarak düzeltilmiştir.

Zemin katta sofa, mutfak, sofadan birinci kata çıkışın sağlandığı ahşap merdiven ve 29-30 parseldeki binalarla ortak kullanılan avludan sekiz basamakla da ulaşılan bir oda ve bir depo bulunmaktadır.

Birinci kat sofa ve bu sofadan ulaşılan güneybatı ve kuzeybatıdan cephe alan bir oda, wc ve kuzeydoğu cephesine bakan bir odadan oluşmaktadır. Bu kattaki sofa

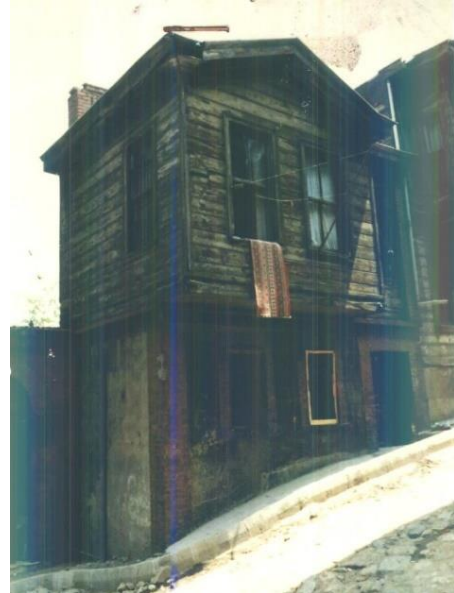
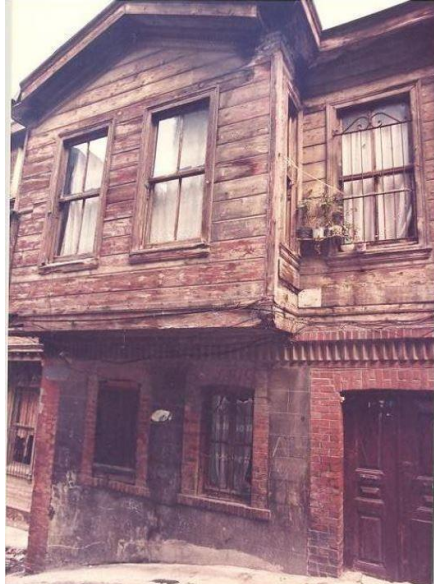
ve iki odanın döşemesi ahşap kaplama olup, wcnin döşeme kaplaması karo mozaiktir.

Güneybatı cephesi zemin katta, tuğla silmeye kadar sıvalıdır. Mutfaktan bu cepheye açılan iki ahşap pencerenin denizlik ve söveleri tuğladır. Ahşap ve tuğla silmelerle cepheye hareket kazandırılmıştır. Birinci katta cephe ahşap kaplamadır. Bu cephede bir cumba yer almaktadır (Şekil 5.52).

Kuzeybatı cephesinin bir kısmı Ayrancı Sokak'ta olup, bir kısmı aynı adanın 29 ve 30 parsellerine de ulaşımı sağlayan avlu içinde kalmaktadır. Bu cephede avludan girişi olan odaya ait iki demir parmaklıklı giyotin pencere bulunmaktadır.

Kuzey doğu cephesinin zemin kat hizası sıvalıdır. Birinci kat ise ahşap kaplamadır.

Binanın üç cephesinde kesintisiz devam eden ahşap alın tahtası bulunur. Çatı örtüsü Alaturka kiremit kaplamadır. Bina tuğla bacaya sahiptir.

Şekil 5.52. 494 ada, 28 parsel güneybatı cephesi, 1997 (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

29 parsel rölöve raporuna göre; İstanbul ili, Eminönü ilçesi, Demirtaş Mahallesi, 96 pafta, 494 ada, 29 parselde bulunan bina üç katlıdır (Şekil 5.53). Yapı, Ayrancı Sokağı ve Hayriye Hanım Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunmaktadır. Kâgir bodrum kat üzerine ahşap konstrüksiyon olarak inşa edilmiş olan yapı, yakın dönemde geçirdiği tadilat nedeniyle iyi durumdadır. Tadilat sonrası yapı konut dışında bir işlevle kullanıldığından küçük müdahaleler görmüştür.

Yapıya Ayrancı Sokağı'ndan üç basamakla çıkılan bir sahanlıktan ve yine aynı sokak üzerindeki avlu kapısından ulaşılmaktadır. Sahanlıktan bir taşlığa girilmekte ve buradan bir basamakla sofaya ulaşılmaktadır. Yapının ana merdivenine de bu sofadan ulaşılmaktadır.

Şekil 5.53. 494 ada 29 parsel, imar planı (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Zemin katta taşlık, bu taşlığa açılan iki oda, taşlıktan ulaşılan iki mekanlı bir sofa ve bu mekâna üç kapı ile açılan büyük bir salon ile bir wc bulunmaktadır. Bu büyük salondan avluya açılan camlı bir kapı bulunmaktadır. Ayrıca yapıya ikinci giriş de avludandır. Ana merdiven ile yapının bodrum katına ve üst katlarına ulaşılmaktadır. Bodrum katta merdivenin ulaştığı bir sofa, buradan ulaşılan üç oda ve wc bulunmaktadır. Bodrum kattaki odalardan biri bir sahanlık ve on basamak ile avluya açılmaktadır.

Yapının birinci katında merdiven ile hole holden de geniş bir sofaya ulaşılmaktadır. Bu katta iki oda ve wc, merdiven holüne açılmaktadır. Büyük sofadan da dört odaya ulaşılmaktadır.

Yapının ikinci katında da merdiven sofaya ulaşmakta, bu kattaki dört oda ve wc sofaya açılmaktadır. Ayrıca sofadan ve odalardan birinden çatı arasına açılan kapaklar bulunmaktadır (Şekil 5.54).

Yapının dış cephesi zemin kattan itibaren ahşap kaplamadır. Bodrum duvarları ise sıvalıdır. Yapının pencereleri giyotindir. Profilli pervazları ve denizlik altında süslemeleri mevcuttur. Ayrıca yapının profilli bir kat silmesi ve birinci katta geniş saçakları bulunmaktadır. Oldukça özgün detaylara sahip olan yapıda, saçak altında büyük furuşlar ve giriş cephesinde özgün eliböğründeler bulunmaktadır.

Şekil 5.54. 494 ada, 29 parsel rölöve planları (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

29 parsel restitüsyon raporuna göre; yapının zemin katındaki taşlık ve iki yanında bulunan odalardaki muhdes zemin kaplamaları kaldırılmıştır. Plan şemasındaki baca yerine bakılarak yapının mutfağının taşlığa açılan odalardan biri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yapının avludaki girişinden ulaşılan sofada bulunan muhdes bölücüler kaldırılmıştır. Buradaki küçük mekânın da konumu ve boyutu nedeniyle wc olduğu düşünülmektedir. Zemin katta deniz cephesine bakan büyük salondaki geçişlerin, dönem yapılarında bulunmadığı dikkate alınarak bu geçişlerin çift kanatlı kapılar olduğu düşünülmektedir.

Yapının birinci katındaki sofada bulunan muhdes ayna ve küpeşteler kaldırılmıştır.

Yapının ikinci katında bulunan tüm odaların sofaya kapılarla açıldığı düşünülmektedir. Bu nedenle bir odaya çift kanatlı kapı eklenmiştir.

Yapının eski fotoğraflarına bakılarak yapının ahşap dış cephe kaplamalarının özgün boyutunun; giyotin pencere, pervaz ve profillerinin, cephe süslemelerinin, furuş ve eliböğründelerin özgün detayları ile korunduğu görülmektedir (Şekil 5.55).

Şekil 5.55. 494 ada 29 parsel, eski fotoğraf (H.E Mimarlık Arşivi)

5.4.3.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi

BAHÇE KAPISI:

Bahçe Kapısı, Şekil 5.56’de görüldüğü üzere bahçe kapısı üzerindeki süslemeler onaylı restorasyon projesine uygun olmasına rağmen, kapı kanadında kullanılan malzeme farklıdır.

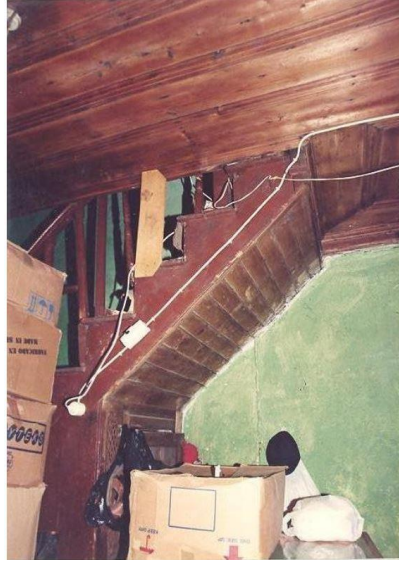
Şekil 5.56. İşlev değişikliği sonrası bahçe kapısı (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

28 PARSEL İÇ MEKANLAR

Zemin Kat:

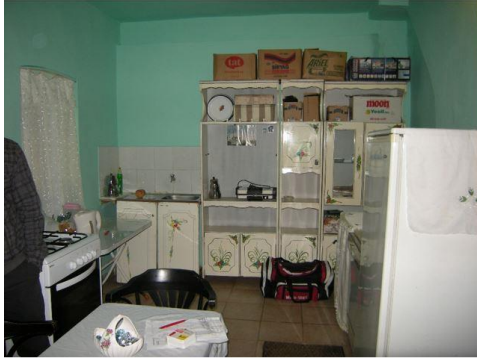
Z01 HOL: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Z01’deki döşeme kaplaması projedekinin aksine mermer olarak yapılmıştır. Tavan süslemeleri, projedeki tavan planlarına uygun olarak applike edilmiştir.

Giriş holündeki merdiven restorasyon projesine uygun değildir ancak proje müellifinin 24.07.2017 tarihli yazısı ve elindeki kat planlarında “Giriş holünde yer alan ve üst kata çıkan ahşap merdivenin mevcut haliyle korunmasının, binanın kültür varlığını etkilemeyeceği, aksine özgün merdivenin korunacağı için olumlu olacağı” görüşünde oldukları belirtilmiştir (Şekil 5.57).

Şekil 5.57. 28 parsel, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Z02 WC-DUŞ (Islak Mekân): Eskiden mutfakın yer aldığı alan, işlev değişikliği sonrasında wc ye dönüştürülmüştür bu da yapının özgün şemasını bozmaktadır. Döşeme ve duvar seramik kaplama, tavan ahşap olarak kaplanmıştır. Ancak mekânda bulunan vitrifiye elemanlar projesine uygun olarak yerleştirilmemiştir (Şekil 5.58).

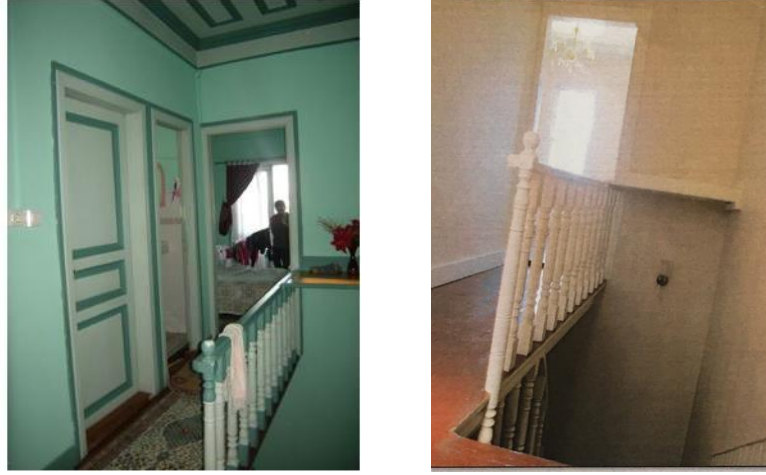

Şekil 5.58. 28 parsel, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Z03 ODA: Döşeme ve tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Tavan süslemeleri, projedeki tavan planlarına uygun olarak applike edilmiştir.

1.Normal Kat:

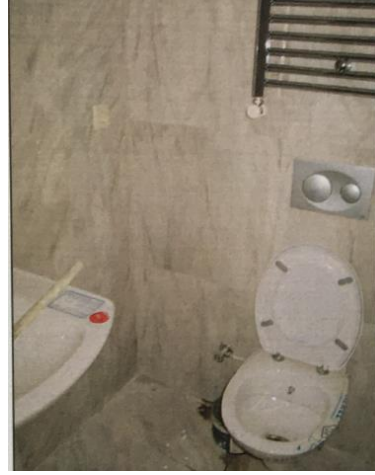
101 HOL: Döşeme ve tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Tavan süslemeleri, projedeki tavan planlarına uygun olarak applike edilmiştir (Şekil 5.59).

Şekil 5.59. 28 parsel, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

102 ODA: Döşeme ve tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Tavan süslemeleri, projedeki tavan planlarına uygun olarak applike edilmiştir

103 WC-DUŞ (Islak Mekân): Eskiden salon olarak kullanılan bu bölüm, işlev değişikliği sonrasında yatak odasına dönüştürülerek içerisine sonradan ilave edilen wc, yapının özgün plan şemasını bozmaktadır. Döşeme tavan ve duvar kaplamaları onaylı restorasyon projesine uygun olarak uygulanmıştır. Döşeme ve duvarda seramik kaplama, tavanda sıva olarak uygulanmıştır. Ancak mekânda bulunan vitrifiye elemanları projesine uygun olarak yerleştirilmemiş, sonradan ilave edildiği için, tavan düşük yapılmıştır (Şekil 5.60).

Şekil 5.60. 28 parsel, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

104 WC-DUŞ (Islak Hacim): Döşeme, tavan ve duvar kaplamaları onaylı restorasyon projesine uygun olarak uygulanmıştır. Döşeme ve duvarda seramik kaplama, tavanda sıva olarak uygulanmıştır. Ancak mekânda bulunan vitrifiye elemanlar, projesine uygun olarak yerleştirilmemiş, ayrıca bu katta duş-wc sonradan ilave edilmiş olup, tavan düşük yapılmıştır. 103 mekânında da olduğu gibi aynı işlemler bu odada da görülmektedir.

105 ODA: Döşeme ve tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Tavan süslemeleri, projedeki tavan planlarına uygun olarak applike edilmiştir. Dolap yerleri hazırlanmış, onaylı projesindeki gibi yapılmıştır.

Rölöve projesindeki mevcut banyo, onaylı restorasyon projesi kapsamında büyütülmüş, oda 102 numaralı mahalın içinde çözülerek eski planından farklı bir plan oluşturulmuştur.

CEPHE ve KESİT:

Yapının kuzeydoğu cephesinde bulunan teras, restorasyonda kaldırılmıştır. İmalat ve tadilatlar, daha ziyade malzeme (cephe kaplamalarının) değiştirilmesi şeklinde olduğundan, alan büyümesi veya alan küçülmesi, döşeme kotlarının arttırılması veya eksiltilmesi şeklinde bazı müdahalede bulunulmuştur ve onaylı restorasyon projesi baz alınarak yapılmış olduğundan, kontur gabaride, onaylı

projeye aykırı olarak yapılan herhangi bir müdahale yoktur. Binanın çatısı ve onaylı projesinde bulunan baca yerinde yapılmıştır (Şekil 5.61).

Şekil 5.61. 28 parsel, işlev değişikliği sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

29 PARSEL İÇ MEKANLAR:

Bodrum Kat;

B01 HOL: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır.

B02 TEKNİK ALAN ve DEPO: Kullanılan malzeme açısından onaylı restorasyon projesine uygun olarak yapılmasına rağmen projede bulunan bu mahaller, B01 numaralı hole dahil edilmiştir. Ayırıcı herhangi bir duvar gözlemlenmemiştir.

B03 TEKNİK ALAN ve DEPO: Tavanlar ve duvarlar sıva, döşeme seramik olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır.

B04-B05 TUVALETLER ve DEPO: Bu mahalde; onaylı restorasyon projesinde bulunan ıslak mekanlar yerinde yapılmamış, onaylı rölöve projesinde olduğu gibi bırakılmıştır. Onaylı rölöve projesinde bulunan ve B08 ile B04 mekanlarını birbirine bağlayan duvardaki geçiş olduğu gibi bırakılmıştır.

B06 DEPO: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır.

Zemin Kat:

Z01 GİRİŞ HOLÜ: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Giriş kapısı korunmuştur.

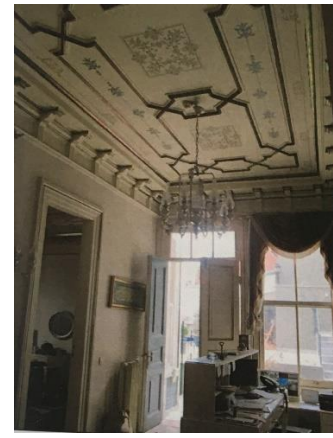
Z02 ODA- Z03 BANYO: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşeme, ahşap kaplama üzeri halı olmak üzere onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri, mevcut odaların tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri onaylı restorasyon projesinden farklıdır.

Z04 ODA- Z05 BANYO: Tavan ve döşeme ahşap kaplama olarak korunmuştur. Banyolar, odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri, mevcut odaların tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki ki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri Onaylı Restorasyon Projesinden farklıdır. Banyo kapısı, rölöve projesindeki gibi korunmuştur.

Z06 LOBY ve BEKLEME SALONU: Ahşap merdiven, onaylı restorasyon projesine uygun olarak korunmuştur (Şekil 5.62). Projede; Z03 Banyo mekanına eklenmiş olan banyo, Z02 oda mekanına açılmayarak lobiye açılmış, eski tarihi elemanlar korunmuştur. Binanın avluya çıkış yapan kapısının bulunduğu hol, otelin girişi (resepsiyon) olarak tasarlanmıştır (Şekil 5.63). Girişte sağdaki kapı, rölöve projesinde mevcut olduğu için korunmuş ancak aynı kapı, onaylı restorasyon projesinde bulunmamaktadır. Lobide bulunan ara bölme duvar ve kapı geçişi, onaylı restorasyon projesinde bulunmamaktadır ancak rölöve projesinde olduğu için mevcut durum korunmuştur.

Şekil 5.62. 29 parsel, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Şekil 5.63. 29 parsel, işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

Z07 ODA- Z08 BANYO: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşeme, ahşap kaplama üzeri halı olmak üzere onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Banyolar, odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri, mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri onaylı restorasyon projesinden farklıdır. Onaylı restorasyon projesinde bulunan geçiş uygulamada yapılmamıştır. Rölöve projesindeki hali gibi korunmuştur. Oda içerisinde bulunan ve sonradan eklenen banyonun kapısının yeri değiştirilmiştir.

Z09 ODA- Z010 BANYO: Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalarda ki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda

bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri onaylı restorasyon projesinden farklıdır. Onaylı restorasyon projesinde bulunan geçiş uygulamada yapılmamıştır. Rölöve projesindeki hali gibi korunmuştur.

Z11 ODA- Z012 BANYO: İşlev değişikliği sonrasında yatak odasına dönüştürülerek içerisine sonradan ilave edilen banyo, yapının özgün plan şemasını bozmaktadır.

Normal Kat:

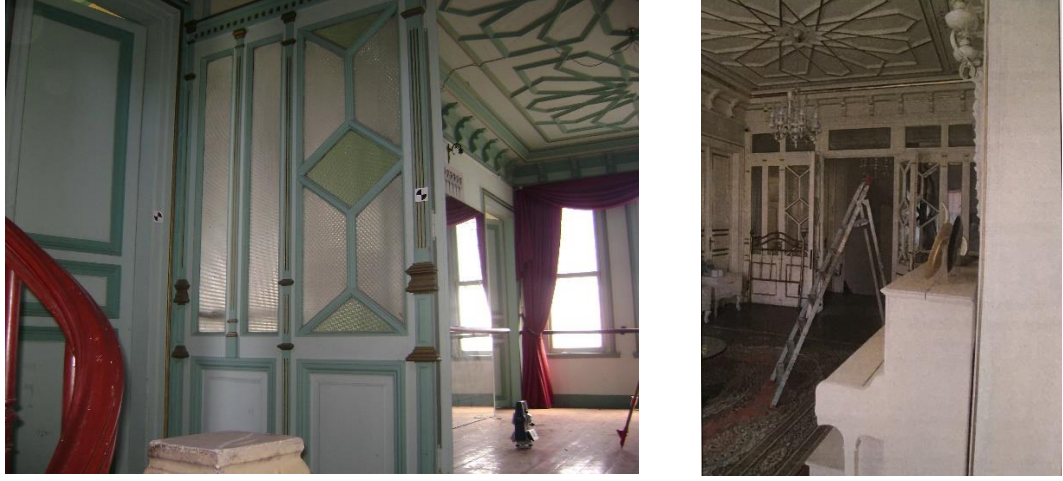
101 MERDİVEN HOLÜ: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşemeler ahşap kaplama olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Ahşap merdiven korunmuştur.

102 ODA- 103 BANYO-104 ODA: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşeme ahşap kaplama üzeri halı olmak üzere onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Banyo projesinden ayrı olarak, oda içerisine doğru büyütülmüştür. Banyonun tavan yüksekliği mevcut oda yüksekliğinden düşük olduğu için odanın tavan kaplamalarına bir zarar vermemiştir. 104 poz numaralı odada bulunan ve hole açılan kapı, yerinde yapılmamış ve duvar olarak örülmüştür. Banyo da rölövedeki gibi kör kapı korunmuştur.

105 ODA- 113 BANYO: Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan bazı banyoların oturumu ve ölçüleri onaylı restorasyon projesinden farklıdır. Oda içerisinde bulunan ve sonradan eklenen banyonun kapısının yeri değiştirilmiştir.

106 HOL: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşemeler ahşap kaplama olarak, onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır.

Hol ile merdiven holünü bağlayan ahşap giriş kapısı ve doğramalar orijinaline uygun olarak korunmuştur (Şekil 5.64).

Şekil 5.64. 29 parsel, 106 hol işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

107 ODA- 108 BANYO: Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Oda içerisinde bulunan ve sonradan eklenen banyonun kapısının yeri değiştirilmiştir.

109 ODA- 110 BANYO: Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Oda içerisinde bulunan ve sonradan eklenen banyonun kapısının yeri değiştirilmiştir.

111 ODA- 112 BANYO: Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalarda ki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Oda içerisinde bulunan ve sonradan eklenen banyonun kapısının yeri değiştirilmiştir.

2.Normal Kat:

201 HOL: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşemeler ahşap kaplama olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Ahşap merdiven korunmuştur (Şekil 5.65).

Şekil 5.65. 29 parsel, 201 hol işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

202 ODA- 203 BANYO- 204 ODA: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşeme ahşap kaplama üzeri halı olarak onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Banyo, projesinden ayrı olarak, oda içerisine doğru büyütülmüştür. Banyonun tavan yüksekliği mevcut oda yüksekliğinden düşük olduğu için odanın tavan kaplamalarına bir zarar vermemiştir. 104 poz numaralı odada bulunan ve hole açılan kapı yerinde yapılmamış, duvar olarak örülmüştür (Şekil 5.66).

Şekil 5.66. 29 parsel, 202 oda işlev değişikliği sonrası (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

205 ODA- 212 BANYO: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşeme ahşap kaplama üzeri halı olmak üzere onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri, onaylı restorasyon projesinden farklıdır.

209 ODA- 211 BANYO: Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri onaylı restorasyon projesinden farklıdır. Bu odada bulunan "çatı arası depo" isimli mahalle girişi sağlayan kapı, yatak başının arkasında olduğu gibi korunmuştur.

205 ODA- 212 BANYO: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşeme ahşap kaplama üzeri halı olmak üzere onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri onaylı restorasyon projesinden farklıdır.

206 ODA- 207 BANYO: Tavanlar ahşap kaplama, duvarlar sıva ve döşeme ahşap kaplama üzeri halı olmak üzere onaylı restorasyon projesine uygun malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Banyolar odalara sonradan eklenmiştir. Eklenen banyoların tavan yükseklikleri mevcut oda tavan yüksekliğinden düşük olduğu için odalardaki mevcut tavan dokusu bozulmadan korunmuştur. Odalarda bulunan banyoların oturumu ve ölçüleri onaylı restorasyon projesinden farklıdır.

CEPHE ve KESİT:

İmalat ve tadilatlar dahilinde alan büyümesi veya alan küçülmesi, döşeme kotlarının arttırılması veya eksilmesi şeklinde herhangi bir müdahalede bulunulmamış ve onaylı restorasyon projesi baz alınarak yapılmış olduğundan, kontur gabaride onaylı projeye aykırı olarak yapılan herhangi bir müdahale yoktur. Binanın çatısı ve onaylı restorasyon projesinde bulunan baca yerinde yapılmıştır (Şekil 5.67).

Şekil 5.67. 29 parsel, işlev değişikliği sonrası cephe görünümü (İstanbul Yenileme Alanı K.T.V.K.K, Arşivi, 2015)

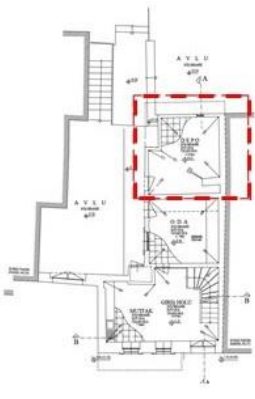
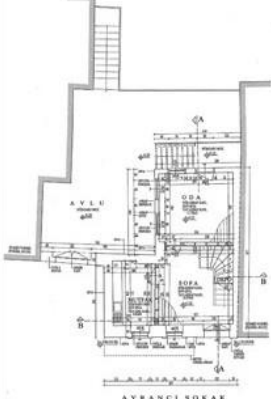
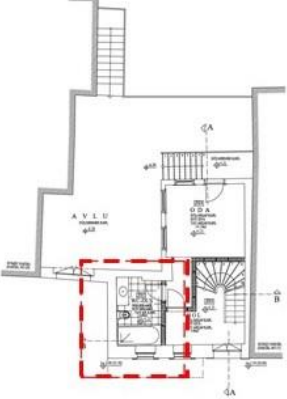
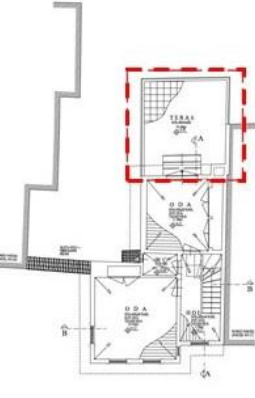
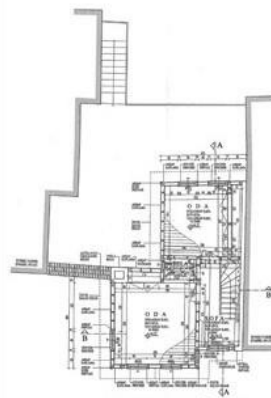
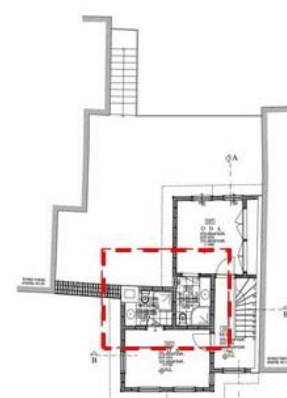
5.4.3.4. Yapının değerlendirme sonuçları

Özgün işlevi konak olan yapıya yeni işlev verilerek otele dönüştürülmüştür. Hayriye Hanım Konağı'nın çevresi incelendiğinde mahallede en fazla görülen işlevin mesken olduğu görülmüştür ve turistlerin rahatlıkla ulaşabilecekleri bir konumda olmadığı tespit edilmiştir. Yeni işlevin yapıya ve çevresine uyumsuzluğu söz konusudur. Tarihi yapının restorasyon öncesi ve sonrası işlevi incelenerek plan şemasındaki farklılıklar üzerinden çizelge oluşturulmuştur (Çizelge 5.2 ve Çizelge 5.3).

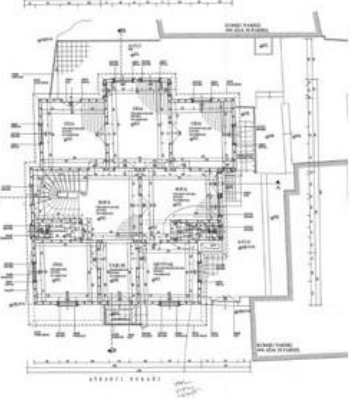
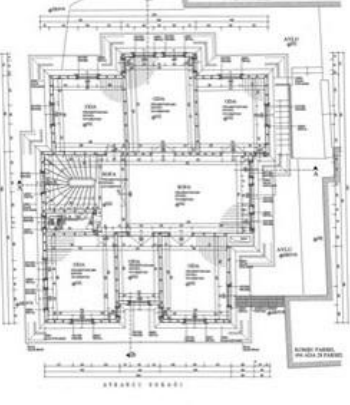
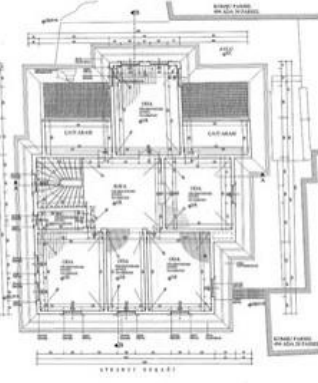
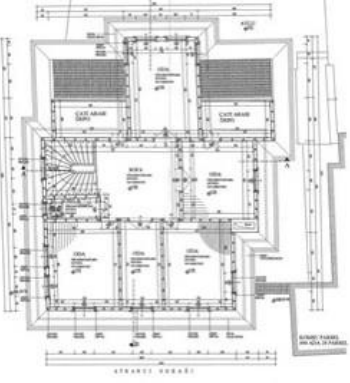
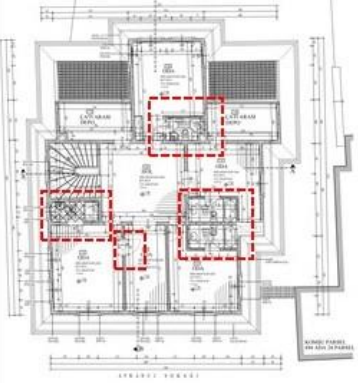
İnceleme sırasında 28 numaralı parselde yer alan yeni pencerelerin boyutları, özgün pencerelerden farklıdır. Mevcut mekanların duvarları kaydırılarak veya yeni bölücü duvarlar eklenerek oda içlerine ıslak hacimler yerleştirilmiştir. Plan şemasına yönelik bu değişiklikler restitüsyon projesine dayanmamakta, tümüyle yeni işlevden kaynaklanmaktadır. 29 parselde yer alan yapının yerinde incelenmesinde ise hazırlanan restorasyon projesindeki yapı, otel olarak planlanmış olup bu nedenle bazı orijinal kapıların yerleri değişmiş veya çift kanatlı kapılar tek kanatlıya dönüştürülmüş, yeni ıslak hacimler eklenmiştir. Zemin kattaki lobi bölümüne eklenen banyo ile sofanın bütünlüğü yok edilmiştir. İnceleme sırasında taşınmazın otel olarak kullanımına yönelik değişikliklerin yapıldığı, odalara ıslak hacimlerin eklenmiş olduğu görülmüştür. Bu da yapının özgün plan şemasını bozmaktadır.

Kültürel kimliğin yok olmasını önlemek ve yapının yeniden işlevlendirilerek yaşamına devam etmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen bu dönüşüm, şehrin silüetini bozmadan kültürel izleri devam ettirmektedir. Fakat Hayriye Hanım Konağı için yapılan yeniden işlevlendirme işlemi, eski tarihi yapının korunmasını amaçlasa dahi yapı konak olmaktan çıkıp otel konseptine döndüğü için mahalle kültürünün bozulmasına, ticarethaneye dönüşmesine neden olmuştur. Bu da yapının çevresiyle olan kültürel izlerini ve komşu ilişkilerini yok etmiştir. Bu bağlamda mevcut uygulamalar neticesinde tarihi yapılara olan olumlu ve olumsuz etkilerini Hayriye Hanım Konağı üzerinden tespit edilmiş ve bu olumsuz etkileri azaltmaya yönelik koruma yöntemlerine ilişkin öneriler sunulmuştur.

Çizelge 5.2. 494 ada, 28 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler (H.E MİMARLIK arşivi)

RÖLÖVE	RESTİTÜSYON	RESTORASYON
 ZEMİN KAT PLANI	 AYRANCI SOKAK	
 1. KAT PLANI		

Çizelge 5.3. 494 ada, 29 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler (H.E MİMARLIK arşivi).

RÖLÖVE	RESTITÜSYON	RESTORASYON
 ZEMİN KAT PLANI		
 1. KAT PLANI		
 2. KAT PLANI		

5.4.4. İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı ofisi

5.4.4.1. Yapının konumu ve yapı hakkında genel bilgi

Şekil 5.68. 571 ada, 6 parsel konumu (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

İstanbul ili, Eminönü ilçesi, Süleymaniye Mahallesi, Ayşe Kadın Hamamı Sokağı ve Kirazlı Mescit Sokağı'nın kesişiminde; 101 pafta, 571 ada, 6 parselde bulunmaktadır (Şekil 5.68). Eskiden konut olarak kullanılan ahşap yapı, yeni işlev verilerek İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı ofisi olarak kullanılmaktadır. Yapı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 09.04.1977 gün ve 9776 sayılı kararıyla tescillenmiştir.

20. yüzyılın başlarında inşa edilen ve köşe parselde yer alan yapı, 150 m2 büyüklüğündedir. Karniyarık (iç sofalı) plan tipine sahip olan 3 katlı ahşap bir yapıdır. Yapının ana girişi Kirazlı Mescit Sokağından, yan girişi de Ayşe Kadın Hamamı Sokağı'ndan sağlanmaktadır. Bodrum, zemin ve iki normal kattan oluşan 4 katlı ahşap bir yapıdır.

5.4.4.2. Yapının restorasyon öncesi incelemesi

K.V.T.K.K. arşivinden ve İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı ofisinde çalışanlardan edinilen bilgilerle, yapının rölöve ve restitüsyon projeleri incelenerek ve yerinde yapılan gözlemlerle özgünlüğünün korunup korunmadığına dikkat edilmiştir.

Rölöve raporuna göre; İstanbul Süleymaniye'de Kirazlı Mescit Sokağı ile Ayşe Kadın Hamamı Sokağı'nın kesiştiği yerde 101 pafta, 571 ada, 6 parselde bulunmaktadır. Cumbalı ahşap yapı, 3 katlı sivil mimari örneğidir (Şekil 5.69).

Ana yapının sağında ve solunda yapıya bitişik iki ek yapı yer almaktadır. Bu ek yapılardan Ayşe Kadın Hamamı Sokağı üzerinde yer alan yapı, iki katlı ahşap bir dönem ekidir. Kirazlı Mescit Sokak'taki ek yapı; iki katlı, harman tuğlası ile yığma olarak inşa edilmiş niteliksiz bir yapıdır. Ayrıca yapının arka bahçesinde merdiven kovanı ve ıslak hacimleri barındıran başka bir niteliksiz olan kâgir ek yapı mevcuttur.

Şekil 5.69. 571 ada, 6 parsel imar planı ve silueti (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

PLAN ÖZELLİKLERİ:

571 ada, 6 parselde yer alan yapılar; 3 katlı ahşap ana yapı, Kirazlı Mescit Sokağı üzerinde ana yapının bitişğinde bulunan iki katlı yığma yapı ve Ayşe Kadın Hamamı Sokağı yönünde ondan daha küçük olan bir yapı daha bulunmaktadır. Yapının kuzeydoğusundaki arka bahçeye iki katlı niteliksiz yapıdan girilmektedir (Şekil 5.70), (Kudde, 2009).

Şekil 5.70. 2 katlı niteliksiz kâgir yapı (Kudde ve Aksoy, 2009)

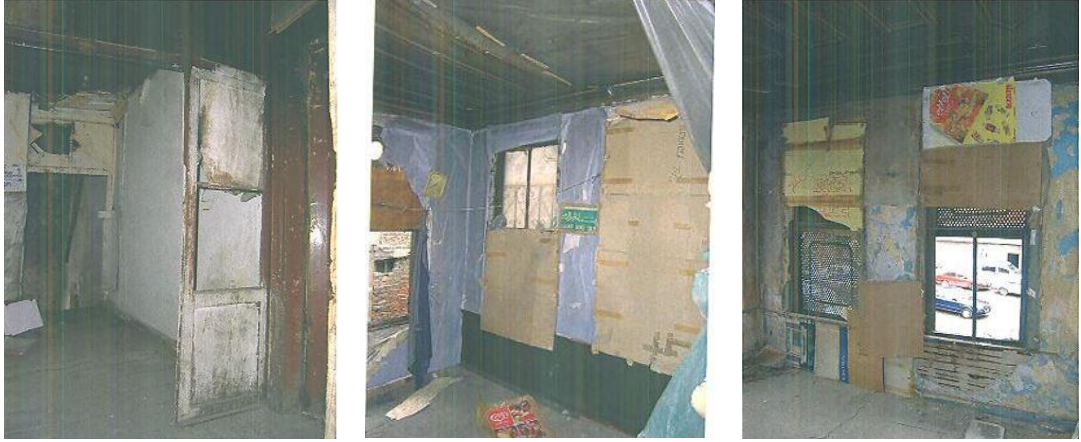
Ana yapının zemin katında bir dükkân bulunmaktadır ve bu dükkâna ulaşım Kirazlı Mescit Sokağından sağlanmaktadır. Ana girişten çift kanatlı ahşap kapı ile ulaşılan giriş holü; zemini mermer, tavanı ahşap kirişli bir mekandır (Şekil 5.71). Bu mekânda bulunan zemin kattan birinci kata geçişi sağlayan çift kollu ahşap merdivenin sol kolundaki basamakları yıkılmıştır. Daha sonra merdiven sahanlığının ahşap tavanına betonarme döşeme yapılmış ve bu ilave döşeme yapı tarafından taşınamamış ve çökmüştür.

Şekil 5.71. 571 ada, 6 parsel zemin kat giriş holü (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Birinci kattaki sofanın sağındaki odanın zemini ahşap, tavanı ise ahşap çıtalı tavandır. Sofanın batı tarafında ek bir kontrplak bölme ile bir mekân oluşturulmuştur. Bu mekandaki ahşap sürme pencereler, bu kattaki diğer pencerelere göre daha yüksektir. Bu mekânın sağındaki odanın zemini ve tavanı ahşap olup, duvarları duvar kâğıdı kaplıdır. Soldaki köşe oda, ahşap döşeme ve

ahşap çıta tavanlı bir odadır (Şekil 5.72). Sofadan bir koridor ile iki katlı muhdes yapının birinci katına ulaşım sağlanmaktadır.

Şekil 5.72. 571 ada, 6 parsel birinci kat işlev değişikliği öncesi (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Ayşe Kadın Hamamı Sokağı üzerindeki dökme mozaik basamaklı merdiven ile yapının ikinci katına ulaşım sağlanmaktadır. Dökme mozaik basamaklı merdivenden ulaşılan sofaya açılan kuzey yönündeki arka odanın sofaya bitişik duvarı ve ahşap döşemesi çökmüştür. İkinci katta güney ve batı cephesinde çıkmlar mevcuttur. Sofanın olduğu bölümde de bu çıkma devam etmektedir. Tavan planına bakıldığında sofa kısmında yapılan çıkmanın sonradan yapıldığı görülmektedir. Sofaya açılan diğer odaların da döşeme ve tavanı ahşaptır (Şekil 5.73). Merdivenden sofaya çıkıldığında hemen önümüzde bulunan kapıdan hela ve banyo kısmına ulaşılmaktadır (Şekil 5.74). Birinci kattaki ahşap merdiven kovasının üstünde eklenti betonarme plak döşemesi olan mekân ise mutfak olarak kullanılmaktadır.

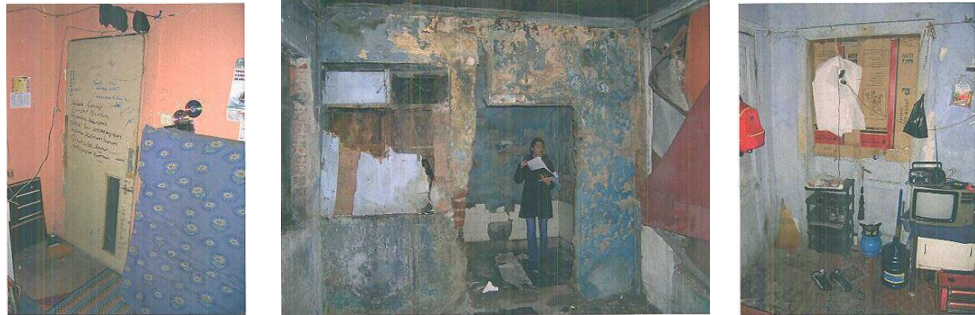

Şekil 5.73. 571 ada, 6 parsel ikinci kat işlev değişikliği öncesi (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.74. 571 ada, 6 parsel ikinci kat hela ve banyo, işlev değişikliği öncesi (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Kirazlı Mescit Sokağı üzerinde bulunan İki katlı eklenti kagir yapıya demir bir kapıdan girilmektedir. Yapının zemin katında üç oda, bir mutfak ve bir hela yer almaktadır (Şekil 5.75). Günümüzde mutfak olarak kullanılan kısımdan arka bahçeye geçiş vardır. Bu yapının birinci katına 3 katlı ahşap yapıdan bir koridorla ulaşılmaktadır. Birinci katta da bir oda bir mutfak ve bir hela bölümü bulunmaktadır (Şekil 5.76).

Şekil 5.75. İki katlı kagir ek yapı, zemin kat (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.76. İki katlı kagir ek yapı, birinci kat (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Ayşe Kadın Hamamı Sokağı üzerinden girişi bulunan 4 katlı ahşap yapının bodrum katına yoldan 7 basamaklı bir merdivenden ulaşılmaktadır. Zemin katta yer alan ve demir bir kapıdan geçilen mekân, dükkân olarak kullanılmaktadır. Üst katlara bu kattan bağlantı yoktur ve cephedeki sürmeli pencereden ulaşılabilir. Birinci kattaki ahşap merdiven zemin kata inmemektedir. Bu bölümün birinci ve ikinci katlarında merdiven holü ve bu hollere açılan odaların döşeme ve tavanı ahşap kaplamadır (Şekil 5.77).

Şekil 5.77. 4 katlı ahşap ek yapı (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

CEPHE ÖZELLİKLERİ:

3 katlı olan ahşap ana yapının zemin kat duvarları tuğla, birinci ve ikinci katları ahşap karkas sistemden yapılmıştır. Yapının dış duvarları ahşap kaplama tahtası ile kaplanmıştır. Yapının iç duvarlarında ise bağdadi çıta üzerine bağdadi sıva yapılmıştır. Birinci ve ikinci katta ahşap sürme pencereler mevcuttur. Bu ahşap sürme pencerelerde ahşap kafesler bulunmaktadır. Günümüzde, ahşap kafeslerin bazı pencerelerde bulunmadığı gözlemlenmektedir. Yapının 2. kat kotunda, iki yönde 80 cm'lik çıkma vardır. Yapının güney yönünde 1, köşede 1 ve batı yönünde 5 tane payandası mevcuttur. Batı yönünde, giriş aksı üzerinde, 2. kat kotunda bulunan çıkma sonradan yapılmıştır. Bu aksta bulunan birinci ve ikinci kattaki pencereler, sonradan değiştirilerek ilave edilmiş pencerelerdir

Zemin katta bulunan dükkânlarda, eklenti olan demir kepenkler mevcuttur. Yapı, kuzeybatı yönüne doğru oturmuştur. Çift kanatlı ahşap kapının bazı yerlerinde aşınmalar ve deformeler gözlemlenmektedir. Cephenin ahşap kaplama tahtalarında yer yer kırılmalar gözlemlenmektedir. Bazı pencerelerde

ahşap panjurlar mevcut değildir. Yapıda, 50 cm'lik ahşap bir saçak mevcuttur. Kırılan alın tahtasının olduğu bölgede mertekler görünmektedir. Çatıda Marsilya kiremiti kullanılmıştır (Şekil 5.78).

Şekil 5.78. 571 ada, 6 parsel, güney ve batı cephesi (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

İki katlı, eklenti kâgir yapının cephesi sıvalıdır. Yapının niteliksiz, demir doğramalı bir giriş kapısı mevcuttur. Zemin kat ve 1. katında bulunan pencereler, kanatlı ahşap pencerelerdir. Zemin katta bulunan pencerelerde demir korkuluk bulunmaktadır. Yapının teras çatısı mevcuttur ve bu teras çatısında eklenti bir sundurma bulunmaktadır. Arka bahçe tarafındaki cephesi sıvalıdır. Zemin katta pencere ve kapı doğraması bulunmamaktadır. 3 katlı ahşap yapının bahçe tarafındaki cephelerinde bulunan cephe kaplaması ise yalı baskısıdır. Zemin kattaki ahşap sürgülü pencerelerde demir korkuluklar mevcuttur. Merdiven boşluğunun bahçeye bakan cephesi, çimento sıva ile kaplanmıştır (Şekil 5.79).

Şekil 5.79. İki katlı kagir ek yapı, batı ve doğu cephesi (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

3 katlı ahşap yapı ile bitişik diğer ahşap yapının döşemeleri arasındaki kot farkı cepheye yansımıştır. Dışarıdan basamaklar ile bodrum kata ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 5.80). Eklenti bir demir kapı ile zemin kata giriş yapılmaktadır. 1. ve 2. kat ahşap sürme pencereler, 3 katlı ahşap yapının pencerelerinden farklıdır. Yapının 1. kat kotunda 75 cm'lik çıkma vardır. Bu çıkmanın alt kısmında ahşap payandalar bulunmaktadır. Bu bölümün çatısı yıkılmıştır ve çatının üzeri muşamba örtüyle kaplanmıştır (Şekil 5.81).

Şekil 5.80. Ayşe Kadın Hamamı Sokağı üzerinde yer alan ek yapı cephesi (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

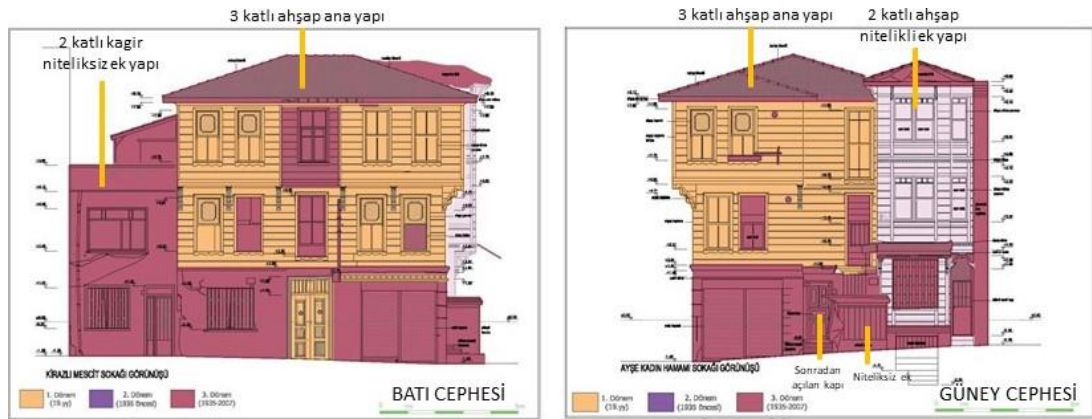

Şekil 5.81. Çatı görünümü (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Restitüsyon raporuna göre; ağırlıklı olarak yerinde bulunan izler ve dönem analizlerine dayandırılmış, ayrıca eski haritalar ve çeşitli arşiv fotoğrafları yardımıyla analoji yöntemlerinden yararlanılmıştır. Dönem analizleri ile yapıda üç ayrı döneme ait izlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitlere yönelik; ilk iki döneme ait öngörülerin belirlenmesi ve restitüe edilmesi gereği ortaya

çıkıştır. Dönem analizi sonucunda III. dönem eklentileri olarak gösterilen harman tuğla duvarları ve betonarme döşeme kaldırılmıştır.

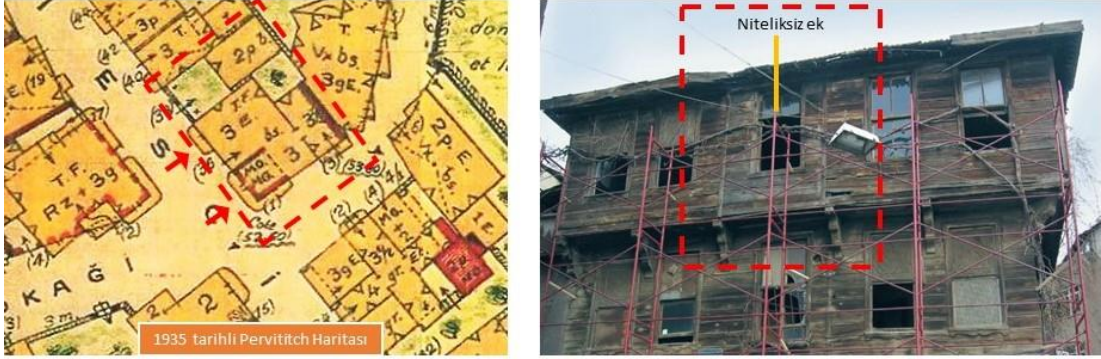
Kaldırılması gereken niteliksiz ekler ile korunması gereken dönem eklerin anlaşılabilirliğini arttırmak için, iki dönem restitüsyon önerileri ile cephelerin dönem analizi birlikte gösterilmiştir. Ayşe Kadın Hamamı Sokağı tarafındaki güney cephesinin restitüsyonunda, öncelikle baraka gibi niteliksiz ekler kaldırılmıştır. Üç katta da bulunan merdiven kovanının aydınlatılması için ikinci kattaki özgün olan ahşap pencere tipi tekrarlanmış, sadece zemin katta yüksekliği kısaltılmıştır. Ayşe Kadın Hamamı Sokağı'ndan girişi sağlanan 4 katlı yapı, selamlık oluşturmak için eklenmiş olmalıdır. "Selamlık" olarak yapılan ek yapı ile yangın duvarı, I. dönem önerisinde kaldırılarak yerine bahçe duvarı olarak tanımlanmış; II. dönem önerisinde ise, yapıdaki kapılara uygun olarak tekrar ahşap giriş kapısı ile gösterilmiştir (Şekil 5.82).

Şekil 5.82. Güney ve batı cephesi dönem analizi (Kudde ve Aksoy, 2009)

Yapı, restitüsyon projesi incelendiğinde kâğıt, iki katlı niteliksiz ek kaldırılarak yapı korunmuştur. Kâğıt bölümün olduğu alan, Pervitich haritasında da bahçe olarak gösterilmektedir. Ana yapının çift kanatlı ahşap giriş kapısının karşısında bulunan muhdes dökme mozaik merdiven kaldırılarak, birinci katta bulunan özgün ahşap merdiven zemin kata kadar indirilmiştir. Zemin katta bulunan dükkân mekânlarının ayrı giriş yönlerinin bulunması bu mekânların dükkân olarak kullanıldığını göstermektedir. Kirazlı Mescit Sokağı cephesindeki çıkma yapan ek kısım Pervititch Haritası dikkate alınarak kaldırılmış olup, öteki

pencerelerden farklı olan birinci ve ikinci katlardaki pencereler ahşap sürme pencere olarak gösterilmiştir (Şekil 5.83). Eksik olan ahşap kafesler, bahçe duvarı ve iki kanatlı ahşap bahçe kapısı eklenmiştir. Ayşe Kadın Hamamı Sokağı cephesinde bulunan 4 katlı ahşap yapının zemin katında bulunan ahşap kanatlı pencere yerine restitüsyon projesinde diğer katlardaki gibi sürme, ahşap pencereler kullanılmıştır. Çatı, Alaturka kiremit ile kaplanmıştır.

Şekil 5.83. Batı cephesindeki çıkma (Kudde ve Aksoy, 2009)

5.4.4.3. Yapının restorasyon sonrası incelemesi

Eskiden konut olarak kullanılan yapı, bakımsızlık nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir. Yaşamını devam ettirmesini sağlamak için yeniden işlevlendirilerek restorasyonu tamamlanan ahşap yapı, İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı ofisi ve buna ek olarak iki sokağın kesiştiği noktada yer alan dükkâna da kitap satış birimi olarak işlevlendirilmiştir.

Restorasyon projesi hazırlanırken “sürdürülebilirlik”, “bütünleşik koruma” ve “özgünlük- otantiklik” olmak üzere üç ana ilkeye dayanmaktadır. Bu ilkeler sırasıyla; 1964 Venedik Tüzüğü, 1975 Amsterdam Bildirgesi, 1994 Nara Özgünlük Konferans ve toplantılarda kabul edilmiş uluslararası koruma ilkeleridir.

Sürdürülebilirlik ve bütünleşik koruma bağlamında incelenilerek, tüm bölgedeki ahşap mirasının korunması ve yaşatılabilmesi için toplum bilincinin sağlanmasında ufak da olsa bir katkı sağlamak için yapıya sosyal içerikli bir işlev

verilmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda, yapının Süleymaniye bölgesi ve ahşap yapıların korunmasına yönelik çeşitli konuları içeren bir kitap satış dükkânı olarak kullanılmaktadır.

“Özgünlük-otantiklik” bağlamında ise uygulama süresince yapı elemanlarının onarımı yapılarak yerinde korunması sağlanmıştır.

Restorasyon projesi II. dönem restitüsyon önerisi esas alınarak yapılmıştır. 2 katlı kagir bina restorasyon projesinde de yıkılarak, bu bölüm bahçe olarak kullanılmaktadır (Şekil 5.84). Kötü durumda olan ahşap yapı, restorasyon sırasında yıkılarak aslına uygun bir şekilde yeniden yapılmıştır.

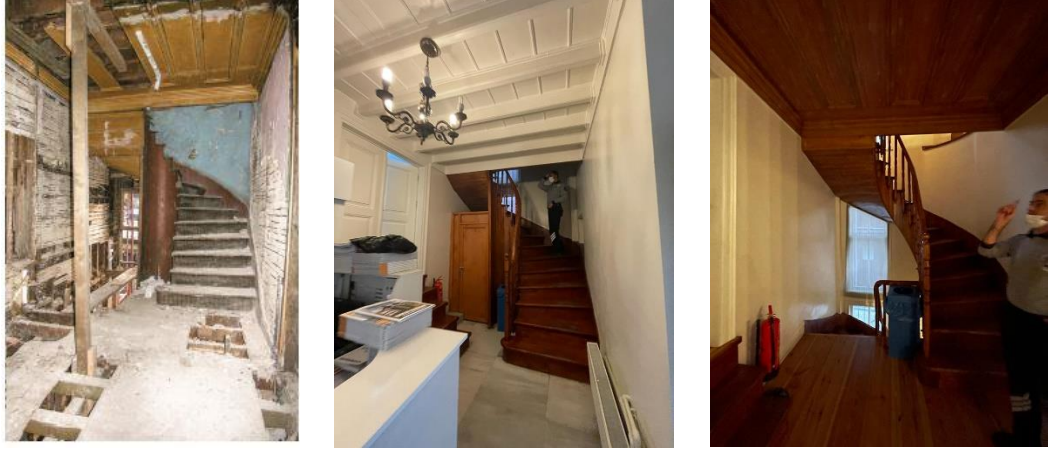
Şekil 5.84. 2 katlı niteliksiz kagir bina yıkılmıştır (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Restorasyon projesinde ana yapıya bir bodrum katı eklenmiş, duvarları betonarme perde duvar olarak inşa edilmiştir. Bu alanda bir depo, mekanik ve arşiv odası yer almaktadır. Yapının zemin kat, birinci kat ve ikinci katındaki duvarlar ahşap karkas sistemde yapılmıştır. Ana yapının çift kanatlı ahşap giriş kapısının karşısında bulunan muhdes dökme mozaik merdiven kaldırılarak,

birinci katta bulunan özgün ahşap merdiven, zemin kata kadar indirilmiştir (Şekil 5.85 ve Şekil 5.86).

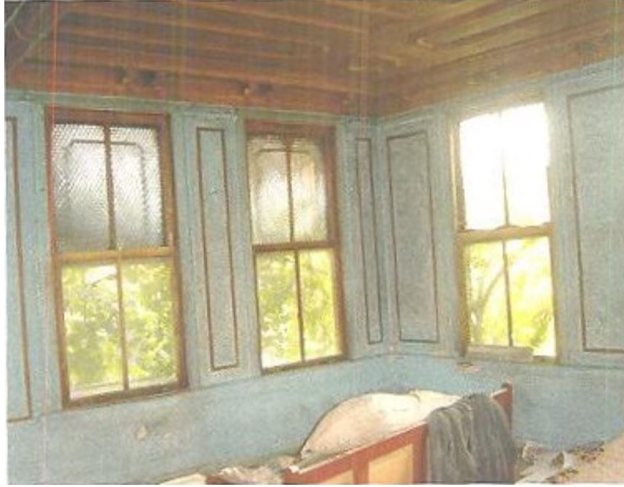

Şekil 5.85. Muhdes dökme mozaik merdiven işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.86. Zemin kata indirilen ahşap merdiven işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Tavan ve döşeme kaplamaları aslına uygun olarak ahşap kaplanmıştır (Şekil 5.87). Bodrum kata iniş Ayşe Kadın Hamamı Sokağı üzerinden mermer basamaklı merdivenden sağlanmıştır. Restorasyon projesinde de bahçeye geçiş, restitüsyon projesindeki gibi zemin kattan sağlanmıştır. Yapının güney cephesinde niteliksiz ekler kaldırılmış ve sonradan açılan kapı restitüsyon projesi göz önünde bulundurularak kapatılmıştır (Şekil 5.88).

Şekil 5.87. Tavan kaplamaları işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

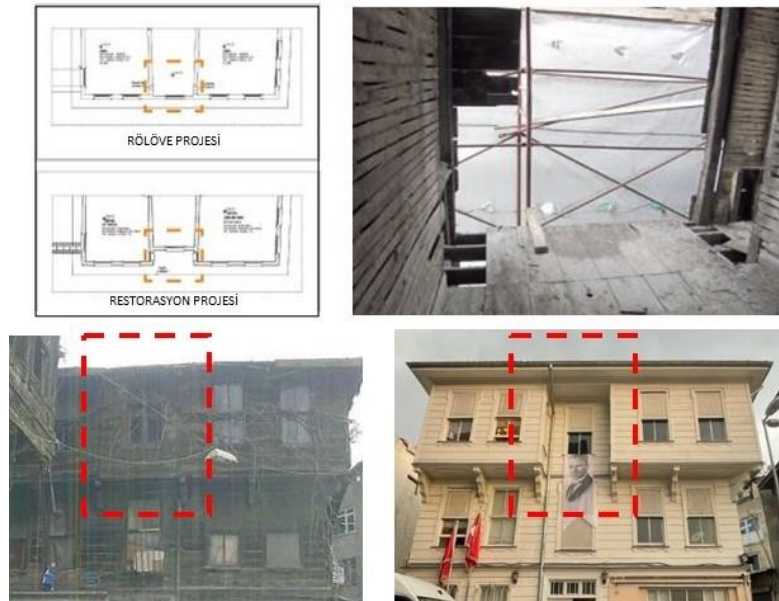
Şekil 5.88. Güney cephesi işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

4 katlı ahşap binanın birinci katından başlayan ahşap merdiven, zemin kata da taşınmıştır. İki bina arasında geçiş, zemin katta +0.70 kotundan +0.05 kotundaki giriş bölümüne açılan kapıdan sağlanmaktadır. Ayşe Kadın Hamamı Sokak'tan

girilen kapıda bu alana ulaşmaktadır. (Şekil 5.89). Batı cephesinin, özgün halinde sağ ve sol kısmında bulunan iki çıkması var iken; çıkmaların arası ahşap duvar ile kapatılarak, ikinci kat holü iki çıkma arasında devam ettirilerek çıkmaların arası ahşap duvar ile kapatılmıştır. Restitüsyona dayalı olarak, iki çıkma arasındaki muhdes elemanlar sökülmüş ve kütleinin özgün formu ortaya çıkarılmıştır. Böylelikle yapı, II. Dönem restitüsyon projesi esas alınarak, nitelikli dönem ekleriyle birlikte mekânsal bütünlük kazandırılmıştır (Şekil 5.90). Dış cephesi ahşap kaplama, iç mekanlar ise bağdadi çıta üzerine bağdadi sıva yapılmıştır. Çatı, orijinalinde olduğu gibi ahşap oturtma çatı şeklinde yapılmıştır. Çatı örtüsü olarak Alaturka kiremit kullanılmıştır.

Şekil 5.89. İki bina arasında geçişi sağlayan kapı (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

Şekil 5.90. Batı cephesi işlev değişikliği öncesi ve sonrası (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

5.4.4.4. Yapının değerlendirme sonuçları

Yapı yeniden işlevlendirilirken; halkın bu yapıyı kullanabilmesinin sağlanması göz önünde bulundurularak, kamusallaştırmak amacıyla yeni işlevin belirlenmesi önemlidir. Bunlar düşünülerek ahşap yapının, restorasyonundan sonra halka hizmet veren ofislerin bulunduğu İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı binası olarak yeni işlev kazandırılmıştır. Tarihi yapının restorasyon öncesi ve sonrası işlevi incelenerek plan şemasındaki farklılıklar üzerinden çizelge oluşturulmuştur (Çizelge 5.4).

Ahşap yapının yeni işlevini belirleyen etkenler, tarihi yapılarda restorasyon çalışmasından sonra yapının mekânsal özelliklerinin yeni verilecek olan işlev için uygun görülmesi, bulunduğu mevki itibariyle ulaşım konusundaki imkanları, çevresinde bulunan ticari alanların fazlalığı, yapının yeni işleviyle idari kamu binası olarak kullanılması, halka faydalı olması, tarihsel geçmişi, mimari objeleri ve özgün dokusu, yeni işlevin kullanıcılarının ihtiyaçlarına teknik olarak cevap verme durumu düşünülmesi etkenleri kapsamında İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı binası olarak işlevlendirilmesine karar verilmiştir.

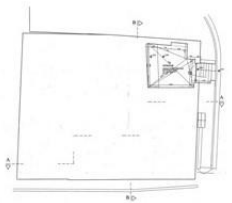
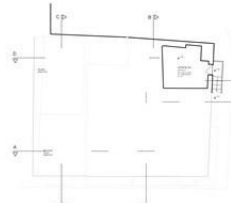
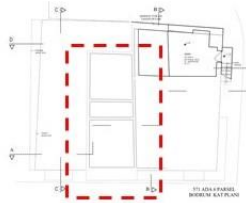
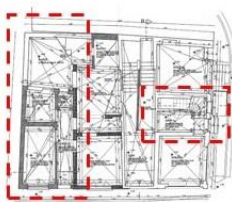
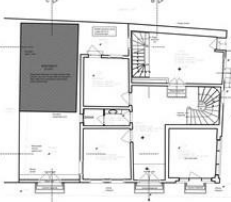
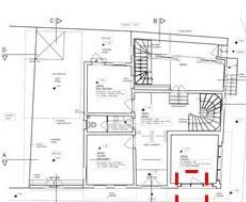
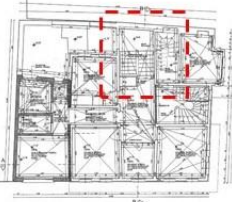
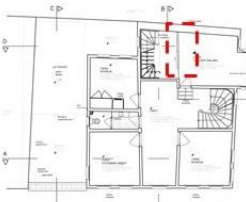
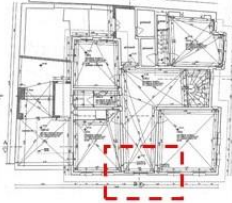
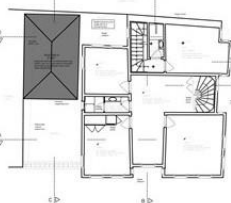
Venedik Tüzüğü'nün 5.maddesi "Anıtların korunması, onları yararlı sosyal amaçlar için kullanılarak kolaylaştırılabilir. Yapılara yeni işlev verilerek yaşatılabilir, ancak yapının özgün plan şeması veya süslemeleri değiştirilmemelidir. Yalnızca bu kısıtlamalar ile yeni işlevin gerektirdiği değişikliklerin tasarlanabilmesine izin verilebilir" denilerek yeniden işlevlendirmenin ilgili temel yaklaşımlarını özetler (Ahunbay, 2004).

Yapının restorasyon çalışmaları incelendiğinde, yeniden işlevlendirmeye ilişkin temel yaklaşımların ana hatları ile açıklandığı Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesince topluma yarar sağlayacak bir görev ile yeni işlev verilmesi ve yapının plan sisteminin ve süslemelerinin özgünlüğü bozulmadan restore edildiği anlaşılmıştır.

Tarihi yapının yeni işlevini teknik olarak incelersek; iç mekânlarda yapılan düzenlemeler ile yapının tarihi ve mekânsal özelliklerine yapılan restorasyon çalışmaları değerlendirildiğinde, yapının cephelerinin ve plan sisteminin genel olarak korunduğu görülmektedir.

Restitüsyona uygun olarak uygulanmış tüm niteliksiz ekler kaldırılarak özgün mekânsal bütünlüğe kavuşturulmuştur. Dönem eki olarak ele alınan yapı korunmuş ve varlıklarını devam ettirmeleri sağlanmıştır. Özgün izlerinin bulunduğu kapatılmış pencereler restitüsyon detayına uygun olarak açılmıştır.

Çizelge 5.4. 571 ada, 6 parsel restorasyon öncesi ve sonrası plandaki değişiklikler (İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.K, Arşivi, 2006)

RÖLÖVE	II. DÖNEM RESTİTÜSYON	RESTORASYON
 BODRUM KAT PLANI		 571 ADA 6 PARSEL BODRUM KAT PLANI
 ZEMİN KAT PLANI		 571 ADA 6 PARSEL ZEMİN KAT PLANI
 1. KAT PLANI		 571 ADA 6 PARSEL 1. KAT PLANI
 2. KAT PLANI		 571 ADA 6 PARSEL 2. KAT PLANI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihi yapının varlığını sürdürebilmesi ve gelecek kuşaklara ulaşabilmesi için uygulanan çeşitli koruma yöntemlerinden biri de yeniden işlevlendirme yöntemidir. İşlev değişikliği (Yeniden kullanım), inşa edildiği dönemlerdeki işlevini kaybeden tarihi yapıların, yeni bir işlev verilerek çağımızın şartlarında kullanımına imkân sağlamaktadır. Yeniden işlevlendirmede önemli olan yapıların özgün dokusuna ve kimliğine zarar verilmeden gelecek kuşaklara ulaştırılmasıdır. Bu koruma yöntemi yapıların, özgün dokusunu ve kimliklerini sürdürülebilmesini sağlamaktadır. Yeniden kullanılan yapıya verilen yeni işlevle yapının kimliğini nasıl etkilediği büyük önem taşır. Yapıya verilen yeni işlev ile meydana gelen değişim; geçmişten günümüze ulaşan değerlerin, kültürel, kentsel ve mimari kimliğin devamlılığını sağlamalıdır.

Bütün bu anlatımlar kapsamında tez çalışmamızda ele aldığımız, İstanbul Suriçi Bölgesinde bulunan 4 adet yapının yerinde gözlem yapılarak, mimari projeleri ve fotoğrafları incelenerek değerlendirilmiştir. Yapının literatürde mevcut olan eski döneme ait fotoğrafları, İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve KUDEB'ten alınan dosyalardan; yapıya ait eski fotoğraflar, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ile birlikte diğer dokümanlar da incelenmiştir. Restorasyon çalışmalarını yapan şirketlerle iletişim kurularak, proje ve raporlar temin edilmiştir. Rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri detaylı olarak incelenerek yeni işlev sonucu oluşan fiziksel ve mekânsal değişimler; yerinde yapılan incelemeler, projeler, fotoğraflar ve raporlarla belgelenmiştir.

Bu doğrultuda eskiden konut olarak kullanılan 4 adet yapının yeniden işlevlendirilerek kullanımlarının sağlanması için şu değerlendirmeleri yapmak mümkün olacaktır:

Erten Konak Hotel: Eski işlevi konut olan tarihi yapının yeni işlev kazandırılarak otel işlevine dönüştürülmesi, orijinal plandan farklı bir plan oluşturmaya sebep olmuştur. Mevcut yapıların kullanılması dışında yeni işlevin ihtiyacını

karşılacak bazı eklemeler ve yeni alanlar oluşturulmuştur. Özgün durumdaki oda izleri, otel odalarına dönüştürülerek her odaya otel işlevinin ihtiyacı olan banyo ve Wc eklenmiştir. Cephede yapılan değişiklikler yapının özgün görünümünü bozmaktadır. 2. kata eklenen bölümler, sonradan açılan kapılar gibi cephede değişiklikler görülmektedir. Arka cephede yer alan merdiven bölümünde bulunan pencere boyutları, özgün pencere boyutlarından farklı olduğu görülmektedir. Bu değişiklikler yapının özgünlüğünü bozmaktadır.

Nuray Hotel: Suriçi Bölgesi'nde bulunan, yeniden işlevlendirilerek otele dönüştürülen tarihi ve ahşap bir yapıdır. Büyük bir bölümü yıkılarak koruma yöntemlerinden biri olan rekonstrüksiyon (yeniden yapma) tekniğiyle korunması uygun görülmüştür. Bu sebepten dolayı plan kurgusunun ve şemasının değişebildiği görülmüştür. Yapıya ilave edilen ıslak hacimler ve bölücü duvarlar, yapıda uygulanan fiziksel değişimleri açıklar. Mekânsal değişimlere baktığımızdaysa, yeni işlevin ihtiyacını sağlamak amacıyla yapılmış olan mekânlar ve mevcut olan mekân boyutlarındaki değişimler, yapının özgün dokusunu kaybetmesine sebep olmuştur.

Hayriye Hanım Konağı: Özgün işlevi konak olan yapıya yeni işlev verilerek otele dönüştürülmüştür. Kültürel kimliğin yok olmasını önlemek ve yapıyı yeniden işlevlendirilerek yaşamına devam etmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen bu dönüşüm, şehrin silüetini bozmadan kültürel izleri devam ettirmektedir. Hayriye Hanım Konağı için yapılan yeniden işlevlendirme işlemi, eski tarihi yapının korunmasını amaçlasa dahi yapı konak olmaktan çıkıp otel konseptine döndüğü için mahalle kültürünün bozulmasına, ticarethaneye dönüşmesine neden olmuştur. Bu da yapının çevresiyle olan kültürel izlerini ve komşu ilişkilerini yok etmiştir.

İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı Ofisi: Yapı yeniden işlevlendirilirken; halkın bu yapıyı kullanabilmesinin sağlanması göz önünde bulundurularak, kamusallaştırmak amacıyla yeni işlevin belirlenmesine önem verilmiştir. Bunlar düşünülerek ahşap yapının restorasyonundan sonra halka hizmet veren ofislerin bulunduğu İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı

binası olarak yeni işlev kazandırılmıştır. Yapının mekânsal kurgusunda değişiklik yapılmamış, tüm mekânlar özgün plan şemaları ile işlevlendirilerek korunmuştur. Yeni işlevin ihtiyaçlarına cevap verebilen oldukça başarılı bir dönüşüm örneğidir.

Genel olarak incelediğimiz dönüşüm örneklerine baktığımızda ilk üç yapının otel standartlarının karşılayabilmesi için koruma olgusunun yer yer ihmal edildiği görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda, farklı mekân ihtiyaçları gerektiren otel işlevinin yapıya tanımlanması durumunda yapının özgün halinin bozulduğu görülmüştür. Dördüncü yapı olan ahşap yapı, sürdürülebilirlik ve bütünleşik koruma bağlamında restorasyonu yapılarak, tüm bölgedeki ahşap mirasının korunması ve yaşatılabilmesi için toplum bilincinin sağlanmasında ufak da olsa bir katkı sağlamak için yapıya sosyal içerikli bir işlev verilmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda yapıya, Süleymaniye bölgesi ve ahşap yapıların korunmasına yönelik çeşitli konuları içeren bir kitapevi ve İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı ofisi olarak yeni işlev verilmiştir. Özgün plan şeması korunarak restorasyonu yapılan bu yapı, iyi örnek olarak gösterilmiştir.

Yapılan tüm değerlendirmelerin sonucunda, yeniden işlevlendirme ile koruma yönteminde tarihi yapıların değerlerinin ve kimliklerinin zarar görmemesi için öncelikle yapıların mimari özelliklerine uygun işlevler belirlenmesi, yapılara uygun olmayan ve bu sebeple yapıda köklü müdahaleler gerektirecek işlevlerin seçilmemesine dikkat edilmelidir. Bu sayede yeni işlev yalnızca yapının varlığını sürdürmesi için bir araç olmalı ve yeni işlevin asıl amacının ise yapının özgün dokusu ile kullanılmasını sağlayarak tarihsel değerinin korunmasına kullanım ile destek vermesi olmalıdır. Yeniden kullanım; tarihi yapıların kimlik değerini korumak, okunabilir, görünür ve algılanabilir kılmak ve tarihi belgelerin değerini koruyarak ortaya çıkarmak anlamına gelmelidir.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., 1994. Birinci Derece Anıtlarda Değerlendirme ve Restorasyon Sorunları, *Arredamento Dekorasyon*, 7(8), 87-90.
- Ahunbay, Z., 1996. Başarılı Bir Yeniden Kullanım Örneği; Heindenheim Araba Müzesi, Kullanım Koşullarına Göre Değerlendirilmesi, İstanbul.
- Ahunbay, Z., 2004, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı Endüstri Merkezi Yayını, İstanbul.
- Akçura, N., 1973. Yabancı Ülkelerde Eski Eserlerin Korunması, *Mimarlık Dergisi*, 8, 13-17.
- Aksoy, E., 2019. İstanbul Süleymaniye Dünya Miras Alanındaki Yenileme Uygulamalarının Mekânsal Etkileri. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Altınoluk, Ü., 1998. Binaların Yeniden Kullanımı. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 144, İstanbul.
- Arabacıoğlu, F. P., Aydemir, I., 2007. Tarihi çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı. *Megaron*, 2 (4), 204-212.
- Asatekin, N. G., 2004. Kültür ve Doğa Varlıklarımız, Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız? (1. Baskı), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Yayın No: 104, Ankara.
- Aydın, A., Şahin Ö. 2018. Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi: Isparta Aya İshotya (Yorgi) Kilisesi'nin Gül Müzesi'ne dönüşümü. *TÜBA-KED*, (17), 63-75. doi:10.22520/tubaked.2018.17.004
- Aydın, D., Yıldız, E., 2010, Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 27(1), 1-22.
- Aydın, E., 1998 Tarihi Çevre İçindeki Yeni Yapılaşmaların Uygulama Sonuçları, İstanbul. (M.S.Ü. Yüksek Lisans Tezi)
- Büyükmihçı, G., 1997. Taş Sivil Mimarlık Örneklerinde Korumaya Yönelik Yöntem Önerileri ve Bu Yöntemlerin Kayseri Örneğinde Uygulanışı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 344, İstanbul.
- Çeçener, B., 1976. Çevre ve Yapı Korunmasının Gereği, Yapı.
- Çekül Vakfı, 2013. ÇEKÜL'ün Kültürel Miras Anlayışı. Erişim Tarihi: 12.10.2021. https://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekulun_kulturel_miras_anlayisi

- Çelebi, G., Gültekin, A. B. 2007, Sürdürülebilir Mimarlığın Kapsamı, Kavramsal Bir Çerçeveden Bakış, Mimarlar Dergisi, Konya Mimarlar Odası Yayını, Konya
- Çelebi G. vd., 2008, TMMOB Mimarlar Odası Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi Yayınları No:2, SMGM (Sürekli Merkezi Gelişim Merkezi) Koruma Programı Eğitimi, Ankara
- Daifuku, H., 1979, The Significance of Cultural Property, The Conservation of Cultural Property, Unesco, Paris, 19-27.
- Dinçer, K. Z., 1988, Belgeli Konaklama Tesis Gereksiniminin Karşılmasında Otel Olarak Yeniden Kullanılacak Eski Yapıların Seçimi İçin Bir Yöntem Önerisi, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Emre, G., 2017. Kültürel Mirasın Korunması (e-kitap). Erişim Tarihi: 23.11.2021. http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kulturelmiras_ao/kmkorunmasi.pdf
- Eroğlu, B., Yıldız, E. (2006), Kültür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 15, 315-340
- Erten Konak Hotel. Erişim Tarihi: 23.11.2021. <https://ertenkonak.com/index.php>
- Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü Arşivi Erişim Tarihi: 02.11.2021.
- Fatih Belediyesi. 2020, <https://www.fatih.bel.tr/fatih-belediyesi-kulturel-mirasina-sahip-cikiyor-29622>. Erişim Tarihi: 30.11.2021.
- Gökdağ, S., 2014. Endüstri Mirası Yapıların Sergi Mekanları Olarak Yeniden İşlevlendirilmesi Kapsamında Roma ve İstanbul'daki Örneklerin Mekânsal Dönüşümünün Karşılaştırmalı Analizi. Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ, FBE İç Mimarlık Anabilim Dalı İç Mimarlık Programı, İstanbul.
- Gönül, B., 2017. Tarihi Yapıları İç Mekânı Koruyarak Kullanmak. Beykent Üniversitesi Yayını, 33-44.
- Görgülü, İ., 1989. Zaman İçinde Çevreye Bağlı Olarak Fonksiyonel Değişime Uğrayan Bir Yapı Grubunun Eski ve Yeni Fonksiyonlarının Karşılaştırılarak İncelenmesi, İstanbul. (Y.Ü Yüksek Lisans Tezi)
- Gül, M., Howells, T., 2013. Istanbul Architecture (1. baskı). Boorawa: The Watermark Press.

- Hamamcıoğlu, C., Yenen, Z. 2009. İstanbul Tarihi Yarımada'da Ulaşım Ağı ve Kentsel Hizmet Alanlarının Yerleşimi Etkileşimi. MEGARON/Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 4(3), 175-190.
- Hasol, D., Mimarlık Sözlüğü, İstanbul, 1988.
- H.E Mimarlık Arşivi, Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- Highfield, D., 1987. Rehabilitation and Re-Use of Old Buildings, E. & F. N. Spon, London.
- Hürriyet Haber, 2001. İstanbul'un Safranbolu'su. Erişim Tarihi: 10.01.2021. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/istanbul-un-safranbolu-su-38793>
- ICOMOS. 1931. Carta Del Restauro. Erişim Tarihi: 23.11.2021. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0660878001536681682.pdf.
- ICOMOS. 1964. Venedik Tüzüğü. Erişim Tarihi: 23.11.2021. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf.
- ICOMOS. 1975. Amsterdam Bildirgesi. Erişim Tarihi: 23.11.2021. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0458320001536681780.pdf.
- ICOMOS. 1994. Nara Özgünlük Belgesi. Erişim Tarihi: 23.11.2021. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0280118001353669454.pdf.
- İnan, Z., 2013. İşlevini Yitirmiş Tarihi Yapıların Büro Yapılarına Dönüştürülmesindeki Mekânsal Sorunlar. Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı, Haliç Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivi, İstanbul, 2006
- İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı. 2018, Erişim Tarihi: 02.12.2021. <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/analitic.html>
- Janin, R., 1964, Constantinople Byzantine, Institut Français D'études Byzantines, Paris.
- Kaderli, L., 2014. Kültürel Miras Koruma Yaklaşımlarının Tarihsel Gelişimi. TUBA-KED, 12, 29-41.

- Kaşlı, B., 2009. İstanbul'da Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Endüstri Yapıları ve İç Mekân Müdahaleleri: Santral İstanbul Örneği. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kılınçaslan, İ., 1981, İstanbul Kentleşme Sürecinde Ekonomik ve Mekânsal Yapı İlişkileri, İ.T.Ü, Mimarlık Fakültesi.
- Kocabıyık, Y., 2014. Yeniden İşlevlendirme Kavramı ve Bu İTÜ Taşkışla Binasının İncelenmesi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Kohler, N., 1999, The Relevance of the Green Building Challenge: an Observer's Perspective, Building Research& Information. Volume 27. Issue 4(5). p. 309-320, Canada
- Kona, S., 2015. Paşalimanı Un Fabrikası ve Yeniden İşlevlendirme. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- K.T.V.K.K 2015, İstanbul Yenileme Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, İstanbul, Erişim Tarihi: 10.01.2021.
- Kuban, D., 1962, Restorasyon Kriterleri ve Carta del Restauro, Vakıfla Dergisi, Cilt: V, Ankara, 149-153.
- Kuban, D., 1970, İstanbulun Tarihi Yapısı 5.Cilt, İstanbul
- Kuban, D. 1994, "Kent Toprağı Yağma ve Koruma Ölçütlerinin Yozlaşması Yapı, Sayı: 150, istanbul, 25-31.
- Kuban, D. 1994, Türkiye'ye Özgü Bir Koruma Politikası Olabilir mi?", Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokyumu (ed. M. Çubuk), İstanbul, 52-57.
- Kudde, E., Aksoy, P., 2009. Ahşap Yapıda Koruma Uygulama Metodolojisi 1, Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi, (1), 16-37.
- Lepel, A., 2006. Changing the Function of the Industrial Buildings-Survey, Architecture and Civil Engineering Vol. 4, No 2, 71 – 84
- Madran, E., Özgönül, N., 2005. Kültürel ve doğal değerlerin korunması. (1. Baskı). Ankara: Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Yayınları.
- Mantran, R., 2015. İstanbul Tarihi (4. baskı). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Özer, B., 1979. Konservasyon, Restorasyon ve Rövitalizasyon Sergisi
- Özkaragöz, K., 1996. Tarihsel Sit Alanlarında Koruma- Geliştirme Yenileştirme Tasarım Programları İçin Bir Yöntem Denemesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Polat, Y., 1996. Anadolu Selçuklu Medreselerinin Yeni Fonksiyonla Yüklmesi Üzerine Bir Deneme, Trabzon. (K.A.T.Ü. Y. Yüksek Lisans Tezi)
- Tapan, M., 2007. Soru ve Cevaplarla Koruma. İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayını.
- Tekeli, İ., 1989. Kentsel Korumada Değişik Yaklaşımlar Üzerine Düşünceler, Ankara.
- Tokman, Z.O., 1989. İşlevsel ve Fiziksel Eskimeye Uğramış Binaların Değerlendirilmesi ve Yeni İşlev Seçimi: Bir Bilgisayar Modeli, İstanbul. (İ.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi)
- Türkçe Sözlük, 2005. Türk Dil Kurumu Yayınları, 549, Ankara.
- Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, (1993), Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Ana Basım A.Ş., İstanbul.
- Uçar, B., 2013. Endüstriyel Miras ve Yeniden İşlevlendirme Kavramları Kapsamında Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'nın İrdelenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Uğursal, S., 2011. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Uluşahin, H., 1992 Korunması Gerekli Bina ve Çevrelere Yapılan Ek'lerin Değerlendirilmesi, İstanbul. (İ.T.Ü. Yüksek Lisans Tezi)
- Urak, G., 2002, Kullanımda Değerlendirme: Ankara Kaleiçi Restorasyon/İşlevsel Dönüşüm Uygulamaları ve Ankara Halkı, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 19 (1), 45-62
- Yazıcı, B., 2010. 19. Yy. Geleneksel Konya Konutlarında İşlev Dönüşümü ve Etkileri, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Yırcalı, F. S., 2019. İşlev Değişikliğinin Balıkesir'deki Tarihi Yapılar Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması. Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Zeren Tanaç, M., 2010. Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu. Yalın Yayıncılık, İstanbul.
- Worthing D., Bond S., 2008. Managing built heritage, the role of cultural significance, Blackwell, London.
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983). Resmî Gazete, 18113, 23.07.1983.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşe Gül TURANLI

Eğitim Durumu

Lise : Adıyaman Safvan Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2015

Lisans : İstanbul Ticaret Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım
Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 2019

Yüksek Lisans : İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
Koruma ve Restorasyon Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans
Programı, 2022

Yayımları

Turanlı, A., Satıcı, B., 2021. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: Hayriye Hanım Konağı Örneği. İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi, 4(1), 73-95.